

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ

ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«BRICS: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

ΝΑΤΑΛΙΑ ΛΙΑΓΚΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΓΟΥΑΝ ΚΑΙ ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ Η.Π.Α.»

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΟΥΚΑΝΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ

ΓΑΒΡΙΗΛ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 2018

Η Λιάγκα Ναταλία βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Οποιας πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, καθώς και τους καθηγητές μου Επίκουρο Καθηγητή κ. Σπυρίδωνα Ρουκανά, Καθηγητή και Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Άγγελο Κότιο και Καθηγητή κ. Γαβριήλ Διαμαντή για τη στήριξή τους στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
Περίληψη	5
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Το πεδίο μελέτης Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας	8
2.1 Εισαγωγή.....	8
2.2 Διεθνής Πολιτική Οικονομία	8
2.3 Η θεωρητική προσέγγιση του οικονομικού εθνικισμού.....	8
2.4 Οικονομικός Φιλελευθερισμός	12
2.5 Ιστορικός Δομισμός	15
2.6 Μακροοικονομική και Διεθνής μακροοικονομική.....	15
2.6.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	16
2.6.2 Ανεργία.....	18
2.6.3 Πληθωρισμός.....	20
2.6.4 Ισοζύγιο Διεθνών Πληρωμών.....	22
2.7 Συμπεράσματα	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ανάδυση της Κίνας από το 1970	25
3.1 Εισαγωγή.....	25
3.2 Μια γενική θεώρηση του παρελθόντος.....	25
3.3 Το μεγάλο βήμα προς τα εμπρός.....	26
3.4 Πολιτιστική επανάσταση	26
3.5 Η αρχή των μεταρρυθμίσεων και τα πρώτα βήματα φιλελευθεροποίησης	27
3.5.1 Πολιτικές μεταρρυθμίσεις	28
3.5.2 Οικονομικές μεταρρυθμίσεις.....	29
3.5.3 Μεταρρυθμίσεις στην ύπαιθρο	30
3.5.4 Οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία των αστικών κέντρων	31
3.5.5 Μεταρρυθμίσεις στον πολιτισμό και την εκπαίδευση.....	31
3.5.6 Μεταρρυθμίσεις στον τομέα των διεθνών σχέσεων.....	32
3.5.7 Μεταρρυθμίσεις της αγοράς.....	34
3.6 Συμπεράσματα για την ανάπτυξη.....	34
3.7 Κίνα-Η.Π.Α.	36
3.8 Η οικονομία της Κίνας	39
3.9 Συμπεράσματα	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ο ρόλος του γουάν στην κινεζική οικονομία	45

4.1 Εισαγωγή.....	45
4.2 Παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της Κίνας.....	45
4.3 Επενδύσεις γουάν-δολαρίου.....	46
4.4 Επιβράδυνση για τους ρυθμούς ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας.....	47
4.5 Η ανατίμηση και η προοπτική αναβάθμισης του γουάν το 2015.....	47
4.6 Οι θέσεις της κινεζικής κυβέρνησης σχετικά με τις εξελίξεις στην κινεζική οικονομία, το 2015.....	49
4.7 Οι θέσεις της κινεζικής κυβέρνησης σχετικά με την εξέλιξη της κινεζικής οικονομίας το 2016.....	51
4.8 Πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης της Κίνας και σχέδια για το μέλλον.....	52
4.8.1 Σχέδιο συνεργασίας Κίνας-Ευρώπης για την κατασκευή βάσης στη Σελήνη.....	53
4.8.2 Η Κίνα και οι ενεργειακές τις προοπτικές.....	54
4.8.3 Κατασκευή αεροσκαφών.....	54
4.8.4 Εναλλακτική Wikipedia από την Κίνα το 2018.....	54
4.8.5 Τουρισμός - Κινέζικη κρουαζιέρα.....	55
4.9 Συμπεράσματα.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Νομισματικός ανταγωνισμός γουάν-δολαρίου.....	57
5.1 Εισαγωγή.....	57
5.2 Πρόσδεση του γουάν στο δολάριο.....	57
5.3 Νομισματικός «πόλεμος» γουάν-δολαρίου.....	61
5.4 Το γουάν στις τράπεζες του CITY.....	62
5.5 Προσπάθειες αντικατάστασης του δολαρίου απ' το γουάν.....	63
5.6 Παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα.....	65
5.7 Η υποτίμηση του γουάν και οι επιπτώσεις στις αγορές το 2015.....	67
5.8 Η μάχη του δολαρίου εναντίον του γουάν (S.D.R.).....	69
5.9 Η είσοδος του γουάν στο καλάθι νομισμάτων του Δ.Ν.Τ. (S.D.R.).....	71
5.10 Συμπεράσματα.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπεράσματα.....	74

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αφορά τη μακροοικονομία της Κίνας και τη σχέση του νομίσματός της, γουάν, με το δολάριο Η.Π.Α. Πιο αναλυτικά, στην αρχή γίνεται μια εκτενής αναφορά στο περιεχόμενο της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας και σε βασικές θεωρίες που αφορούν π.χ. τον οικονομικό εθνικισμό, τον οικονομικό φιλελευθερισμό και τον ιστορικό δομισμό. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η ιστορία της οικονομίας της Κίνας μέσα από διάφορα στάδια τα οποία πέρασε η χώρα, όπως για παράδειγμα «το μεγάλο βήμα προς τα εμπρός» και την πολιτιστική επανάσταση.

Έπειτα, παρουσιάζονται οι αλλαγές στην οικονομία και στην πολιτική, με ορόσημο το 1978, και οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία των αστικών κέντρων, στην ύπαιθρο, στον πολιτισμό και στην εκπαίδευση, στην αγορά και στις διεθνείς σχέσεις.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στον ρόλο του γουάν στην κινεζική οικονομία, στην αύξηση της παραγωγικότητας της Κίνας σε αγαθά και υπηρεσίες και στην ανάπτυξη της οικονομίας της, λόγω της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και των αυξήσεων των εξαγωγών, καθώς και στην προσπάθεια της χώρας για την ένταξη του γουάν στο καλάθι των αποθεματικών νομισμάτων του Δ.Ν.Τ.

Ταυτόχρονα, γίνεται λόγος για την πρόσδεση του γουάν στο δολάριο από το 1997 έως το 2005. Η υποτίμηση του γουάν βοήθησε στην ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας και στην αύξηση των εξαγωγών της. Έτσι, δημιουργήθηκε πλεόνασμα το οποίο επενδύθηκε στην αγορά αμερικάνικων ομολόγων. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται ο «νομισματικός πόλεμος» μεταξύ δολαρίου και γουάν, η είσοδος του γουάν στις τράπεζες του City, ο οικονομικός πόλεμος Κίνας-Η.Π.Α. σε μια προσπάθεια αντικατάστασης του δολαρίου απ' το γουάν και τέλος η είσοδος του γουάν στο καλάθι νομισμάτων του Δ.Ν.Τ. μετά από πολύχρονες προσπάθειες.

Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που εξάγονται από το κάθε κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας.

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει τη μακροοικονομική πορεία της Κίνας από τη δεκαετία του 1970 μέχρι σήμερα και να συγκρίνει τη νομισματική σχέση γουάν-δολαρίου, προκειμένου να εξαχθούν διαπιστώσεις και συμπεράσματα σχετικά με το πώς η Κίνα κατάφερε να ανελιχθεί και να αποτελέσει βασικό παράγοντα σε μια νέα πολυπολική τάξη πραγμάτων. Η Κίνα αποτελεί μια πολύ ενδιαφέρουσα περίπτωση μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών και ανερχόμενων δυνάμεων, καθώς τα τελευταία 35-40 χρόνια κατάφερε να μετασχηματιστεί από μια φτωχή αγροτική οικονομία σε μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές και εξαγωγικές χώρες στον κόσμο (World Trade Statistical Review, 2016). Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα και ύστερα από την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού καμία περιφερειακή δύναμη δεν κατάφερε να διαταράξει την θέση των Η.Π.Α. ως μοναδική υπερδύναμη σε ένα άναρχο σύστημα. Έτσι η Κίνα, ύστερα από μια περίοδο απομόνωσης και προσπάθειας για εσωτερική αυτάρκεια βρήκε μια καλή ευκαιρία για να διεκδικήσει μια στρατηγική θέση ισχύος στο παγκόσμιο πολιτικό γίγνεσθαι. Η Κίνα πλέον έχει στρέψει την προσοχή της στην οικονομική, στρατιωτική και πολιτική ανάπτυξη και βρίσκεται ψηλά στις παγκόσμιες κατατάξεις και στις μετρήσεις ανάπτυξης.

Καθώς, όπως αναφέρθηκε, τις τελευταίες δεκαετίες η κυρίαρχη παγκόσμια δύναμη είναι οι Η.Π.Α. δεν θα μπορούσε να μην προκαλέσει ενδιαφέρον και η νομισματική (και όχι μόνο) σχέση των δυο χωρών, καθώς και η προσπάθεια της Κίνας να παγιώσει και να ισχυροποιήσει τη θέση του γουάν στις αγορές και βεβαίως στο καλάθι νομισμάτων του Δ.Ν.Τ.

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί να συνεισφέρει στην ερευνητική προσπάθεια κατανόησης των παραγόντων εκείνων που οδήγησαν την Κίνα στο οικονομικό θαύμα, καθώς και του πλαισίου διαμόρφωσης των σχέσεων Κίνας-Η.Π.Α. τόσο στο οικονομικό όσο και γενικότερα στο παγκόσμιο πολιτικό επίπεδο. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας ήταν η διεθνής μακροοικονομική, καθώς και το πεδίο μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Σε ότι αφορά τη δομή, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη εισαγωγή σχετικά με την εργασία, στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη Δ.Π.Ο. και σε βασικά μακροοικονομικά μεγέθη, στο τρίτο κεφάλαιο μελετάται η μεγάλη

στροφή που έγινε στην οικονομία της Κίνας κατά τη δεκαετία του 1970 και πιο συγκεκριμένα το 1978. Στο τέταρτο κεφάλαιο μελετάται ο ρόλος του γουάν στην ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας και στο πέμπτο κεφάλαιο ο νομισματικός ανταγωνισμός γουάν-δολαρίου. Στο τελευταίο κεφάλαιο εξάγονται συμπεράσματα για την κινεζική οικονομία και τη νομισματική σχέση Κίνας-Η.Π.Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Το πεδίο μελέτης Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας

2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πεδίο μελέτης της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας και μελετώνται οι έννοιες του οικονομικού εθνικισμού, του οικονομικού φιλελευθερισμού, του ιστορικού δομισμού, καθώς και τα γνωστικά αντικείμενα της μακροοικονομικής και της διεθνούς μακροοικονομικής.

2.2 Διεθνής Πολιτική Οικονομία

Το πεδίο μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας (Δ.Π.Ο.) έκανε την εμφάνισή του για πρώτη φορά κατά τη δεκαετία του 1970. Την περίοδο εκείνη, η πετρελαϊκή κρίση του 1973, η κατάρρευση του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών Breton Woods και η μετάβαση στο σύστημα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, έφεραν ανακατατάξεις στην παγκόσμια οικονομία. Η ανάπτυξη της Δ.Π.Ο. ανταποκρίνεται στην αναγνώριση της πολύπλοκης σύνδεσης και αλληλεπίδρασης μεταξύ των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών διαστάσεων των σημερινών διεθνών σχέσεων.

Κεντρικό της θέμα είναι η αμφίδρομη σχέση μεταξύ εγχώριων και υπερεθνικών παραγόντων καθώς και η αμφίδρομη αντίδραση μεταξύ κράτους και υπερεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπίσουν το κάθε κράτος ή να συνεργασθούν μαζί του. Σημαντική είναι επίσης η εξέταση της σχέσης μεταξύ κράτους και παγκόσμιας οικονομίας, η οποία απαιτεί ελεύθερη κίνηση κεφαλαίου, τεχνολογίας, αγαθών, υπηρεσιών και εργασίας. Εδώ μπορούμε να αναγνωρίσουμε τον ανταγωνισμό μεταξύ κράτους και αγοράς, καθώς το κράτος αποτελεί μια συγκεκριμένη εδαφική ενότητα ενώ η αγορά στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομίας δεν έχει κανέναν εδαφικό περιορισμό (Guillochon, Kaweckι και Venet, 2015).

2.3 Η θεωρητική προσέγγιση του οικονομικού εθνικισμού

Ο όρος προστατευτισμός αφορά την οικονομική πολιτική που ασκεί μια χώρα, προκειμένου να προστατεύσει την εγχώρια παραγωγή αγαθών από τον ξένο ανταγωνισμό. Τα μέτρα που λαμβάνει μια χώρα για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού ονομάζονται προστατευτικά μέτρα. Αυτά αποτελούν ουσιαστικά μηχανισμό

κυβερνητικής παρέμβασης στην αγορά και συνεπώς συμβάλλουν στον καθορισμό τιμών των προσφερόμενων αγαθών. Η παρέμβαση αυτή ονομάζεται και πολιτική προστατευτισμού και όπου εφαρμόζεται οι τιμές δεν διαμορφώνονται ελεύθερα όπως ορίζει ο νόμος της προσφοράς και ζήτησης. Πολλές χώρες οικονομικά φιλελεύθερες (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α., κ.α.) ασκούσαν κατά περιόδους πολιτικές προστατευτισμού.

Τα προστατευτικά μέτρα που λαμβάνει μια κυβέρνηση μπορεί να είναι τα εξής: 1) επιβολή περιορισμών ή και απαγόρευσης εξαγωγής τεχνολογικά εξελιγμένων προϊόντων σε μη φιλικά κράτη για την προστασία των στρατηγικών βιομηχανιών άμυνας· 2) αν ένα προϊόν εγχώριας παραγωγής φορολογείται, τα όμοια εισαγόμενα προϊόντα φορολογούνται με το ίδιο ποσό και αν κριθεί αναγκαίο, τους επιβάλλεται δασμός ώστε να έχουν μικρότερη τιμή τα εγχώρια· 3) τίθενται αντισταθμιστικοί δασμοί στις εισαγωγές ώστε να αποθαρρυνθούν από την αυθαίρετη χρήση προστατευτικών μέτρων χώρες με τις οποίες υπάρχουν εμπορικές συναλλαγές και να ενθαρρυνθούν να συμμορφωθούν με τους διεθνείς κανόνες εμπορίου· 4) οι κυβερνήσεις σε μερικές περιπτώσεις χρησιμοποιούν μια μεταβατική περίοδο προστασίας όταν συγκεκριμένοι παραγωγοί έχουν σημαντικό μέγεθος παραγωγής και απασχολούν πολλά εργατικά χέρια. Ο προστατευτισμός, μπορούμε να πούμε, δεν είναι οικονομική θεωρία αλλά μια οικονομική πρακτική ως εκδήλωση της εθνικής πολιτικής.

Γενικά, η λήψη μέτρων προστατευτισμού έχει ως σκοπό την τόνωση της εγχώριας παραγωγής, ειδικά όταν παρουσιάζεται ύφεση ή κάποιας μορφής στασιμότητα. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η επιβολή της στην υπό ανάπτυξη βιομηχανία των αναπτυσσόμενων χωρών. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιβάλλονται ποσοτικές περικοπές στην εισαγωγή ορισμένων αγαθών και ομοίως επιβάλλονται προστατευτικοί δασμοί που αποτρέπουν τις μεγάλες εισαγωγές. Άλλο παράδειγμα αποτελεί η Μ. Βρετανία, η οποία στη κρίση του 1930 αναγκάστηκε να καταφύγει στον προστατευτισμό της βιομηχανικής της παραγωγής λαμβάνοντας διάφορα μέτρα που ίσχυαν, έως ότου έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι Η.Π.Α. με τη σειρά τους επέβαλαν μεγάλους δασμούς το 1820, περίπου 70% επί της αξίας των εισαγόμενων αγαθών. Όμοια έπραξαν και το 1934, επιβάλλοντας υψηλούς δασμούς με την εφαρμογή του νόμου Σμουτ – Χώλυ του 1930 (Irwin, 1998).

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρούμε την επιβολή προστατευτικών μέτρων από διάφορες χώρες ιδίως του ανατολικού μπλοκ (Πολωνία, Τσεχοσλοβακία,

Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία) (Auhters, 2009). Χαρακτηριστικές περιπτώσεις επίσης για αποτροπή εισαγωγικών βιομηχανικών προϊόντων με μεγάλους δασμούς παρατηρούμε στη Συρία, στο Ιράκ, στο Ιράν και στη Λιβύη. Συνέπεια της μεγάλης διάδοσης των υψηλών προστατευτικών μέτρων ανά τον κόσμο ήταν 23 χώρες να υπογράψουν το 1947 τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (G.A.T.T.) και αργότερα προσχώρησαν και άλλες χώρες.

Οι σημερινές κυβερνήσεις επιστρατεύουν καινούρια μέσα, εκτός από τους υψηλούς δασμούς, για να προστατεύσουν τις εγχώριες οικονομίες τους. Οι κυβερνήσεις μπορούν να αποθαρρύνουν τις εισαγωγές π.χ. με επιθετικές κινητοποιήσεις, όπως π.χ. στη Μ. Βρετανία, για την διατήρηση θέσεων εργασίας για τους Βρετανούς. Άλλα μέσα είναι οι προσπάθειες που γίνονται ώστε εταιρείες που λαμβάνουν κρατική ενίσχυση να μην επενδύουν ένα μέρος αυτής στο εξωτερικό, οι διακυμάνσεις στις αγορές συναλλάγματος που χαρακτηρίζονται ως «χειραγώγηση» και τα παράπονα ότι το υψηλό επίπεδο δανεισμού των Η.Π.Α. είναι αποτρεπτικός παράγοντας για τις προσπάθειες άλλων κρατών να δανειστούν. Τα παραπάνω παραδείγματα αποτελούν τρόπους προστασίας των εγχώριων οικονομιών σε βάρος του διεθνούς εμπορίου (Auhters, 2009).

Ο οικονομικός εθνικισμός έχει τις ρίζες του στον μερκαντιλισμό, που αποτέλεσε ένα μέρος της οικονομικής σκέψης και πρακτικής στην Ευρώπη από τον 15^ο έως το 17^ο αιώνα. Η θεωρία του μερκαντιλισμού έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οικοδόμηση του κράτους μετά το τέλος της φεουδαρχίας, επειδή έδωσε έμφαση στην εθνική ισχύ. Οι μερκαντιλιστές πίστεψαν ότι η ισχύς του κράτους εξαρτιόταν από την ποσότητα του χρυσού και του αργύρου που συσσωρεύε, γιατί αυτόν τον πλούτο μπορούσε να τον χρησιμοποιήσει για να δυναμώσει τον στρατό του, να πληρώσει μισθοφόρους και να επηρεάσει τους εχθρούς και τους φίλους. Γι' αυτό, τα μερκαντιλικά κράτη έπαιρναν κάθε δυνατό μέτρο για να συσσωρεύσουν χρυσό, αυξάνοντας τις εισαγωγές και μειώνοντας τις εξαγωγές. Από τη στιγμή που είναι αδύνατο όλα τα κράτη να έχουν πλεόνασμα στο εμπορικό τους ισοζύγιο οι μερκαντιλιστές πίστευαν πως η σύγκρουση είχε κεντρική θέση στις διεθνείς σχέσεις. Στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, αρκετοί διανοούμενοι επέκριναν τον μερκαντιλισμό πολιτικά, ηθικά και οικονομικά γιατί δεν εξασφάλιζε την ατομική ελευθερία έναντι των ενοχλητικών ελέγχων του κράτους και γιατί συντελούσε στην διατήρηση του κύκλου των ευρωπαϊκών πολέμων (Cohn, 2009, σελ. 107).

Παρά τις σκληρές κριτικές, πολλοί έδωσαν συνέχεια στον мерκαντιλισμό, μέσω του ρεαλισμού, αναφερόμενοι στην προσέγγιση της διεθνούς πολιτικής οικονομίας από τα κράτη που βασίζονται στην κρατική παρέμβαση και τον προστατευτισμό για να αυξάνουν τον πλούτο και την ισχύ τους. Επιφανής ρεαλιστής ήταν ο Alexander Hamilton (1755 – 1804) και με το έργο του «*Έκθεση για το ζήτημα των βιομηχανιών*» έβαλε τη βάση για τις ρίζες του σύγχρονου οικονομικού εθνικισμού (Cohn, 2009, σελ. 108-109). Ο Hamilton υποστήριξε μεταξύ άλλων ότι ο πλούτος η ασφάλεια και η ανεξαρτησία μιας χώρας συνδέονται με την ευρωστία των βιομηχανιών. Άλλος ένας επιφανής ρεαλιστής ήταν ο Friedrich List (1789-1846), Γερμανός πανεπιστημιακός. Στο έργο του «*Εθνικό Σύστημα - Πολιτική Οικονομία*» έγραψε πως ένα έθνος που ανταλλάσσει αγροτικά προϊόντα με ξένα βιομηχανικά αγαθά είναι άνθρωπος με ένα χέρι που υποστηρίζεται από ένα άλλο ξένο χέρι (Cohn, 2009, σελ.109). Υποστήριζε ότι για να προλάβουν τη Βρετανία, η Γερμανία και οι Η.Π.Α. έπρεπε να προστατεύσουν τις νεοαναπτυσσόμενες βιομηχανίες τους. Η Βρετανία είχε υπεροχή στη βιομηχανία με την υιοθέτηση προστατευτικών πολιτικών και στράφηκε στο ελεύθερο εμπόριο μόνο κατά τον 19^ο αιώνα, ώστε να διατηρήσει αυτή της την υπεροχή στη βιομηχανία και την τεχνολογία. Οι ιδέες του Hamilton και του List ήταν σε μια κατεύθυνση πατριωτικού, οικονομικού εθνικισμού εφόσον υποστήριζαν κρατικές πολιτικές που εξυπηρετούσαν τα εθνικά συμφέροντα, μέσω της ισχυροποίησης της εκβιομηχάνισης της χώρας και συνένωναν το εθνικό συμφέρον με το θετικό ρόλο του κράτους στην οικονομία και την βραχυχρόνια θυσία έναντι του μακροχρόνιου οφέλους.

Η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του 1970 προκάλεσε τα εθνικά αντανάκλαστικά πολλών ανεπτυγμένων χωρών, τα οποία επέλεξαν στρατηγικά τη μείωση της εξάρτησής τους σε πετρέλαιο. Αρχισαν να χρηματοδοτούν έρευνες και εξορύξεις πετρελαίου από άλλες περιοχές, π.χ. οι Η.Π.Α. από την Αλάσκα, και έτσι σταδιακά περιόρισαν το μονοπώλιο των χωρών του Ο.Π.Ε.Κ. (Αργείτης, 2012, σελ. 36). Ακόμη, προχώρησαν στη χρήση πολιτικών που παρείχαν κίνητρα σε αυτούς που θα περιόριζαν τη χρήση πετρελαίου και στη δημιουργία εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Για παράδειγμα, οι αυτοκινητοβιομηχανίες ερεύνησαν και σχεδίασαν αυτοκίνητα με λιγότερες ανάγκες πετρελαίου κ.λπ. Το ίδιο συνέβη και με άλλες πρώτες ύλες π.χ. το ουράνιο για τη χρήση πυρηνικών αντιδραστήρων και ατομικών όπλων. Σύμφωνα με τους ρεαλιστές, η εξάρτηση από ξένους προμηθευτές στρατηγικών πόρων ήταν ένα μη αποδεκτό ρίσκο ασφάλειας.

Οι ρεαλιστές σήμερα πιστεύουν ότι η διεθνής αλληλεξάρτηση δεν είναι πάντοτε συμμετρική μεταξύ των κρατών. Οι προμηθευτές πετρελαίου και άλλων σπάνιων πρώτων υλών και εμπορευμάτων χρησιμοποιούν τη δυνατότητά τους αυτή και την εξάρτηση των άλλων απέναντί τους ως θετικό στοιχείο της δύναμής τους και της ασφάλειάς τους.

Η δυνατότητα αυτών των χωρών να ελέγχουν την τιμή και την προσφορά των πρώτων υλών καθιστά τις πολιτικές τους εθνική απειλή ασφάλειας για τις εξαρτημένες χώρες. Έτσι, πολλές χώρες τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εγκλωβισθεί ανάμεσα στις διεθνείς υποχρεώσεις να αναπτύξουν και να προστατεύσουν το ελεύθερο εμπόριο και στην επιθυμία τους να προστατεύσουν την εθνική τους ανεξαρτησία και ασφάλεια. Μετά το 1970, επανήλθαν πολιτικές προστατευτισμού οι οποίες συγκρούονται πολλές φορές με διεθνείς συμφωνίες για το εμπόριο. Για παράδειγμα, οι Η.Π.Α. επιδοτούν τις αγροτικές εξαγωγές τους με την δικαιολογία ότι αντισταθμίζουν τις επιδοτήσεις των αγροτικών προϊόντων που πραγματοποιεί η Ε.Ε. Επίσης, οι Η.Π.Α. χρησιμοποιούν ποσοτώσεις επί των εξαγωγών τους π.χ. στη ζάχαρη (Αργεΐτης, 2012, σελ. 36-38).

Άλλοι τρόποι περιορισμού των εισαγωγών είναι η συμφωνία οικειοθελών περιορισμών των εξαγωγών προς μια χώρα, ο έμμεσος προστατευτισμός που έχει σχέση με κανόνες υγιεινής, ασφάλειας, ετικέτας των προϊόντων, επιβράδυνσης της διαδικασίας εκτελωνισμού των εισαγόμενων προϊόντων, καθώς και η υποστήριξη της εγχώριας βιομηχανίας με εύκολο τρόπο πρόσβασης σε δάνεια, με προγράμματα υποδομών στη χώρα, με προώθηση επενδύσεων, με παροχή βοήθειας στο μάρκετινγκ εγχώριων προϊόντων, με φορολογικές διευκολύνσεις για την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής και με καταναλωτικά δάνεια μόνο για αγορά εγχώριων προϊόντων.

Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε ότι ο οικονομικός εθνικισμός ως θεωρία υποστηρίζει το προβάδισμα της πολιτικής έναντι της οικονομίας. Πρόκειται για το δόγμα της οικοδόμησης ενός κράτους στα συμφέροντα του οποίου πρέπει να υποταχθεί η αγορά. Με απλά λόγια, οι πολιτικοί πρέπει να καθορίζουν τις οικονομικές σχέσεις.

2.4 Οικονομικός Φιλελευθερισμός

Ο φιλελευθερισμός εμφανίστηκε μέσα από τον Διαφωτισμό με κύριο εκφραστή του τον Άνταμ Σμιθ, ο οποίος ήταν Σκωτσέζος οικονομολόγος και φιλόσοφος (1723–

1790). Σπούδασε στα πανεπιστήμια της Γλασκόβης και της Οξφόρδης. Θεωρείται πρωτοπόρος της πολιτικής οικονομίας και θεμελιωτής της σχολής κλασικών οικονομικών, αφού ήταν από τους πρώτους που συνέδεσαν τη λειτουργία της οικονομίας με τη λειτουργία του κράτους και της κοινωνίας. Έδωσε πολλές διαλέξεις στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου και έγινε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Γλασκόβης (1751). Αργότερα κατέλαβε τη θέση του καθηγητή επισκέπτη. Αυτή η ιδιότητα του επέτρεπε να ταξιδέψει σε όλη την Ευρώπη, όπου του δόθηκε η ευκαιρία να συναναστραφεί με άλλους διανοούμενους, κυρίως τον Βολταίρο και τον Quesuai και άρχισε να γράφει τα αριστουργήματά του. Το πιο βασικό έργο για τις σπουδές και την πολιτική οικονομία είναι ο «Πλούτος των Εθνών» (Economides και Wilson, 2001, σελ. 50, 258 και 303).

Σ' αυτό το βιβλίο έδωσε τη δική του ερμηνεία σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το λελογισμένο ατομικό συμφέρον και ο ανταγωνισμός μπορούν να οδηγήσουν σε ευημερία. Το βιβλίο του κατατάχθηκε το 2005 ανάμεσα στα εκατό καλύτερα βιβλία της Σκωτίας όλων των εποχών. Ο Σμιθ με την εργασία του συγκέντρωσε, ανέλυσε και αξιολόγησε βασικά προβλήματα οικονομίας της εποχής του. Πίστευε ότι η παρέμβαση του κράτους πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο όριο που είναι δυνατό για να δημιουργεί ασφαλές περιβάλλον μέσα στο οποίο θα μπορούν να δραστηριοποιηθούν οι πολίτες και να εξασφαλίζει στον καθένα χωριστά τη μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία στην προσπάθεια που κάνει για την επιτυχία των σκοπών του. Έδωσε έμφαση στην εργασία του ιδιώτη επιχειρηματία, στα πλεονεκτήματα του ελεύθερου εμπορίου και τάχθηκε εναντίον της πολιτικής των επεμβάσεων του κράτους. Δεχόταν πως κάθε άνθρωπος εργαζόμενος για την ικανοποίηση του προσωπικού του συμφέροντος, συχνά προωθεί το συμφέρον της κοινωνίας πολύ αποτελεσματικά, αφού η θεία πρόνοια (το γνωστό «αόρατο χέρι») φρόντισε να επικρατεί στο τέλος η φυσική τάξη. Ως πρώτη μεγάλη αρχή ο Σμιθ υποστήριξε την απόλυτη εξωστρέφεια στη διακίνηση και στην εκμετάλλευση όλων των αγαθών, χωρίς καμία παρέμβαση της κρατικής εξουσίας. Πίστευε ότι ο κρατικός παρεμβατισμός με οποιονδήποτε τρόπο και αν γινόταν εμπόδιζε την ανάπτυξη της φυσικής τάξης και την ομαλή εξέλιξη της αγοράς. Ως ιδιαίτερη μεγάλη αρχή ο Σμιθ υποστήριξε ότι ίσες ποσότητες εργασίας σε όλους τους τόπους και τους χρόνους οφείλουν να έχουν την ίδια αξία για τον εργάτη. Σε οποιοδήποτε προϊόν υπάρχει η εργασία που προσφέρθηκε για τη δημιουργία του από τον εργάτη, από τα χέρια του οποίου πέρασε το προϊόν σε κάθε στάδιο της παραγωγής του. Ο εργαζόμενος λοιπόν

δικαιούται μέρος της αξίας του προϊόντος, γιατί δημιουργήθηκε ως ένα βαθμό από τον μόχθο του. Συμπεραίνει έτσι ότι όσο καλύτερα είναι κατανοημένη η εργασία τόσο αυξάνεται η παραγωγή, τόσο πιο πολύ αποδίδουν τα εργατικά χέρια και τόσο η αξία της εργασίας μεγαλώνει (Μακρής, 1991, σελ. 356-360).

Ενώ ο Smith υπερασπίζεται την ελεύθερη οικονομία, δεν παύει να τον απασχολεί η επίπτωση του αναλφαριθμισμού, της φτώχειας και των στερήσεων σε μια αγορά που θα έπρεπε να στοχεύει στην ευημερία των περισσοτέρων πολιτών. Έδωσε την πλήρη υποστήριξή του στο νόμο Pours Law που ενίσχυσε τους φτωχούς Άγγλους από τον 16^ο μέχρι και τον 19^ο αιώνα. Επίσης, υποστήριξε ότι όποιος προωθεί εταιρείες φούσκες είναι κερδοσκόπος και απατεώνας, δηλητηριάζει την ελεύθερη οικονομία ως προς τη λειτουργία της και καταπατά τις ελευθερίες των συμπολιτών του. Πάντα κατηγορούσε την ανήθικη απληστία και υποστήριξε ότι το να αγαπά κανείς τον πλησίον του άρα και να τον σέβεται είναι μια πράξη ισοδύναμη με τη φροντίδα του εαυτού μας, φροντίδα την οποία πρέπει να είμαστε ελεύθεροι για να την υλοποιήσουμε.

Ο προστατευτισμός και γενικότερα ο περιορισμός του διεθνούς εμπορίου εξακολουθούν να αποτελούν κύρια χαρακτηριστικά των περισσότερων κρατών κατά τον 19^ο αιώνα. Οι ιδέες του φιλελευθερισμού περίμεναν έως ότου η Αγγλία γίνει μεγάλη βιομηχανική δύναμη και τα συμφέροντα των αστών, των εμπόρων και των βιομηχάνων επέβαλαν το ελεύθερο εμπόριο. Το 1846 ήταν το έτος που έφερε το τέλος στα προστατευτικά μέτρα για τα σιτηρά, στους γνωστούς «νόμους των σιτηρών», που ήταν το σύμβολο του προστατευτισμού για την Αγγλία. Αυτό όμως έγινε δυνατό μόνο όταν η δύναμη των εμπόρων και των βιομηχάνων αυξήθηκε στο κοινοβούλιο σε βάρος της δύναμης των γαιοκτημόνων που τα συμφέροντά τους προστατεύονταν από τους νόμους των σιτηρών (Γεωργακόπουλος, Λιανός, 2002, σελ. 509). Με την κατάργηση του προστατευτισμού από μια μεγάλη οικονομική δύναμη της εποχής ο φιλελευθερισμός άρχισε να κατακτά έδαφος στην οικονομική επιστήμη. Οι βασικές αρχές του φιλελευθερισμού επέβαλαν η πολιτική και η οικονομία να ενεργούν σε δύο διαφορετικές σφαίρες. Με άλλα λόγια, στον φιλελευθερισμό οι αγορές πρέπει να είναι απαλλαγμένες από κρατικές και πολιτικές παρεμβάσεις για να επωφεληθεί η αποδοτικότητα, η ανάπτυξη και η ελεύθερη επιλογή του καταναλωτή.

2.5 Ιστορικός Δομισμός

Ο ιστορικός δομισμός έχει ως κεντρική θέση ότι μια καπιταλιστική κοινωνία δημιουργεί πάντα ταξικές συγκρούσεις. Οι ταξικές συγκρούσεις είναι στοιχείο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Κάτω από αυτή τη σκέψη, κύριοι δρώντες είναι οι κοινωνικές τάξεις οι οποίες συγκρούονται μεταξύ τους τόσο εντός του κράτους όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι άλλοι δρώντες δηλαδή τα κράτη και οι πολυεθνικές εταιρείες είναι τα υποκείμενα εκείνα τα οποία εκπροσωπούν το ταξικό συμφέρον στον καπιταλισμό. Τα αποτελέσματα της λειτουργίας του καπιταλισμού είναι η μακρόχρονη ύπαρξη μεγάλων εισοδηματικών ανισοτήτων ανάμεσα στους εργοδότες και τους εργαζομένους. Το ζήτημα αυτών των εισοδηματικών ανισοτήτων και της εκμετάλλευσης των εργαζομένων είναι το πιο σημαντικό στην προσέγγιση του ιστορικού δομισμού. Ο ιστορικός δομισμός αναλύει αυτήν την πραγματικότητα, όπου οι καπιταλιστές ή το διεθνές κεφάλαιο δημιουργούν σχέσεις εκμετάλλευσης μη έχοντων, ή ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη δημιουργούν σχέσεις εξάρτησης λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών. Οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις είναι πάντα συγκρουσιακές. Η οικονομία είναι αυτή που καθορίζει την πολιτική. Σύμφωνα με τον ιστορικό δομισμό ο καπιταλισμός είναι ένα κυρίως άδικο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα που δημιουργεί συγκρούσεις. Ο καπιταλισμός έχει το γνώρισμα των εσωτερικών αντιφάσεων, οι οποίες κατά περιόδους δημιουργούν κρίσεις. Η διεθνής πολιτική διαμορφώνεται από οικονομικούς παράγοντες. Οι κύριοι δρώντες είναι τα κράτη, οι πολυεθνικές εταιρείες, οι κυβερνήσεις, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι υπερεθνικές κοινωνικές τάξεις. Το κράτος εξυπηρετεί τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων και όχι το αντικειμενικό εθνικό συμφέρον (Μανώλη και Μαρής, 2015).

Όσον αφορά την παγκοσμιοποίηση, ένα μέρος των ιστορικών δομιστών αναφέρεται και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος και στην αύξηση της παγκόσμιας εγκληματικότητας, που περιλαμβάνει το ξέπλυμα χρήματος, το παράνομο εμπόριο ναρκωτικών και τις φονταμενταλιστικές εξεγέρσεις. Ένα άλλο μέρος των ιστορικών δομιστών αντιτίθεται γενικά στην παγκοσμιοποίηση και κατευθύνει τις κριτικές του συγκεκριμένα εναντίον της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης.

2.6 Μακροοικονομική και Διεθνής μακροοικονομική

Η μακροοικονομική επιστήμη θεμελιώθηκε τη δεκαετία του 1930 από τον Τζον Μέιναρντ Κέινς, στην προσπάθειά του να κατανοήσει τον οικονομικό μηχανισμό που

προκάλεσε τη μεγάλη οικονομική κρίση. Η μακροοικονομική είναι η μελέτη της οικονομίας ως συνόλου. Σκοπός της είναι να ερμηνεύσει τις οικονομικές μεταβολές που επηρεάζουν ταυτόχρονα πολλά νοικοκυριά, πολλές επιχειρήσεις και τις αγορές. Η μακροοικονομία απαντά σε διάφορα ερωτήματα π.χ. γιατί το μέσο εισόδημα είναι υψηλό σε ορισμένες χώρες ενώ σε άλλες χαμηλό, γιατί οι τιμές αυξάνονται γρήγορα σε ορισμένες περιόδους ενώ είναι πιο σταθερές σε άλλες, γιατί η παραγωγή και η απασχόληση επεκτείνονται σε ορισμένες περιόδους ενώ σε άλλες περιστελλονται, τι μπορεί να κάνει το κράτος για την αύξηση των εισοδημάτων, τον χαμηλό πληθωρισμό και τη σταθερή απασχόληση, κ.λπ. Όλα αυτά τα ερωτήματα είναι μακροοικονομικά επειδή αφορούν τη λειτουργία ολόκληρης της οικονομίας. Στις παρακάτω παραγράφους θα εξετάσουμε κάποια από τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται από τους οικονομολόγους και τους υπεύθυνους για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής για να παρακολουθούν ολόκληρη την οικονομία (Mankin, Taylor, 2011, σελ. 763-764).

2.6.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) ισούται με την αγοραία αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε ένα κράτος εντός μιας ορισμένης χρονικής περιόδου. Συνήθως το διάστημα αυτό είναι ένα τρίμηνο ή ένα έτος. Το Α.Ε.Π. αποτελεί το σπουδαιότερο μέτρο απ' όλες της έννοιες της μακροοικονομίας, επειδή θεωρείται το καλύτερο μέτρο ευημερίας μιας κοινωνίας.

Το Α.Ε.Π. αθροίζει πολλά και διαφορετικά είδη προϊόντων, χρησιμοποιώντας τις τιμές αγοράς, επειδή αυτές οι τιμές αντανακλούν την αξία αυτών των προϊόντων. Περιλαμβάνει όλα τα είδη που παράγονται σε ένα κράτος και πωλούνται νόμιμα στις αγορές και μετρά την αξία αγοράς όχι μόνο των γεωργικών προϊόντων, αλλά και των βιβλίων, των κινηματογραφικών ταινιών, των κομμώσεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Το Α.Ε.Π. μετρά επίσης την αξία αγοράς των υπηρεσιών στέγης. Στην περίπτωση των ενοικιαζόμενων κατοικιών, το ενοίκιο είναι ίσο τόσο με τη δαπάνη του ενοικιαστή όσο και με το εισόδημα του ιδιοκτήτη. Για τους ανθρώπους που είναι ιδιοκτήτες των κατοικιών στις οποίες διαμένουν, το κράτος συνυπολογίζει στο Α.Ε.Π. τις υπηρεσίες της ιδιοκατοίκησης υπολογίζοντας τις αξίες των μισθωμάτων τους.

Υπάρχουν προϊόντα που αποκλείονται από το Α.Ε.Π., επειδή η μέτρησή τους είναι δύσκολη. Επίσης, αποκλείονται και προϊόντα που παράγονται και πωλούνται παράνομα π.χ. τα παράνομα ναρκωτικά. Επίσης, τα είδη που παράγονται και καταναλώνονται στο σπίτι και δεν εμφανίζονται στην αγορά (π.χ. τα λαχανικά που αγοράζουμε από ένα κατάστημα είναι μέρος του Α.Ε.Π., ενώ τα λαχανικά που καλλιεργούμε και καταναλώνουμε οι ίδιοι στον κήπο μας δεν είναι). Το Α.Ε.Π. μετρά μόνο την αξία των τελικών αγαθών, γιατί η αξία των ενδιάμεσων αγαθών περιλαμβάνεται στην αξία του τελικού προϊόντος π.χ. όταν μια χαρτοβιομηχανία παράγει χαρτί, το οποίο χρησιμοποιεί για την παραγωγή ευχετήριων καρτών το χαρτί ονομάζεται ενδιάμεσο αγαθό και οι ευχετήριες κάρτες τελικό αγαθό.

Το Α.Ε.Π. μετρά την αξία παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών εντός των γεωγραφικών ορίων ενός κράτους π.χ. αν ένας Αυστραλός πολίτης εργάζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, το προϊόν που παράγει είναι μέρος του Α.Ε.Π. του Ηνωμένου Βασιλείου. Όταν ένας πολίτης της Γερμανίας είναι ιδιοκτήτης ενός εργοστασίου στη Ρουμανία, τότε η παραγωγή των εργασιών αποτελεί μέρος του Α.Ε.Π. της Ρουμανίας.

Για να έχουμε μια όσο το δυνατόν καλύτερη εικόνα της οικονομίας ενός κράτους μπορούμε εκτός από το κύριο μέτρο Α.Ε.Π. να καταγράψουμε και ορισμένα άλλα μέσα όπως τα παρακάτω, τα οποία χρησιμοποιεί η στατιστική:

1) Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν: είναι το συνολικό εισόδημα που εισπράττουν οι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας. Διαφέρει από το Α.Ε.Π, γιατί περιλαμβάνει εισόδημα που οι κάτοικοι μιας χώρας κερδίζουν σε άλλη χώρα και αποκλείει εισόδημα που αποκτούν ξένοι εντός του κράτους που αναφερόμαστε.

2) Καθαρό Εθνικό Προϊόν: είναι το συνολικό εισόδημα των κατοίκων μιας χώρας μετά την αφαίρεση των απωλειών από την απόσβεση. Απόσβεση είναι η φθορά που υφίσταται από τον χρόνο και τη χρήση το απόθεμα της οικονομίας σε εξοπλισμό και σε κτήρια, όπως το σκούριασμα ενός αυτοκινήτου ή ένας Η/Υ που γίνεται με την πάροδο του χρόνου παρωχημένος.

3) Εθνικό εισόδημα: είναι το συνολικό εισόδημα που κερδίζουν οι κάτοικοι μιας χώρας από την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Διαφέρει από το καθαρό εθνικό προϊόν, καθώς αποκλείει τους έμμεσους φόρους (όπως ο φόρος επί των πωλήσεων) και περιλαμβάνει τις επιχειρηματικές επιδοτήσεις.

4) Προσωπικό εισόδημα: είναι το εισόδημα που κερδίζουν τα νοικοκυριά και οι μετοχικές επιχειρήσεις. Στο προσωπικό εισόδημα δεν περιλαμβάνονται τα αδιανέμητα κέρδη, τα οποία είναι εισόδημα που έχουν κερδίσει οι ανώνυμες

εταιρείες, αλλά δεν το διανέμουν στους ιδιοκτήτες με μορφή μερισμάτων. Επίσης, το προσωπικό εισόδημα περιλαμβάνει τόκο από κρατικά ομόλογα, εισόδημα από προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης.

5) Διαθέσιμο προσωπικό εισόδημα: είναι το εισόδημα των νοικοκυριών και των μετοχικών επιχειρήσεων το οποίο μένει αφού ικανοποιηθούν οι υποχρεώσεις τους προς το κράτος. Ισούται με το προσωπικό εισόδημα μείον τους φόρους και κάποιες φορολογικές πληρωμές, όπως π.χ. πρόστιμα (Mankin, Taylor, 2011, σελ. 767-771).

2.6.2 Ανεργία

Η απώλεια της εργασίας είναι ένα δυσάρεστο οικονομικό γεγονός στη ζωή ενός ανθρώπου. Η πλειοψηφία των ανθρώπων βασίζεται στις αποδοχές της εργασίας για να διατηρήσει και να βελτιώσει το βιοτικό της επίπεδο, ενώ πάρα πολλοί άνθρωποι από την εργασία τους αντλούν μια αίσθηση προσωπικής ολοκλήρωσης. Επομένως, η απώλεια της εργασίας σημαίνει άγχος και χαμηλό βιοτικό επίπεδο προς το παρόν, αβεβαιότητα για το μέλλον και συνήθως μείωση της αυτοεκτίμησης. Με τον όρο ανεργία σε μια οικονομία εννοούμε τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία, είναι ικανοί και διαθέσιμοι να εργαστούν με τους ισχύοντες μισθούς και δεν βρίσκουν εργασία. Η αναφορά στην ανεργία είναι συνήθως ποσοστιαία και εκφράζει τον αριθμό των ανέργων ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού, το οποίο αποτελείται από το σύνολο των ατόμων που θα μπορούσαν να απασχοληθούν στην οικονομία σε κάθε δεδομένη στιγμή (δηλαδή αυτοί που απασχολούνται στην οικονομία μαζί με το σύνολο των ανέργων ατόμων). Το κράτος υπολογίζει το ποσοστό ανεργίας κάθε μήνα ή τρίμηνο, βασισμένο σε έρευνα που διεξάγεται σε χιλιάδες νοικοκυριά. Η ανεργία ως πρόβλημα χωρίζεται σε δυο κατηγορίες: τη μακροχρόνια και τη βραχυχρόνια. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες συνήθως η μεγάλη πλειοψηφία των ανέργων βρίσκει δουλειά σε σχετικά μικρό διάστημα. Όμως, πάντα παρατηρείται σε οποιαδήποτε στιγμή να υπάρχουν άνθρωποι που είναι άνεργοι για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό οφείλεται στον χρόνο που χρειάζεται προκειμένου ένας άνεργος να αναζητήσει εργασία που να ταιριάζει στα προσόντα και τις επιθυμίες του (ανεργία τριβής). Επίσης, οφείλεται και στο ότι ο αριθμός των θέσεων σε ορισμένες αγορές εργασίας δεν επαρκεί για να προσφέρει μια θέση σε όλους (διαρθρωτική ανεργία). Εκεί αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό η μακροχρόνια ανεργία. Το φυσικό ποσοστό ανεργίας αναφέρεται στο ποσοστό

ανεργίας που συνήθως υπάρχει σε μια οικονομία. Ο χαρακτηρισμός ως φυσικού δεν δηλώνει με κανένα τρόπο ότι αυτή η ανεργία είναι επιθυμητή. Επίσης, δεν δηλώνει ότι το ποσοστό αυτό είναι πάντα σταθερό με την πάροδο του χρόνου ή ότι δεν επηρεάζεται από την οικονομική πολιτική που ασκούν οι κυβερνήσεις των κρατών. Η κυκλική ανεργία αναφέρεται στις διακυμάνσεις που εμφανίζονται γύρω από το φυσικό ποσοστό ανεργίας από έτος σε έτος και έχει στενή σχέση με τις βραχυχρόνιες ανόδους και καθόδους της οικονομικής δραστηριότητας ενός κράτους. Η ασφάλιση κατά της ανεργίας είναι μια πολιτική των κυβερνήσεων, η οποία προστατεύει τα εισοδήματα των εργαζομένων, αυξάνει όμως το ποσοστό ανεργίας τριβής. Άλλος λόγος για τον οποίο μια οικονομία έχει πάντοτε κάποιο ποσοστό ανεργίας είναι ο κατώτατος μισθός που υπερβαίνει το μισθό ισορροπίας. Όταν ο μισθός των ανειδίκευτων εργαζομένων αυξάνεται πάνω από το επίπεδο ισορροπίας, οι νόμοι για τους κατώτατους μισθούς αυξάνουν την ποσότητα εργασίας που προσφέρεται και μειώνουν την ποσότητα εργασίας που ζητείται. Το πλεόνασμα είναι η ανεργία. Άλλος ένας λόγος είναι η δύναμη αγοράς των εργατικών σωματείων. Όταν τα σωματεία, τα οποία υπάρχουν στις βιομηχανίες, ωθούν τους μισθούς πάνω από το επίπεδο ισορροπίας τότε δημιουργείται πλεόνασμα στην προσφορά εργασίας. Ένας επιπλέον λόγος είναι οι επιχειρήσεις που βρίσκουν επωφελή την πληρωμή μισθών πάνω από το επίπεδο ισορροπίας. Οι υψηλοί μισθοί μπορεί να βελτιώσουν την υγεία του εργαζομένου, να μειώσουν τη συχνότητα αντικατάστασης των εργατών και να αυξήσουν την προσπάθεια και την ποιότητα της εργασίας (Mankin, Taylor, 2011, 896-921).

Η διερεύνηση του κόστους της ανεργίας γίνεται με τη βασική διάκριση σε ακούσια και εκούσια ανεργία. Ο ακούσια άνεργος δεν μπορεί να βρει εργασία παρόλο που προσπαθεί, λόγω της περιορισμένης ζήτησης για εργασία εκ μέρους των επιχειρήσεων στο συγκεκριμένο ύψος του ονομαστικού ρυθμού μισθών. Ο παραπάνω άνεργος δεν αξιολογεί τόσο σημαντικά τον ελεύθερο χρόνο του όσο την ανάγκη του να βρει εργασία. Από την πλευρά της πολιτείας, η ακούσια ανεργία έχει υψηλό κόστος, γιατί η οικονομία χάνει προϊόντα που θα μπορούσαν να παραχθούν αν εξασφαλιζόταν επαρκής απασχόληση. Το κόστος της ανεργίας αποτελείται όχι μόνο από τη διαφυγούσα παραγωγή, αλλά πολύ συχνά και από τη μελλοντική παραγωγή, γιατί η ίδια η απασχόληση αυξάνει τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εργαζομένων με την εκπαίδευση και την εφαρμογή και τους καθιστά αποδοτικότερους. Αντίθετα, η διεύρυνση της ανεργίας μειώνει τις παραγωγικές ικανότητες μιας οικονομίας, μέσω

της απαξίωσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού που παραμένει άνεργο. Ακόμη, το τίμημα της ανεργίας, περισσότερο της μακρόχρονης, σε ψυχολογικούς όρους είναι πολύ μεγάλο. Η καταπολέμηση της ανεργίας αποτελεί μια βασική πρόκληση της εκάστοτε οικονομικής πολιτικής (Κατσέλη και Μαγουλά, 2001, σελ. 224).

2.6.3 Πληθωρισμός

Στις χώρες οι οποίες έχουν αναπτύξει τις οικονομίες τους, οι τιμές των περισσότερων αγαθών παρατηρούμε να αυξάνονται διαχρονικά. Αυτή η αύξηση στο γενικό επίπεδο τιμών ονομάζεται πληθωρισμός. Στις Δυτικές κοινωνίες (Δυτική Ευρώπη και Βόρεια Αμερική) ο πληθωρισμός μπορεί να φαίνεται ως κάτι φυσικό και αναπόφευκτο, όμως δεν είναι πάντα έτσι. Κατά τον 19^ο αιώνα, σε κάποιες οικονομίες, για μεγάλα χρονικά διαστήματα, οι περισσότερες τιμές μειώθηκαν, αλλά παρουσιάστηκε το φαινόμενο που ονομάζουμε αντιπληθωρισμός.

Τα τελευταία χρόνια ο πληθωρισμός ήταν ο κανόνας και υπήρξαν σοβαρές διακυμάνσεις στο ρυθμό αύξησης των τιμών. Τα διεθνή στοιχεία μας δίνουν ένα μεγάλο πλαίσιο εμπειριών από τον πληθωρισμό. Μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο, η Γερμανία βίωσε μια πολύ μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού. Ένας τόσο υψηλός ρυθμός πληθωρισμού ονομάζεται υπερπληθωρισμός. Ο υπερπληθωρισμός στη Γερμανία αυτής της περιόδου είχε πολύ δυσμενή επίδραση στην οικονομία της χώρας και από πολλούς μελετητές θεωρείται αιτία της ανόδου των Εθνικοσοσιαλιστών και στη συνέχεια του Β΄ παγκοσμίου πολέμου. Εξετάζοντας τον πληθωρισμό ως προς τα αίτια που τον προκαλούν, μιλάμε για πληθωρισμό ζήτησης και πληθωρισμό κόστους (Mankin, Taylor, 2011, σελ. 995).

Στις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες (π.χ. Η.Π.Α.) ο πληθωρισμός χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη αδράνεια, παραμένει δηλαδή στο ίδιο ποσοστό έως ότου οικονομικά γεγονότα προκαλέσουν τη μεταβολή του. Τη δεκαετία του 1990, οι τιμές στις Η.Π.Α. αυξάνονταν σταθερά περίπου κατά 3% ετησίως, οι περισσότεροι άνθρωποι ανέμεναν αυτό το ρυθμό πληθωρισμού και οι μισθολογικές συμβάσεις μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών καταρτιζόνταν με αυτή τη πληθωριστική προσδοκία. Αυτός ο ρυθμός πληθωρισμού που είναι προσδοκώμενος και ενσωματώνεται στις συμβάσεις και τις άτυπες ρυθμίσεις ονομάζεται πληθωρισμός αδράνειας. Σε μια χώρα οι μεταβολές σε επενδύσεις, σε κρατικές δαπάνες και σε καθαρές εξαγωγές μπορούν να μεταβάλλουν τη συνολική ζήτηση. Ανεξάρτητα από

τον λόγο, όταν η συνολική ζήτηση αυξάνεται ταχύτερα από την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας ωθώντας ανοδικά τις τιμές για να εξισορροπηθεί η προσφορά και η ζήτηση, λέμε ότι έχουμε πληθωρισμό ζήτησης. Όταν οι τιμές και τα ημερομίσθια αρχίζουν να αυξάνονται προτού επιτευχθεί πλήρης απασχόληση ακόμη και όταν το 30% της ικανότητας των εργοστασίων είναι σε αδράνεια και το 10% του εργατικού δυναμικού είναι άνεργο, τότε λέμε ότι έχουμε πληθωρισμό κόστους (Nordhaus, Samuelson, 2000, σελ. 448-450).

Ο πληθωρισμός έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, πιέζει για αύξηση του κόστους των συντελεστών παραγωγής, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη αύξηση της παραγωγικότητας. Οι αρνητικές επιπτώσεις είναι οι παρακάτω: 1) Ο πληθωρισμός μειώνει την αγοραστική αξία των χρημάτων που έχουμε και τα εισοδήματά μας. Βλέποντας την αγοραστική αξία των εισοδημάτων τους να μειώνεται, οι εργαζόμενοι πολίτες διεκδικούν αυξήσεις. Δεν έχουν όμως όλοι την ίδια δυνατότητα για να λάβουν ικανοποιητικές αυξήσεις στα εισοδήματά τους. Για παράδειγμα, οι συνταξιούχοι έχουν μικρή δυνατότητα να ασκήσουν μεγάλη πολιτική πίεση. Όσοι μπορούν πιο εύκολα να περάσουν το επιπλέον κόστος που δημιουργείται από τον πληθωρισμό στους εργοδότες τους στο κράτος (δηλαδή στους υπόλοιπους φορολογούμενους) ή στους πελάτες τους μπορούν να διαβιούν καλύτερα. 2) Ο πληθωρισμός δημιουργεί αβεβαιότητα για το μέλλον και δεν βοηθά τον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό. Οι επιχειρήσεις καταναλώνουν πολλές εργατοώρες για να υπολογίσουν και να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις του πληθωρισμού στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στη νομισματική και εισοδηματική πολιτική, στους πελάτες τους, στα κοστολόγια και στους προμηθευτές τους. 3) Η δημιουργία του αισθήματος ανασφάλειας και αβεβαιότητας εξαιτίας του πληθωρισμού έχει ως αποτέλεσμα οι νέοι επενδυτές να αποφεύγουν να επενδύσουν σε κράτη των οποίων οι οικονομίες δεν προσφέρουν σιγουριά στο επιχειρηματικό ή οικονομικό περιβάλλον. 4) Ο πληθωρισμός προκαλεί και αύξηση των επιτοκίων με αποτέλεσμα να αυξάνεται πολύ το κόστος χρηματοδότησης για όποιους χρειάζονται κεφάλαια για να αναπτυχθούν (επιχειρήσεις, επαγγελματίες ή και το ίδιο το κράτος). 5) Χάνουν όσοι έχουν επενδύσει μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα σε ομόλογα με σταθερή απόδοση (Δούκας, 2007, σελ. 108-111).

2.6.4 Ισοζύγιο Διεθνών Πληρωμών

Το ισοζύγιο διεθνών πληρωμών μιας χώρας είναι το σύνολο όλων των οικονομικών συναλλαγών μεταξύ μιας χώρας και όλων των άλλων χωρών του κόσμου. Τα δύο κύρια συστατικά είναι οι τρέχουσες συναλλαγές οι οποίες αντιπροσωπεύουν τη δαπάνη και την είσπραξη επί αγαθών και υπηρεσιών και οι συναλλαγές κεφαλαίου, περιλαμβάνουν αγορές ή πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών περιλαμβάνει όλα τα κονδύλια εισοδήματος και δαπανών, τις εισαγωγές και τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, το εισόδημα επενδύσεων και τις μεταβιβαστικές πληρωμές. Παλαιότερα, πολλοί συγγραφείς επικεντρώνονταν στο εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο αποτελείται από εισαγωγές ή εξαγωγές εμπορευμάτων πρωτογενούς παραγωγής ή και μεταποιημένα αγαθά. Σε παλαιότερες χρονικές περιόδους οι εμποριοκράτες ενδιαφερόντουσαν για μεγαλύτερες εξαγωγές παρά εισαγωγές και αυτό το ονόμασαν «ευνοϊκό εμπορικό ισοζύγιο». Για τον εαυτό τους ήλπιζαν ότι θα αποφύγουν τις μεγαλύτερες εισαγωγές έναντι των εξαγωγών, δηλαδή ένα «δυσμενές εμπορικό ισοζύγιο». Ακόμη και σήμερα πολλά κράτη προσπαθούν να πετύχουν εμπορικά πλεονάσματα. Οι σημερινοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι ένα εμπορικό έλλειμμα δεν είναι αναγκαία επιζήμιο. Μπορεί ένα κράτος να έχει εμπορικό έλλειμμα επειδή η εγχώρια παραγωγικότητα του κεφαλαίου είναι πολύ υψηλή και ο δανεισμός για εισαγωγή κεφαλαιουχικού εξοπλισμού μπορεί να αυξήσει μελλοντικά το εθνικό εισόδημα. Οι υπηρεσίες γίνονται όλο και πιο σημαντικές στο διεθνές εμπόριο. Αποτελούνται από τη ναυτιλία, τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τα ταξίδια. Ένα άλλο συστατικό στις τρέχουσες συναλλαγές είναι το εισόδημα από επενδύσεις, το οποίο περιλαμβάνει εισπράξεις από περιουσιακά στοιχεία πολιτών του κράτους στο εξωτερικό (Nordhaus, Samuelson, 2000, σελ. 645).

Οι συναλλαγές κεφαλαίου είναι ο δεύτερος μεγάλος σημαντικός παράγοντας του ισοζυγίου πληρωμών. Ο λογαριασμός αυτός μετρά τη ροή κεφαλαίων από ένα κράτος σε κράτη του εξωτερικού, προκειμένου να αγοραστούν στο εξωτερικό εργοστάσια και εξοπλισμός από επιχειρήσεις του κράτους ή αγορά μετοχών και ομολόγων στο εξωτερικό από πολίτες επενδυτές αυτού του κράτους. Επίσης, μετρά όμοια την εισροή κεφαλαίων σε ένα κράτος για αγορά περιουσιακών στοιχείων από πολίτες άλλων κρατών. Στο ισοζύγιο περιλαμβάνεται και ένας άλλος μικρότερος λογαριασμός όπως η οικονομική βοήθεια και οι συντάξεις σε αλλοδαπούς πολίτες (Branson, Litvack, 1992, σελ. 450-451).

2.7 Συμπεράσματα

Ο προστατευτισμός ως οικονομική πρακτική αποτελεί μια εκδήλωση εθνικής πολιτικής και επιβάλλεται από τις κυβερνήσεις των κρατών, οι οποίες θέλουν να προασπίσουν τα οικονομικά συμφέροντα του κράτους τους. Τον προστατευτισμό εφάρμοσαν η Μ. Βρετανία το 1930 (Kitson, Solomou, 1989), οι Η.Π.Α. από το 1820 και το 1934 (Irwin, 1998). Τα προβλήματα από τη λήψη προστατευτικών μέτρων ανάγκασαν πολλές χώρες να υπογράψουν τη συμφωνία G.A.T.T. (1947). Παρά την υπογραφή, πολλές χώρες, ιδιαίτερα μετά το 1970, άσκησαν κατά περιόδους πολιτικές προστατευτισμού, οι οποίες παρά τον προσεγμένο τρόπο επιλογής τους συγκρούστηκαν με τις διεθνείς συμφωνίες για το εμπόριο. Αυτή η τακτική εκφράζει τον οικονομικό εθνικισμό, ο οποίος υποστηρίζει την υποταγή της αγοράς στα στενά συμφέροντα ενός κράτους. Ο οικονομικός φιλελευθερισμός από την άλλη μεριά έδωσε έμφαση στον επιχειρηματία ιδιώτη, στα πλεονεκτήματα του ελεύθερου εμπορίου και απέρριψε την επεμβατική πολιτική των κρατών. Υποστήριξε με σθένος ότι κάθε εργαζόμενος δικαιούται ένα ποσοστό της αξίας του προϊόντος που παράχθηκε, γιατί ο μόχθος του εργάτη έδωσε την τελική μορφή στο προϊόν. Επιπλέον, υποστήριξε ότι η αγορά θα έπρεπε να στοχεύει στην ευημερία των πολιτών (προβλήματα όπως ο αναλφαβητισμός, η φτώχεια και οι στερήσεις θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν). Οι αρχές του φιλελευθερισμού απαιτούσαν η οικονομία και η πολιτεία να ενεργούν ξεχωριστά. Ο ιστορικός δομισμός θεωρεί ότι ο καπιταλισμός είναι ένα κοινωνικό σύστημα που δημιουργεί πάντα συγκρούσεις και ότι το κράτος εξυπηρετεί τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων και δεν υπηρετεί το αντικειμενικό εθνικό συμφέρον.

Το δεύτερο μέρος του κεφαλαίου αναφέρεται στη μακροοικονομική θεωρία, η οποία εξετάζει την οικονομία ως σύνολο. Η εργασία αναφέρεται σε ορισμένους κύριους δείκτες, οι οποίοι χρησιμοποιούνται από τους οικονομολόγους για να μπορούν να παρακολουθήσουν ολόκληρη την οικονομία. Ένας δείκτης είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν που μετρά όλα τα προϊόντα που παράγονται σε μια χώρα εκτός από τα παράνομα και όσα παράγονται και καταναλώνονται εντός της οικογένειας. Άλλος δείκτης είναι η ανεργία, η οποία μετριέται ως ποσοστό των ανέργων επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού του κράτους. Εξετάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ανεργίας (μακροχρόνια, βραχυχρόνια) και η ασφάλιση

κατά της ανεργίας, η οποία εφαρμόζεται από πολλές κυβερνήσεις. Ένας άλλος δείκτης είναι ο πληθωρισμός. Ιδιαίτερα στις χώρες που έχουν αναπτύξει τις οικονομίες τους, οι τιμές των προϊόντων των περισσότερων αγαθών αυξάνονται διαχρονικά. Αυτός ο δείκτης μας δίνει πληροφορίες για τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων, τις επιπτώσεις στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στους πελάτες και στους προμηθευτές των επιχειρήσεων και δημιουργεί απώλειες σε όσους έχουν επενδύσει σε ομόλογα με σταθερή απόδοση. Τέλος, το ισοζύγιο διεθνών πληρωμών μας δίνει την εικόνα όλων των συναλλαγών μεταξύ μιας χώρας και όλων των άλλων χωρών του κόσμου. Μας επιτρέπει να βγάλουμε συμπεράσματα για τις παραγωγικές δυνατότητες μιας χώρας καθώς και τις ανάγκες της για προϊόντα άλλων χωρών και συνεπώς εξάρτησής της από αυτές, καθώς και τις δυνατότητες αγοράς αυτών των προϊόντων και υπηρεσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ανάδυση της Κίνας από το 1970

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα κυριότερα στάδια από τα οποία πέρασε η Κίνα, ξεκινώντας από τη δεκαετία του 1970 και το μεγάλο βήμα προς τα εμπρός, έως και την πολιτιστική επανάσταση και την αρχή μιας σειράς μεταρρυθμίσεων (πολιτικών, οικονομικών, σε ύπαιθρο και σε οικονομικά αστικά κέντρα, στον πολιτισμό, στην εκπαίδευση, στις διεθνείς σχέσεις και στην αγορά). Επίσης, διατυπώνονται συμπεράσματα για την ανάπτυξή της και γίνεται αναφορά στις σχέσεις και τις επενδύσεις με τις Η.Π.Α. Τέλος, αναλύονται τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας (Α.Ε.Π., μεγέθυνση Α.Ε.Π., ανεργία, πληθωρισμός και εμπορικό ισοζύγιο) σε βάθος χρόνου, από τις δεκαετίες του 1960 και 1980 έως και το 2016.

3.2 Μια γενική θεώρηση του παρελθόντος

Η Κίνα ήταν πρώτη οικονομική δύναμη στον κόσμο το 1820, κι όμως δεν ακολούθησε τον ίδιο δρόμο με την Ευρώπη στον ενάμισι αιώνα που ακολούθησε. Η βιομηχανία της ευρωπαϊκής ηπείρου οφείλει την ανάπτυξή της στη συγκέντρωση κεφαλαίων από την αποικιακή και εμπορική αστική τάξη και την εκμετάλλευση του εργατικού δυναμικού που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη γη του. Αυτό δεν έγινε στην Κίνα πριν το 1978, γιατί δεν το επέτρεπαν οι θεσμοί της χώρας.

Η αυτοκρατορική Κίνα είναι μια κοινωνία δύο επιπέδων. Στο χαμηλό επίπεδο βρίσκονται οι αγροτικές οικογένειες συνδεδεμένες με την γη που τους ανήκει και η δημιουργική τους αύξηση απορροφά κάθε πλεόνασμα αγροτικής παραγωγής. Στο υψηλό επίπεδο βρίσκεται το αυτοκρατορικό κράτος και η γραφειοκρατία των Μανδαρίνων που αντλούν τη νομιμότητά τους από την παροχή δημόσιων αγαθών - διωρύγων, φραγμάτων, δρόμων- τα οποία εγγυώνται την ευημερία των πληθυσμών. Το κράτος εισπράττει τα εισοδήματά του από την αγροτική παραγωγή, δεν υπάρχει θρησκεία, πολιτική και η γραφειοκρατία είναι αξιοκρατική και όχι κληρονομική. Έτσι, δεν κατέστη δυνατό να αναπτυχθεί μια ευρωπαϊκού τύπου φεουδαρχική αριστοκρατία η μια οικονομική αστική τάξη. Εδώ τελικός στόχος είναι η αρμονία, η αυτοκρατορία δεν διεξάγει ούτε κατακτητικούς ούτε αποικιοκρατικούς πολέμους έτσι δεν υπάρχει εξωτερικός ανταγωνιστής τους (Το Βήμα, 2012).

Η πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας δημιούργησε κράτη, τα οποία βρέθηκαν σε ανταγωνισμό μεταξύ τους, ενώ από την άλλη η Κίνα δεν γνώρισε καμία διαίρεση από τις αρχές του 3^{ου} π.Χ. αιώνα που ενοποιήθηκε (Μουρδουκούτας και ΑΡΑΥΑΜΑ, 2006). Αν μια δυναστεία πέφτει από μια εξωτερική επέμβαση η λαϊκή εξέγερση αντικαθίσταται από μια άλλη. Το Κ.Κ.Κ., μετά από 30 χρόνια περίπου εσωτερικών διαίρεσεων και εξωτερικών επεμβάσεων, θα τεθεί πάλι επικεφαλής μιας κεντρικής σύνταξης εξουσίας και θα οδηγήσει την Κίνα σε έναν ιδιαίτερο καπιταλισμό.

3.3 Το μεγάλο βήμα προς τα εμπρός

Το 1960 και για τρία χρόνια, η χώρα ταλανίστηκε από φυσικές καταστροφές και από ένα πλέγμα πολιτικών επιλογών του Μάο Τσετούνγκ. Το μεγάλο βήμα προς τα εμπρός ήταν ένα σχέδιο που προσπάθησε να χρησιμοποιήσει το μεγάλο μέγεθος του κινεζικού πληθυσμού, για να μετατρέψει πολύ γρήγορα το εσωτερικό της Κίνας από μια αγροτική οικονομία φτωχών σε μια βιομηχανική, κουμμουνιστική κοινωνία. Οι άσχημες καιρικές συνθήκες, οι λανθασμένες πολιτικές επιλογές, ο αυταρχικός τρόπος επιβολής, οι μαζικές μετακινήσεις πληθυσμού και το χάος που επακολούθησε έφεραν μέσα σε τρία χρόνια την πλήρη αποτυχία του σχεδίου. Ο Βρετανός ιστορικός Φρανκ Ντίκφτερ, ο πρώτος ερευνητής που απέκτησε πρόσβαση στα αρχεία του Κ.Κ.Κ. εκτιμά ότι η ανθρωπιστική, οικονομική και οικολογική καταστροφή στα χρόνια του μεγάλου βήματος προς τα εμπρός ήταν τεράστια και άφησε πίσω της τουλάχιστον 45 εκ. νεκρούς (Το Βήμα, 2010).

3.4 Πολιτιστική επανάσταση

Τον Μάιο του 1966 ήρθε στο φως καταγγελία – μανιφέστο του Κ.Κ.Κ. που έδινε τον χαρακτηρισμό του «αντιεπαναστάτη» και του «ρεβιζιονιστή» σε πλήθος στρατιωτικών, υπαλλήλων, συγγραφέων και ανθρώπων της τέχνης. Ο Μάο θεωρούσε ότι αστικά στοιχεία που υπήρχαν στην κυβέρνηση και την κοινωνία γενικότερα σκόπευαν στην επαναφορά του καπιταλισμού. Πρέσβευε ότι αυτά τα στοιχεία έπρεπε να φύγουν μέσω μιας βίαιης επαναστατικής πάλης, ενώ είχε προετοιμάσει το έδαφος για την «πολιτιστική επανάσταση» αφού είχαν δοθεί νωρίτερα στον στρατό αρμοδιότητες για την κουλτούρα και την εκπαίδευση. Έτσι καθαιρέθηκαν πολλοί αξιωματούχοι, όπως ο δήμαρχος του Πεκίνου (μεγαλοστέλεχος του Κ.Κ.Κ.). Στην επαρχία στάλθηκαν οι ομάδες εργασίας με εντολή να εκκαθαρίσουν τις τοπικές

κομματικές ηγεσίες, τα πανεπιστήμια, σχολεία και όλες τις βαθμίδες της διοίκησης από τους εχθρούς της επανάστασης. Τα μαθήματα στα πανεπιστήμια διακόπηκαν και τα σχολεία έκλεισαν με σκοπό να γίνει προσχώρηση των μαθητών και φοιτητών στους ερυθροφρουρούς. Οι νεαροί μνημένοι στην οργάνωση ερυθροφρουροί είχαν ως οδηγό το «κόκκινο βιβλιάρκι» με τις σκέψεις του Μάο. Σύντομα οι ερυθροφρουροί άρχισαν να παρεκτρέπονται. Ομάδες εισέβαλαν σε κατοικίες και πετούσαν στο δρόμο αστικά αντικείμενα βιβλία, αντίκες, κοσμήματα και ρούχα. Πολλοί Κινέζοι έπεσαν θύματα ξυλοδαρμού και διαπομπεύθηκαν σε δημόσια θέα. Σε άλλους επεβλήθη ξύρισμα του κρανίου και περιφορά σε δημόσιους χώρους, με την επιγραφή «σκυλάκι της μπουρζουαζίας», ή (σε καθηγητές) «είμαι διανοούμενος εχθρός του κόμματος» (Παπασωτηρίου, 2013, σελ. 285).

Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε μια ολόκληρη δεκαετία, μέχρι τον θάνατο του Μάο το 1976, στη διάρκεια της οποίας οι κινεζικές παλιές ιδέες, ο παλιός πολιτισμός, οι παλαιές συνήθειες και οι παλαιές παραδόσεις του λαού βρέθηκαν κάτω από αδυσώπητο διωγμό. Έτσι, η χώρα έζησε μια καταστροφική δεκαετία πολιτιστικής επανάστασης από το 1966 έως το 1976, μια κατάσταση χάους, ανασφάλειας, μαζικής καταπίεσης και αυθαιρεσιών. Η οικονομία παρέλυσε, η αυθαιρεσία των τοπικών αρχών στέρησε από τους αγρότες τα αναγκαία τρόφιμα για επιβίωση. Η κοινωνία βυθίστηκε σε μια κατάσταση χάους, ανασφάλειας και μαζικής καταπίεσης και αυθαιρεσιών από τη μεριά των αρχών. Εκατομμύρια Κινέζοι εκτοπίστηκαν, προφυλακίστηκαν σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας, ή πέθαναν από πείνα, κακουχίες και δολοφονίες. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του κινεζικού κράτους έχασαν τη ζωή τους 34.776 άνθρωποι, ενώ η χήρα του Μάο συνελήφθη και φυλακίστηκε και την εξουσία ανέλαβε ο Ντενγκ Σιάο Πινγκ (TVXS, 2017).

3.5 Η αρχή των μεταρρυθμίσεων και τα πρώτα βήματα φιλελευθεροποίησης

Το τέλος της πολιτιστικής επανάστασης βρήκε την Κίνα απομονωμένη από τον εξωτερικό κόσμο και την οικονομία της να καταρρέει. Η Κίνα υπό την ηγεσία του Ντενγκ Σιάο Πινγκ προσπάθησε να ενδυναμώσει τη θέση της χώρας στην παγκόσμια οικονομία, διατηρώντας παράλληλα και μονοπωλιακές πρακτικές και τις κρατικές παρεμβάσεις με σκοπό τη στήριξη και διατήρηση του απολυταρχικού και μονοκομματικού καθεστώτος. Η ηγεσία εφάρμοσε μεταρρυθμίσεις που αύξησαν την παραγωγικότητα, έφεραν άνοδο του βιοτικού επιπέδου του λαού χωρίς να ανέβει ο

πληθωρισμός, η ανεργία και το κρατικό έλλειμμα. Έγιναν μεταρρυθμίσεις στη γεωργία όπου επετράπη και η συμμετοχή ιδιωτών στις κρατικές αγροτικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμούς.

Ο σύμβουλος του Κινέζου προέδρου, ο γνωστός Μίλτον Φρίντμαν, υποστήριξε πως έπρεπε να δοθεί έμφαση στις ιδιωτικοποιήσεις και στη μετάβαση στις ελεύθερες αγορές και τη φιλελευθεροποίηση. Το Κ.Κ.Κ. διατήρησε πολύ χαμηλούς μισθούς στις πόλεις της υπαίθρου και έτσι εξασφάλισε ένα σημαντικό λόγο για τις πρώτες βιομηχανικές επενδύσεις. Η πολιτική του στον τομέα της υγείας και της παιδείας, παρά τις καθυστερήσεις του Μεγάλου Άλματος προς τα Εμπρός το 1960 και της Πολιτιστικής Επανάστασης το 1967 του έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργήσει ένα ανθρώπινο κεφάλαιο ικανό για μεταρρυθμίσεις. Μετά το 1971, η αποκατάσταση των σχέσεων με τη Δύση έδωσε τη δυνατότητα εισαγωγής λιπασμάτων και μηχανημάτων που βοήθησαν πολύ στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής.

3.5.1 Πολιτικές μεταρρυθμίσεις

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, έγιναν τολμηρές πολιτικές ενέργειες που απέβλεπαν στην αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η αποκατάσταση τριών εκ. μελών του Κ.Κ.Κ. και άλλων πολιτών που είχαν υποστεί άδικη «εκκαθάριση» κατά τα έτη της Πολιτιστικής Επανάστασης και περίμεναν την αποκατάστασή τους. Μετά το 11^ο Συνέδριο του Κ.Κ.Κ. τον Αύγουστο του 1977 τα μισά μέλη του Πολιτικού Γραφείου ήταν άτομα που η σταδιοδρομία τους είχε βοηθηθεί από την Πολιτιστική Επανάσταση, όπως για παράδειγμα ο Χούα Κούο Φενγκ, και τα υπόλοιπα μέλη ήταν θύματα της Πολιτιστικής Επανάστασης, όπως ο Ντενγκ Σιάο Πινγκ. Η εξισορρόπηση μεταξύ τους επήλθε μετά από πολλά χρόνια, αν και άρχισε να διαφαίνεται στροφή υπέρ της επικράτησης της ομάδας του Ντενγκ Σιάο Πινγκ. Οι πολιτικές αλλαγές υπό την ηγεσία του Ντενγκ Σιάο Πινγκ μετά το 1978 προσπάθησαν να μειώσουν την έκταση του πολιτικού εξαναγκασμού στην κινεζική κοινωνία. Εκατομμύρια άνθρωποι-θύματα απελευθερώθηκαν από τα στρατόπεδα εργασίας κατά την περίοδο 1978-1980 και τα στιγματισμένα άτομα με κοινωνικούς χαρακτηρισμούς απαλλάχθηκαν από αυτούς. Έτσι εκατομμύρια πολιτικοί παρίες είχαν τις ευκαιρίες κοινωνικής ανάδειξης.

Επίσης, ζητήματα όπως το είδος της αμφίεσης, η εμφάνιση, οι προτιμήσεις στη μουσική και τα χόμπι έπαψαν να θεωρούνται πολιτικής σημασίας. Ακόμα, η

απόρριψη μιας πολιτικής δεν είχε κυρώσεις για όσους την υποστήριζαν. Ο ρόλος της αστυνομίας περιορίστηκε και εξασθένησε. Οι μεταρρυθμίσεις αποκατέστησαν τα στελέχη, που είχαν υποστεί εκκαθάριση κατά την Πολιτιστική Επανάσταση στα τέλη της δεκαετίας 1970. Τα νεότερα αυτά σε ηλικία στελέχη προωθήθηκαν σε ανώτερες θέσεις. Ο Ντενγκ Σιάο Πινγκ υπήρξε δεξιοτέχνης στη διατήρηση της ενότητας στην κορυφή της εξουσίας. Ο ίδιος αρνήθηκε να καταλάβει την κορυφή της εξουσίας, αλλά στήριξε σταθερά τους υποστηρικτές του στις θέσεις του γενικού γραμματέα του Κ.Κ.Κ. και του πρωθυπουργού. Μέχρι το τέλος του 1981 είχε επιτύχει την έξωση του Χούα Κούο Φενγκ και άλλων σκληρών Μαοϊκών.

3.5.2 Οικονομικές μεταρρυθμίσεις

Στην οικονομική πολιτική, κατά τα τέλη του φθινοπώρου του 1976, η ηγεσία του Κ.Κ.Κ. συγκάλεσε εθνικά συνέδρια για την ανάκτηση του ελέγχου της κατάστασης. Για να προκαλέσει το ενδιαφέρον των εργατών επανάφερε το σύστημα της αμοιβής σε χρήμα, που είχε αντικατασταθεί από το σύστημα της αμοιβής σε είδος. Η οικονομία είχε πέσει σε τέλμα το 1976, λόγω πολιτικής αναταραχής, και οι διάδοχοι του Μάο προσπαθούσαν να την επαναδραστηριοποιήσουν. Το καλοκαίρι του 1977, ο Ντενγκ Σιάο Πινγκ αποκαταστάθηκε πολιτικά και επανήλθε στα αξιώματα που είχε προηγουμένως.

Στις αρχές του 1978, οι ηγέτες υιοθέτησαν ένα φιλόδοξο αλλά μη ρεαλιστικό δεκαετές οικονομικό πρόγραμμα, προκειμένου να αυξήσουν τον ρυθμό των επενδύσεων και να επιτύχουν οικονομική ανάκαμψη, επαναφέροντας σε δραστηριότητα τομείς που είχαν παραμείνει αδρανείς. Γι' αυτό το λόγο, η μετέπειτα ανάπτυξη επιτυγχανόταν με μεγαλύτερη δυσκολία και οι σχέσεις κεφαλαίου– παραγωγής καθιστούσαν σαφές ότι οι παλαιότερες μέθοδοι ήταν όλο και λιγότερο αποδοτικές. Μια από τις μεγαλύτερες αλλαγές του 1978 ήταν η απότομη στροφή της Κίνας στη συμμετοχή της στη διεθνή οικονομία. Ήδη από την δεκαετία του 1970 είχε σημειωθεί επανέναρξη του εξαγωγικού εμπορίου, το οποίο είχε διακοπεί κατά την προηγούμενη δεκαετία.

Η διπλωματική επικοινωνία προς τη Δύση από το 1978 και μετά ήταν θεμελιώδης. Η ηγεσία της Κίνας ήταν πεπεισμένη ότι θα εισέρρεαν μεγάλα κεφάλαια από το εξωτερικό για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της χώρας. Η ανταπόκριση των ξένων τραπεζών και των κατασκευαστικών εταιρειών υπήρξε φρενήρης. Στα τέλη του

1978, μετά από σύγκλιση ευρείας συνόδου της ηγεσίας του Κ.Κ.Κ. αποφασίστηκε η πλήρης αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων Κίνας και Η.Π.Α. Η ηγεσία της Κίνας υιοθέτησε επίσημα τους «Τέσσερεις Εκσυγχρονισμούς» ως κύριους στόχους της οικονομικής ανάπτυξης και οι συνέπειες για την πολιτική της και τα συμφέροντα του πληθυσμού ήταν βαθύτατες (Παπασωτηρίου, 2013, σελ. 327-330).

Το άνοιγμα στον έξω κόσμο προχώρησε ολοταχώς. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970 εκδόθηκε νόμος περί συνεταιρικών επιχειρήσεων (επιχειρήσεων με μικτά, εγχώρια και ξένα κεφάλαια) που επέτρεψε την είσοδο ξένων επιχειρηματιών στην κινέζικη οικονομία. Επιπλέον, τέθηκε σε εφαρμογή νόμος περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για την προσέλκυση ξένου κεφαλαίου και δημιουργήθηκαν ειδικές οικονομικές ζώνες κατά μήκος της νότιας ακτής, δηλαδή αποφάσισαν να «ανοιχθούν» 14 πόλεις με έντονη συμμετοχή στη διεθνή οικονομία με προοπτική ανοίγματος σε ακόμα ευρύτερες περιοχές της χώρας στο εμπόριο και τις επενδύσεις.

Στην εσωτερική οικονομία έγιναν πολλά πειράματα σχετικά με την οικονομική δράση, τις τραπεζικές εργασίες, τον σχεδιασμό, την οικονομική διαχείριση των πόλεων και την αγροτική πολιτική. Το 1993 το κομμουνιστικό κόμμα παρουσίασε νέο πρόγραμμα οικονομικών μεταρρυθμίσεων προς την κατεύθυνση της οικονομίας της αγοράς, χωρίς να διακυβεύεται η εξουσία και τα προνόμια της άρχουσας τάξης. Στην Κίνα άρχισε να δημιουργείται μια νέα τάξη πλουσίων με τους φτωχούς να γίνονται φτωχότεροι. Το δημόσιο χρέος και ο πληθωρισμός εκτινάχθηκαν, ο έλεγχος των γεννήσεων αντιμετωπίστηκε με απάνθρωπα μέσα κατά των γυναικών ενώ αναπτύχθηκε η διαφθορά, η ανεργία και ο πληθωρισμός (Παπασωτηρίου, 2013, σελ. 333, 337).

3.5.3 Μεταρρυθμίσεις στην ύπαιθρο

Το σημαντικότερο επίτευγμα ήταν τα μέτρα που πάρθηκαν και αφορούσαν το 80% του πληθυσμού της υπαίθρου. Αυτά ήταν οι σημαντικά αυξημένες τιμές που καταβάλλονταν για τα αγροτικά προϊόντα και με αυτό τον τρόπο η διοχέτευση οικονομικών ενισχύσεων στον αγροτικό τομέα. Παράλληλα, παραμερίστηκε το συλλογικό σύστημα της καλλιέργειας των αγροκτημάτων και επανήλθε η οικογενειακή εκμετάλλευση. Αρχικά δόθηκε άδεια στις οικογένειες να συνάπτουν συμβάσεις για περιορισμένο χρονικό διάστημα εκμετάλλευσης και αργότερα οι συμβάσεις παρατάθηκαν για 19 χρόνια με δικαίωμα υπεκμίσθωσης της γης, πράγμα

που επέτρεπε σε μια οικογένεια να συγκεντρώνει για καλλιέργεια μεγάλες εκτάσεις. Άλλα μέτρα που εφαρμόστηκαν έδωσαν στους αγρότες περισσότερες δυνατότητες επιλογής καλλιεργειών ή και δυνατότητα εγκατάλειψης της γεωργίας, προκειμένου να δημιουργήσουν μικρές βιοτεχνίες, εταιρείες μεταφορών ή παροχής υπηρεσιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο μεταβλήθηκαν αισθητά τα πρότυπα ιδιοκτησίας και πλούτου και τα εργασιακά πρότυπα. Οι πολύ ευνοϊκές καιρικές συνθήκες της δεκαετίας του 1980 βοήθησαν να υπάρξουν πολύ καλές συγκομιδές.

3.5.4 Οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία των αστικών κέντρων

Οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία των αστικών κέντρων ήταν λιγότερο αποτελεσματικές, εξαιτίας του ανορθολογικού συστήματος τιμών, της διοικητικής ατολμίας και της απροθυμίας των αξιωματούχων να παραιτηθούν από τον έλεγχο των οικονομικών αποφάσεων. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις αποσκοπούσαν στην παροχή κινήτρων για μεγαλύτερη χρήση και απόδοση της αγοράς για δικαιότερη κατανομή αγαθών. Στην οικονομία των πόλεων και των αγροτικών περιοχών ανατράπηκαν θεμελιώδεις δομές του σοβιετικού συστήματος, οι οποίες είχαν εισαχθεί κατά τη δεκαετία του 1950. Η χώρα μέχρι το 1978 ήταν απομονωμένη στον τομέα του εμπορίου. Η οικονομική πρόοδος που επιτεύχθηκε μετά τις μεταρρυθμίσεις του 1978 επηρέασε και τον τομέα του εμπορίου. Εντός της χώρας η συνηθισμένη αυτάρκεια της υπαίθρου υποχώρησε κατά ένα μέρος και αναπτύχθηκαν περισσότερο οι συναλλαγές μεταξύ της υπαίθρου και των αστικών κέντρων. Το εμπόριο με το εξωτερικό αυξήθηκε και τώρα πια οι εισαγωγές περιλαμβάνουν μηχανήματα και όργανα γενικά, ενώ οι εξαγωγές εκτός από πρώτες ύλες, γεωργικά και ορυκτά προϊόντα περιλαμβάνουν πολύ περισσότερα βιομηχανικά προϊόντα. Τα εμπορεύματα τα οποία μέχρι τώρα είχαν κυρίως ως χώρα προορισμού την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. λόγω πολιτικών διαφορών, τώρα κατευθύνονται προς την Ιαπωνία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τις Η.Π.Α. και τον Καναδά (Νέα Δομή Τόμος 17, σελ. 126).

3.5.5 Μεταρρυθμίσεις στον πολιτισμό και την εκπαίδευση

Στις αρχές του 1982 η ηγεσία του Κ.Κ.Κ. ανανέωσε την ηγεσία στην κυβέρνηση, στο κόμμα και στο στρατιωτικό κατεστημένο. Κατά το διάστημα 1982-1985 διεξήγαγε εκστρατεία για την αποκατάσταση του ήθους των μελών του και στη διαγραφή όσων δεν υποστήριζαν τις μεταρρυθμίσεις του. Προσπάθησε να περιορίσει

τη διαφθορά και να διατηρήσει την πειθαρχία καθώς προπαγανδιζόταν οι υλιστικές αξίες. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 στην Κίνα αμφισβητούταν καίρια στοιχεία του προηγούμενου συστήματος, ενώ η τελική ισορροπία ήταν ασαφής.

Σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα οι μεταρρυθμίσεις έδωσαν προτεραιότητα στη μόρφωση τεχνικών, θεωρητικών και θετικών επιστημόνων σε διεθνές επίπεδο. Δημιουργήθηκαν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών και χιλιάδες Κινέζοι στάλθηκαν στο εξωτερικό για ανώτατες σπουδές. Χρησιμοποιήθηκαν πολλοί ξένοι επιστήμονες για την καλύτερευση του εκπαιδευτικού συστήματος. Στον πολιτιστικό τομέα η μεταρρύθμιση συνάντησε τη σύγχρονη αντίθεση πολλών αξιωματούχων. Οι Κινέζοι συγγραφείς και καλλιτέχνες κατά τη δεκαετία 1980 αντικατόπτριζαν τη διαμάχη μεταξύ των αξιωματούχων, οι οποίοι εργάζονταν για τη γρήγορη επιβολή των μεταρρυθμίσεων και αυτών που επιθυμούσαν τη σταδιακή επιβολή των μεταρρυθμίσεων με τη διατήρηση της υπάρχουσας κρατικής-κομματικής εξουσίας.

3.5.6 Μεταρρυθμίσεις στον τομέα των διεθνών σχέσεων

Μετά το 1978, η εξωτερική πολιτική της Κίνας αντικατοπτρίζει το ενδιαφέρον της για την εσωτερική της οικονομική ανάπτυξη. Διαφώνησε με την εισβολή του Βιετνάμ στην Καμπότζη το 1979, και ενθάρρυνε την ειρηνική διευθέτηση των γεγονότων στην Ασία. Η Κίνα δημιούργησε το πολιτικό δόγμα «μια χώρα, δύο συστήματα» προκειμένου να διαπραγματευτεί με επιτυχία με τη Μεγάλη Βρετανία για την επιστροφή του Χονγκ Κονγκ και των παρακείμενων εδαφών το 1997. Υποστήριξε τον έλεγχο των εξοπλισμών και ακολούθησε φιλειρηνική θέση στους διεθνείς οργανισμούς.

Το 1984 ο Κινέζος πρωθυπουργός Ζάο Ζι Γιάνγκ και ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Ρόαλντ Ρέιγκαν αντάλλαξαν επισκέψεις και τόνισαν την προσπάθεια για τη βελτίωση των σχέσεών τους. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980, οι σχέσεις ανάμεσα στην Κίνα και την Ιαπωνία αναπτύχθηκαν. Οι δύο χώρες με τη συνεργασία των Η.Π.Α. προσπάθησαν να μειώσουν την ένταση ανάμεσα στη Βόρεια και Νότια Κορέα. επίσης, υπήρξαν επιτυχείς οι διαπραγματεύσεις της Κίνας με τη Σοβιετική Ένωση για την αύξηση του εμπορίου και άλλων ανταλλαγών. Σαν συμπέρασμα, η ηγεσία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας έδωσε προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη, στην ειρήνη και στο σταθερό διεθνές περιβάλλον προκειμένου να επιτύχει τους σκοπούς της.

Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις του Ντενγκ Σιάο Πινγκ στα τέλη της δεκαετίας του 1970, αλλά και η επαφή των παράκτιων εμπορικών πόλεων της Κίνας με τον έξω κόσμο δημιούργησαν ισχυρό ρεύμα υπέρ του εκδημοκρατισμού τον κινεζικού σοσιαλισμού. Δημιουργήθηκαν κοινωνικές αναταραχές το 1986 και πολύ περισσότερο το 1989. Στις 22 Απριλίου 1989, πάνω από 100.000 φοιτητές διαδήλωσαν στην πλατεία Τιεν Αν Μεν του Πεκίνου ζητώντας τον τερματισμό στη διαφθορά, στη γραφειοκρατία και στη συντηρητική πολιτική της κυβέρνησης (Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, Τόμος 33, σελ. 347) (Κλέιν, 2010, σελ. 256-258). Το κίνημα επεκτάθηκε σε άλλες πόλεις και η ηγεσία διχάστηκε ως προς τον τρόπο αντιμετώπισής του. Επικράτησε η άποψη των σκληροπυρηνικών, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τον στρατό και έπνιξαν στο αίμα τη λαϊκή εξέγερση. Ακολούθησαν μέτρα ιδεολογικής αναμόρφωσης φοιτητών και διανοούμενων, εκκαθαρίσεις στα ανώτερα όργανα του κόμματος και απαλλάχθηκε ο Ζάο Ζι Γιάνγκ από τη θέση του γενικού γραμματέως του κόμματος, που ήταν υπέρ των διαδηλωτών. Δημιουργήθηκε βαρύ διεθνές κλίμα εις βάρος της Κίνας μετά τα γεγονότα του Πεκίνου και για να το ανατρέψει τα επόμενα χρόνια, η χώρα ακολούθησε μια εξωτερική πολιτική προσηλωμένη στην πολιτική των οικονομικών μεταρρυθμίσεων και στο άνοιγμα προς τον έξω κόσμο.

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης στα τέλη του 1991 και η αποχώρησή της εν μέρει από τη νότιο κεντρική Ασία, ανέδειξε την Κίνα, ως μοναδική κυρίαρχη χώρα στην περιοχή. Το 1991 η Κίνα ομαλοποίησε τις σχέσεις της με το Βιετνάμ, την Ιαπωνία και τη Δυτική Ευρώπη και από το 1992, ανέλαβε συστηματική προσπάθεια βελτίωσης της στρατηγικής και διπλωματικής της θέσης στην Ασία, προκειμένου να καταστεί παγκόσμια δύναμη.

Το 1992 υπογράφηκαν σημαντικές σινοαμερικάνικες εμπορικές συμφωνίες, αλλά το 1993 ο Αμερικάνος πρόεδρος Κλίντον απείλησε ότι δεν θα ανανέωνε την εμπορική του σχέση με την Κίνα αν το Πεκίνο δεν σημείωνε πρόοδο στην εφαρμογή νόμων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τελικά, ο Κλίντον απέσυρε την απειλή του κάτω από την πίεση των Αμερικάνων επιχειρηματιών, που επεδίωκαν να εδραιώσουν τη θέση τους στην τεράστια κινεζική αγορά. Το 1995 υπογράφηκε και διμερής συμφωνία για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

3.5.7 Μεταρρυθμίσεις της αγοράς

Το 1978 ξεκίνησαν οι μεταρρυθμίσεις στην κινεζική αγορά, οι οποίες μετά την κατάρρευση της Ε.Σ.Σ.Δ. πραγματοποιούνται με πιο γρήγορους ρυθμούς. Η ηγεσία της Κίνας δίνει τον τίτλο «σοσιαλισμός με κινεζικά χαρακτηριστικά». Στο πέρασμα του χρόνου μένει να φανεί αν ο παραπάνω τίτλος είναι πραγματικός, ή προσπαθεί να συγκαλύψει τη στροφή της οικονομίας προς τον καπιταλισμό.

Κατά την περίοδο 1978-2014 το Α.Ε.Π. της Κίνας αυξήθηκε κατά 175 φορές από 364 δισ. σε 63,7 τρισ. γουάν (Κεφαλής, 2016), ενώ στα χρόνια 1952-1978 το Α.Ε.Π. αυξήθηκε από 67 δισ. σε 364 δισ. γουάν. Αυτή η ανάπτυξη της περιόδου 1978-2004 έδωσε την ευκαιρία να βγουν από την ακραία φτώχεια αρκετά εκατομμύρια κάτοικοι της μεγάλης αυτής χώρας (κάτω από 1,25 δολάρια τη μέρα εισόδημα κατά του Ο.Η.Ε.). Επιπλέον, η ακραία φτώχεια από 85% το 1981 μειώθηκε σε 33% το 2008 και το 2016 βρέθηκε κάτω από 10%. Έχουμε σημαντική μείωση της ακραίας φτώχειας, τη στιγμή που σε άλλα σημεία του πλανήτη η φτώχεια αυξανόταν. Ταυτόχρονα, αυτή την περίοδο των μεταρρυθμίσεων παρατηρείται αύξηση της αστικοποίησης του πληθυσμού. Το 1990 ήταν 26% και το 2016 έφτασε σε 53,5%, ενώ ο αγροτικός πληθυσμός συνεχώς μειωνόταν, δηλαδή το 1990 πήγε στο 72,6% και το 2016 κυμάνθηκε περίπου στο 30% (Κεφαλής, 2016).

3.6 Συμπεράσματα για την ανάπτυξη

Τα οφέλη της ανάπτυξης μοιράστηκαν κυρίως στο 1/3 του πληθυσμού και οφέλη είχαν και οι πολυεθνικές επειδή εκμεταλλεύτηκαν το φθηνό εργατικό δυναμικό. Η ανάπτυξη ήταν γρήγορη αλλά και άναρχη. Το 2005 κατασκευάστηκε στο Ιντονγκουάν το South China Mall το μεγαλύτερο Mall του κόσμου. Από τα 2.350 καταστήματα το 2014 τα 2.303 έμεναν άδεια εξ ου και η ονομασία «άδειος ναός του καταναλωτισμού». Το 2003 κτίστηκε η πόλη Ορυτός στην Εσωτερική Μογγολία, για να στεγάσει 1 εκ. με κόστος 161 δισ. δολάρια Η.Π.Α. Μέχρι σήμερα οι κάτοικοι φτάνουν τις 28.000. Το κράτος εξακολουθεί να ελέγχει την οικονομία έχοντας τον έλεγχο των τραπεζών και υπάρχει ακόμη μεγάλος κρατικός τομέας, όπως όλα δείχνουν, η θυελλώδης ανάπτυξη των αρχικών χρόνων μετά τις μεταρρυθμίσεις φθάνει στο τέλος της. Τώρα η ανάπτυξη είναι κάτω του 7% σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, ενώ άλλοι θεωρούν ότι είναι μικρότερη - περίπου 4% (Κεφαλής, 2016).

Στη συνέχεια ακολουθούν μερικά βασικά σημεία στα οποία βασίστηκε η ανάπτυξη της Κίνας και τις επιπτώσεις της:

- Ενώ η Κίνα δημιούργησε όλα αυτά τα χρόνια, με ορόσημο το 1978, μια οικονομία ταχύτατα αναπτυσσόμενη στον κόσμο, τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης βελτίωσαν τις συνθήκες ζωής κυρίως στους κατοίκους των πόλεων, τους αξιωματούχους του κόμματος και της Κυβέρνησης.

- Ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων που ασχολείται σε ό,τι έχει απομείνει από τις κρατικές επιχειρήσεις αλλά και τις επιχειρήσεις των κωμοπόλεων, σήμερα κατέχει μια θέση μισθωτής εργασίας.

- Οι τοπικές κυβερνήσεις μεγάλων αγροτικών περιοχών λαμβάνουν ελάχιστη υποστήριξη από την κεντρική κυβέρνηση. Γι' αυτό, φορολογούν τους κατοίκους των περιοχών τους με μεγάλα τέλη για να μπορέσουν να λειτουργήσουν σχολεία, νοσοκομεία, αστυνομία και να υλοποιήσουν έργα όπως δρόμους, ύδρευση, κ.α.

- Μια μεγάλη μερίδα κρατικών και κομματικών αξιωματούχων έχουν συγκεντρώσει τον παραγόμενο πλούτο. Αυτό επιτεύχθηκε με ένα συνδυασμό διαφθοράς, κρυφών τεχνασμάτων και προφανούς ιδιοποίησης δικαιωμάτων και περιουσιών που κάποτε ήταν κοινά. Όταν μεταβιβάστηκαν μερίδια επιχειρήσεων στον νεοσχηματιζόμενο ιδιωτικό τομέα, σε μια προσπάθεια για αναδιάρθρωση της οικονομίας, πολλοί διευθυντές στην ουσία κομματικοί και κρατικοί αξιωματούχοι πήραν στην προσωπική τους κατοχή με διάφορους τρόπους μετοχές πολλών δεκάδων εκατομμυρίων γουάν, και σχημάτισαν μια νέα ομάδα Κινέζων μεγιστάνων. Όταν οι κρατικές εταιρείες, διαρθρώθηκαν ως μεικτές μετοχικές εταιρείες, οι διευθυντές πήραν σημαντικά μερίδια μετοχών και πολλές φορές έλαβαν ετήσιο μισθό εκατονταπλάσιο του μέσου εργατικού μισθού (Χάρβεϊ, 2012). Μια άλλη πηγή που έφερε πολύ μεγάλα κέρδη στους προνομιούχους αξιωματούχους ήταν η αγορά ακινήτων μέσα στις πόλεις ή στην περιφέρεια μεγάλων πόλεων, όπως τη Σαγκάη, το Σεντσέν, το Ντουγκουάν και το Πεκίνο. Επειδή οι καλλιεργητές χωρικοί δεν διέθεταν τίτλους ιδιοκτησίας γης μπορούσαν εύκολα να τους στερήσουν την εκμετάλλευσή της, και να στραφεί η γης προς κερδοφόρες αστικές χρήσεις. Έτσι, οι καλλιεργητές έμειναν χωρίς την αγροτική βάση ως πηγή εισοδήματος και αναγκάστηκαν να αφήσουν την καλλιέργεια και να εισέλθουν στην αγορά εργασίας (Χάρβεϊ, 2012).

- Τα επίπεδα μισθών στη χώρα είναι πολύ μικρά και οι συνθήκες εργασίας δεν υπόκεινται ουσιαστικά σε κανένα κανονισμό. Υφίσταται πολύ μεγάλη εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης ιδιαίτερα των νεαρών γυναικών οι οποίες αναγκάζονται να μεταναστεύσουν από τις αγροτικές περιοχές. Έτσι δημιουργήθηκε άλλα μια πηγή συγκέντρωσης πλούτου.

- Οι Κινέζοι φαίνεται να δέχονται τα μεγάλα ωράρια, τις άσχημες συνθήκες εργασίας, τους χαμηλούς μισθούς σαν τίμημα για τον εκσυγχρονισμό και την οικονομική ανάπτυξη. Η μη καταβολή όμως μισθών δημιούργησε πολύ μεγάλο θέμα και η κυβέρνηση έδειξε αδυναμία να αντιδράσει. Έτσι, οι μεγάλες ιδιωτικές και ξένες εταιρείες συγκεντρώνουν χρήματα από απλήρωτη εργασία.

- Το κινεζικό κράτος θα πρέπει να ανταποκριθεί σε ηθικές αξιώσεις λύνοντας τα όσα προέκυψαν και εξακολουθούν να προκύπτουν για να διατηρήσει τη νομιμοποίησή του.

Επομένως η Κίνα έχει κινηθεί οριστικά στη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας της με τους δικούς της όρους.

3.7 Κίνα-Η.Π.Α.

Είναι αναγκαίο και οι δύο χώρες να δεσμευτούν για μια πραγματική συνεργασία χωρίς ανταγωνισμούς. Μερικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση έχουν ήδη γίνει. Οι Η.Π.Α. μαζί με άλλες χώρες άρχισαν διαπραγματεύσεις για συνεργασία στις δύο πλευρές του Ειρηνικού (Trans-Pacific Partnership, T.P.P. [Η.Π.Α., Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Ιαπωνία, Σιγκαπούρη, Μαλαισία, Μπρουνέι, Βιετνάμ, Καναδάς, Μεξικό, Περού και Χιλή]), όπως ένα σύμφωνο ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ Αμερικής και Ασίας. Μια τέτοια ρύθμιση θα μπορούσε να μειώσει τους εμπορικούς φραγμούς μεταξύ των παραγωγικών δυναμικών και πλουσιών σε φυσικούς πόρους, οικονομιών του κόσμου ενώνοντας τις δύο πλευρές του Ειρηνικού σε κοινά έργα.

Ο Ομπάμα κάλεσε την Κίνα να προσχωρήσει στην T.P.P. (Kissinger, 2012). Ωστόσο οι όροι προσχώρησης έδωσαν αφορμές το Πεκίνο να το θεωρήσει ως μέρος μιας στρατηγικής απομόνωσης της Κίνας, η οποία επέβαλε ανάλογες εναλλακτικές ρυθμίσεις. Διαπραγματεύτηκε μια συμφωνία εμπορίου με την «Ένωση Χωρών Ν.Α. Ασίας» και ανακοίνωσε ένα εμπορικό σύμφωνο «B.A. Ασίας» με Ιαπωνία και Ν. Κορέα. Αν η Κίνα και οι Η.Π.Α. θεωρήσουν τις εκατέρωθεν προσπάθειες για

εμπορικές συμφωνίες ως προσπάθεια στρατηγικής απομόνωσης του άλλου η περιοχή Ειρηνικού –Ασίας θα μπορούσε να περιέλθει σε μια αντιδικία από ανταγωνιστικά μπλοκ εξουσίας. Όμως και οι δύο χώρες παρά τις κατά καιρούς αντιδικίες έχουν υιοθετήσει μια ρητορική στρατηγική. Έχουν συστήσει ένα φόρουμ υψηλού επιπέδου, αυτό του «Στρατηγικού Οικονομικού Διαλόγου», το οποίο συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο. Το φόρουμ υπήρξε παραγωγικό για άμεσα θέματα αλλά είναι στο ξεκίνημα της προσπάθειας να παράγει παγκόσμια πολιτική και οικονομική τάξη.

Η παλιά γνώριμη ετικέτα «Made in USA» αντικαθίσταται αργά και σταθερά από το «κατασκευάστηκε στις Η.Π.Α. από την Κίνα». Με αυτό τον τρόπο, η U.S. News and World Reporter, αμερικάνικη εταιρεία στο χώρο ενημέρωσης, σχολίασε τον ερχομό της Κίνας στην αμερικάνικη αγορά μέσα από ένα κύμα επενδύσεων και εξαγωγών (Σπαθή, 2016).

Το Bloomberg φέρνει μια άλλη είδηση που σηματοδοτεί την είσοδο του Χόλυγουντ στην Κίνα. Η κινέζικη Alibaba Pictures, θυγατρική του μεγαλύτερου ομίλου ηλεκτρονικού εμπορίου στον κόσμο, εξαγόρασε μειοψηφικό πακέτο μετοχών της εταιρείας παραγωγής και διανομής ταινιών του Στίβεν Σπίλμπεργκ, της αμερικάνικης Anblin Parthers. Η Alibaba σκοπεύει να παράγει έξι έως εννέα ταινίες το χρόνο για την κινεζική αγορά, η οποία είναι η δεύτερη στον κόσμο. Ακόμη, η Dalian Wanda Group του Κινέζου μεγιστάνα Γουάνγκ Τζιανλίν εξαγόρασε τη Legendary Entertainment, ενώ ο όμιλος Wanda εποφθαλμιά την Dick Glark Productions και διαχειρίζεται τη μεγαλύτερη αλυσίδα κινηματογραφικών αιθουσών στον κόσμο, μαζί με την εξαγορά της AMC Entertainment. Παράλληλα, γίνονται επενδύσεις στα αμερικανικά στούντιο Fosun Group και Huarì Brothers. Ορισμένοι Αμερικανοί πολιτικοί έχουν ζητήσει την αλλαγή νομοθεσίας, ώστε οι αμερικάνικες αρχές να αποτρέπουν ή να περιορίσουν δραστικά τις κινεζικές επενδύσεις στα αμερικάνικα Μ.Μ.Ε. Πρόκειται για βήματα εδραίωσης της δεύτερης οικονομίας στον κόσμο στην παγκόσμια αγορά στις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου και ίσως στους σημαντικότερους κλάδους της βιομηχανίας.

Σύμφωνα με τη Rhodium Group, «οι άμεσες ξένες επενδύσεις κινεζικών επιχειρήσεων στις Η.Π.Α. έφτασαν το 2015 στα 15,7 δισ. δολάρια, καταγράφοντας αύξηση 30% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο» (Σπαθή, 2016). Σήμερα απασχολούνται περίπου 90.000 άτομα σε εταιρείες στις οποίες έχουν διοχετευθεί κινεζικά κεφάλαια. Κάποιες από αυτές, όπως η εξαγορά του χρηματιστηρίου του Σικάγου από την Chongqing Casin Enterprise Group που ολοκληρώθηκε το

καλοκαίρι του 2016, προβληματίσαν ιδιαίτερα τις αμερικάνικες αρχές, ενώ κάποιες άλλες, όπως οι κινέζικες επενδύσεις στην αμερικανική αγορά ακινήτων, δεν φαίνονται τόσο μεγάλης στρατηγικής σημασίας.

Στατιστικά στοιχεία της κινεζικής υπηρεσίας καταγραφής επενδύσεων, αλλά και των αμερικανικών ιδρυμάτων American Enterprise Institute και Heritage Foundation (United States Census Bureau, 2017) δείχνουν ότι οι επενδύσεις της Κίνας στις Η.Π.Α. ανήλθαν το 2016 σε 134,4 δισ. δολάρια.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Εμπόριο αγαθών των Η.Π.Α. με την Κίνα
(ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΔΟΛΑΡΙΑ Η.Π.Α.), 1985-2017**

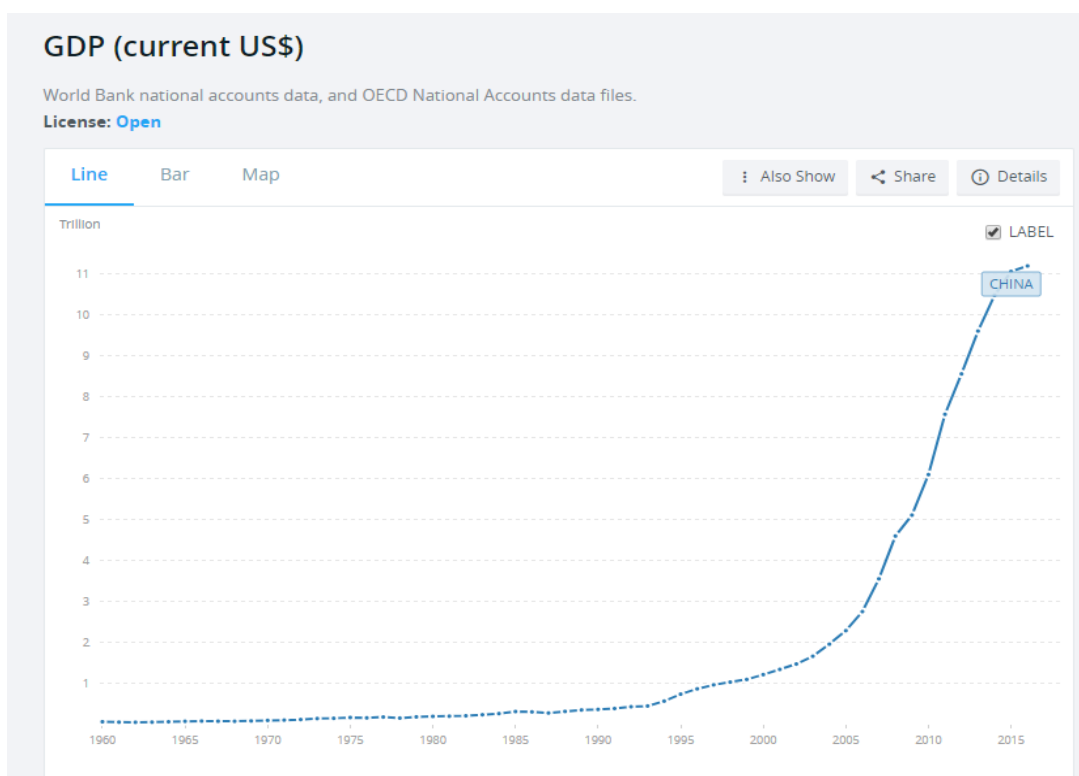
ΕΤΗ	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ισοζύγιο
2017	69,284.5	273,511.6	-204,227.1
2016	115,602.1	462,618.1	-347,016.0
2015	115,932.0	483,188.7	-367,256.7
2014	123,657.2	468,474.9	-344,817.7
2013	121,746.2	440,430.0	-318,683.8
2012	110,516.6	425,619.1	-315,102.5
2011	104,121.5	399,371.2	-295,249.7
2010	91,911.1	364,952.6	-273,041.6
2009	69,496.7	296,373.9	-226,877.2
2008	69,732.8	337,772.6	-268,039.8
2007	62,936.9	321,442.9	-258,506.0
2006	53,673.0	287,774.4	-234,101.3
2005	41,192.0	243,470.1	-202,278.1
2004	34,427.8	196,682.0	-162,254.3
2003	28,367.9	152,436.1	-124,068.2
2002	22,127.7	125,192.6	-103,064.9
2001	19,182.3	102,278.4	-83,096.1
2000	16,185.2	100,018.2	-83,833.0
1999	13,111.1	81,788.2	-68,677.1
1998	14,241.2	71,168.6	-56,927.4
1997	12,862.2	62,557.7	-49,695.5
1996	11,992.6	51,512.8	-39,520.2
1995	11,753.7	45,543.2	-33,789.5
1994	9,281.7	38,786.8	-29,505.1
1993	8,762.9	31,539.9	-22,777.0
1992	7,418.5	25,727.5	-18,309.0
1991	6,278.2	18,969.2	-12,691.0
1990	4,806.4	15,237.4	-10,431.0
1989	5,755.4	11,989.7	-6,234.3
1988	5,021.6	8,510.9	-3,489.3
1987	3,497.3	6,293.6	-2,796.3
1986	3,106.3	4,771.0	-1,664.7
1985	3,855.7	3,861.7	-6.0

(Πηγή: United States Census Bureau, 2017)

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 οι εισαγωγές και εξαγωγές από την Κίνα βρίσκονταν σχεδόν σε ισορροπία μέχρι το 1985. Από το 1986, όπου η διαφορά ήταν 1.664,7 εκ. δολάρια, και για μια εικοσαετία περίπου (με εξαίρεση το 2009) είχαμε συνεχή αύξηση των εξαγωγών στις Η.Π.Α. με αποτέλεσμα αρνητικό ισοζύγιο για τις Η.Π.Α., το οποίο έφτασε στο απόγειό του με 367.256,7 εκ. δολάρια το 2015. Το 2016 για δεύτερη χρονιά μετά από μια εικοσαετία περίπου (εξαίρεση το 2009) τα στοιχεία δείχνουν μείωση του αρνητικού ισοζυγίου στο εμπόριο και το 2017 ακόμη μεγαλύτερη μείωση στο αρνητικό ισοζύγιο εμπορίου προς όφελος των Η.Π.Α.

3.8 Η οικονομία της Κίνας

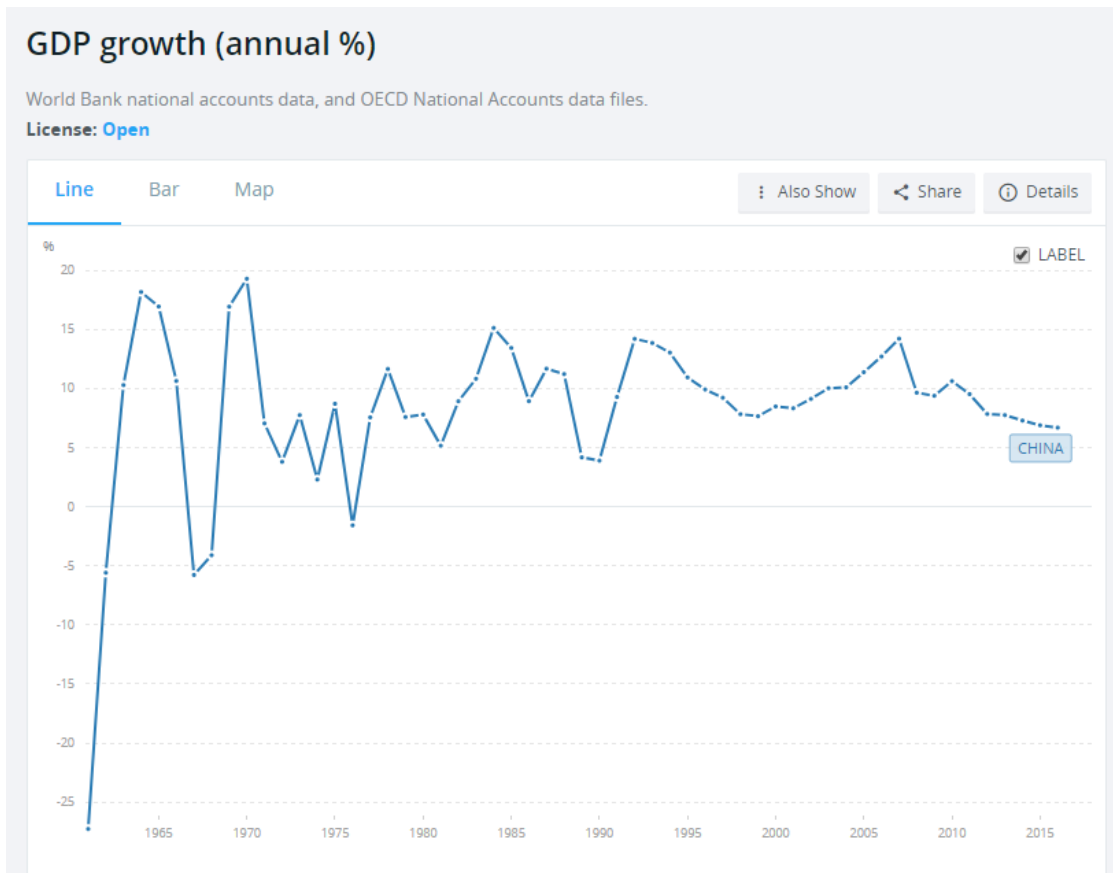
Διάγραμμα 1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν Κίνας (Α.Ε.Π.), 1960-2015

(Πηγή: The World Bank Data, 2016)

Στο Διάγραμμα 1 παρατηρούμε τη συνεχή αύξηση του Α.Ε.Π., η οποία αρχίζει μετά από μια μεγάλη περίοδο στασιμότητας που διήρκεσε έως το τέλος περίπου της δεκαετίας του 1980. Μετά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων παρουσιάζεται μια μικρή αύξηση του Α.Ε.Π. και στη συνέχεια είναι εμφανής η γρήγορη άνοδος του.

Διάγραμμα 2. Ετήσια Μεγέθυνση του Α.Ε.Π. Κίνας, 1964-2015

(Πηγή: The World Bank Data, 2016)

Στο Διάγραμμα 2 που απεικονίζει την ετήσια μεγέθυνση, παρατηρούμε το χαμηλό ποσοστό ανάπτυξης που υπήρχε πριν το 1965. Το μεγαλύτερο ποσοστό ετήσιας μεγέθυνσης ήταν τα έτη 1965 και το 1970. Μετά το 1978 έχουμε μικρότερες διακυμάνσεις του ποσοστού μεγέθυνσης, αλλά φαίνεται να μεταβάλλεται μεταξύ 5 ‘έως 13% περίπου.

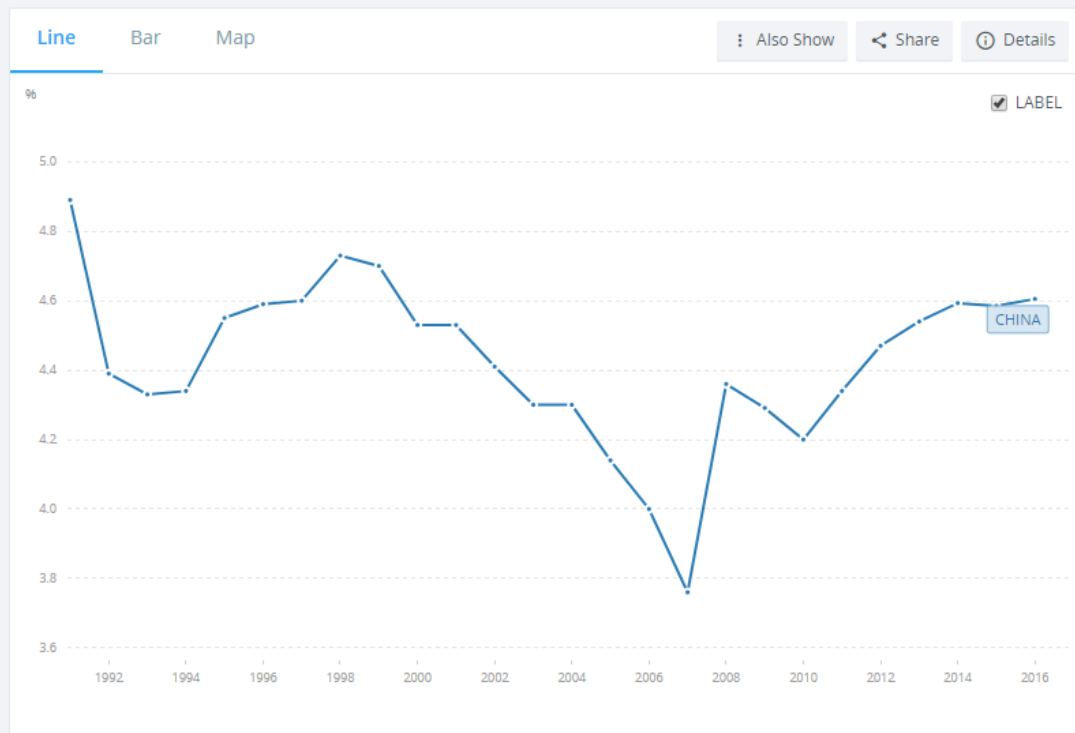
Διάγραμμα 3.

Ανεργία Κίνας, 1991-2016

Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)

International Labour Organization, ILOSTAT database.

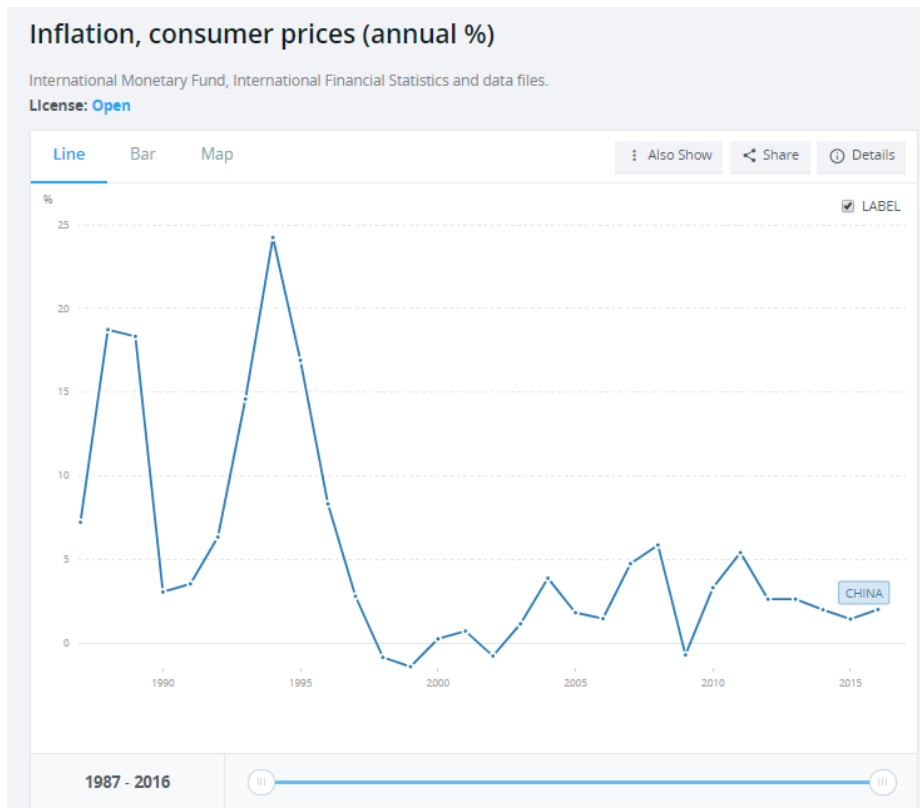
License: [Open](#)

(Πηγή: The World Bank Data, 2016)

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 3 παρατηρείται κάμψη της ανεργίας το 1993 και το 2010, ενώ τη μεγαλύτερη υποχώρησή της είχαμε το 2007. Σημαντική αύξηση της ανεργίας υπήρξε τα έτη 1998 και 2008. Από το 2014 και μετά η ανεργία κυμαίνεται κοντά στο 4,5% περίπου.

Διάγραμμα 4. Πληθωρισμός Κίνας, 1985-2015

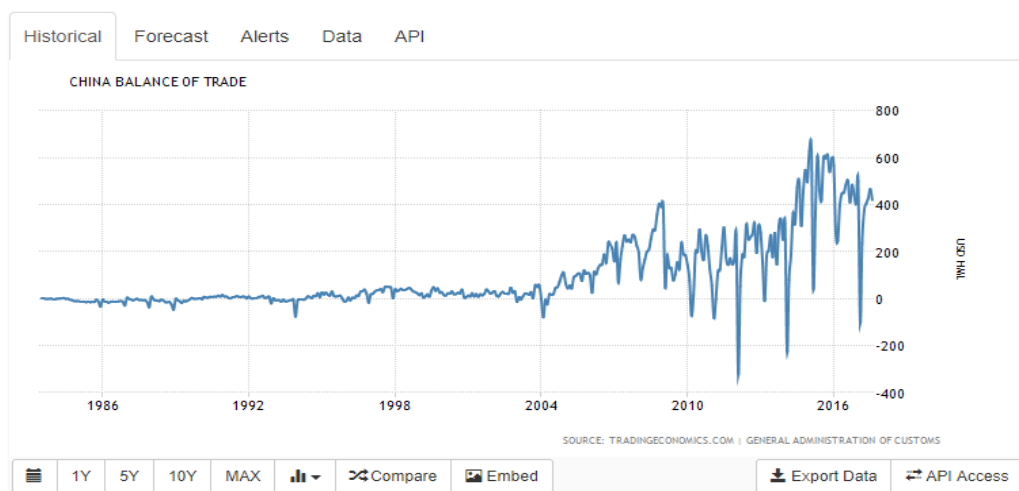

(Πηγή: The World Bank Data, 2016)

Στο Διάγραμμα 4 παρατηρούμε τον πληθωρισμό της Κίνας, ο οποίος ανέβηκε στο 24% περίπου το 1994 και έλαβε αρνητικές τιμές την περίοδο 1997 έως 2000 περίπου. Τα επόμενα έτη παρουσιάζει χαμηλές τιμές, ιδιαίτερα τα τελευταία έτη μετά το 2013 κυμαίνεται κάτω από 3%.

Διάγραμμα 5.

Εμπορικό Ισοζύγιο Κίνας, 1986-2016

(Πηγή: Trading Economics, 2017)

Στο Διάγραμμα 5 παρατηρούμε ότι το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας μέχρι το 2004 είναι περίπου ισοσκελισμένο και μετά το 2004 είναι ως επί το πλείστον θετικό υπέρ της Κίνας εκτός από τις περιόδους των ετών 2012 και 2014 όπου φαίνεται να είναι ιδιαίτερα ελλειμματικό.

3.9 Συμπεράσματα

Η Κίνα είναι μια χώρα με ρίζες στο μακρινό παρελθόν. Η διαδρομή της είναι διαφορετική από αυτή των κρατών της Δύσης. Στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της είναι μια αυτοκρατορία αποτελούμενη από αγροτικές οικογένειες, οι οποίες ήταν συνδεδεμένες με τη γη τους και το αυτοκρατορικό κράτος εισέπραττε από την αγροτική παραγωγή αλλά και εγγυόταν την παροχή δημόσιων αγαθών, όπως διώρυγες, φράγματα, δρόμους, ασφάλεια και μια αξιοκρατική γραφειοκρατία. Στόχευε πάντοτε στην αρμονία και δεν διεξήγαγε ούτε κατακτητικούς ούτε αποικιοκρατικούς πολέμους. Στη νεότερη εποχή έγιναν προσπάθειες όπως με το «μεγάλο βήμα προς τα εμπρός» για να αξιοποιηθεί ο μεγάλος πληθυσμός για να μετατραπεί η Κίνα σε μια βιομηχανική, κομμουνιστική κοινωνία. Η αποτυχία άφησε πίσω της μεγάλες καταστροφές. Στη συνέχεια ακολούθησε η πολιτιστική επανάσταση, μέχρι το 1976, στη διάρκεια της οποίας κινέζικες παλιές ιδέες, ο παλιός πολιτισμός, οι παλιές συνήθειες και οι παραδόσεις των λαϊκών στρωμάτων υπέστησαν ανελέητο διωγμό. Και αυτή η εποχή άφησε πίσω της μεγάλες καταστροφές. Η Κίνα στη συνέχεια ξεκίνησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων με ηγέτη τον Ντενγκ Σιάο Πινγκ, δυνάμωσε τη θέση της στην παγκόσμια αγορά και βελτίωσε το βιοτικό επίπεδο του κινεζικού λαού. Επίσης, αποκατέστησε τις σχέσεις με τη Δύση και έδωσε τη δυνατότητα εισαγωγής λιπασμάτων και μηχανημάτων που αύξησαν τη γεωργική παραγωγή. Εκατομμύρια άνθρωποι απελευθερώθηκαν από τα στρατόπεδα εργασίας το 1978-1980 και είχαν την ευκαιρία να λάβουν μέρος στην παραγωγική διαδικασία, ενώ επανήλθε και το σύστημα της αμοιβής της εργασίας με χρήμα. Η κυβέρνηση της Κίνας βοήθησε στην εισροή ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, τα οποία βοήθησαν στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της χώρας. Με την πάροδο του χρόνου, στο τέλος του 1978, το εμπόριο με το εξωτερικό αυξήθηκε τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές όχι μόνο προς τη Σοβιετική Ένωση αλλά σε χώρες

με τεχνολογική ανάπτυξη όπως με την Ιαπωνία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, τις Η.Π.Α. και τον Καναδά. Δημιουργήθηκαν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών στην Κίνα, αλλά και πολλοί Κινέζοι στράφηκαν στο εξωτερικό για μεταπτυχιακές σπουδές. Ακόμη, η χώρα με την πολιτική «μια χώρα δύο συστήματα» κατάφερε την επιστροφή των εδαφών του Χονγκ Κονγκ από τη Μ. Βρετανία. Τέλος, η προσπάθεια που έγινε από την κινέζικη ηγεσία για «σοσιαλισμό με κινέζικα χαρακτηριστικά» αύξησε κατά 175 φορές το Α.Ε.Π. της Κίνας κατά την περίοδο 1978-2014 και έβγαλε από την ακραία φτώχεια αρκετά εκατομμύρια Κινέζων πολιτών (Κεφαλής, 2016). Τέλος, παρατηρούμε μέσα από διαγράμματα της Παγκόσμιας Τράπεζας τη συνεχή αύξηση του Α.Ε.Π., τη σταθεροποίηση των ετήσιων διακυμάνσεων του Α.Ε.Π. τη ανεργία που τείνει να σταθεροποιηθεί σε ανεκτά επίπεδα από το 2014, τον πληθωρισμό που τείνει να σταθεροποιηθεί σε ποσοστά κάτω του 3% και το εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο μετά από μια μεγάλη περίοδο ισοσκελισμού, ως το 2004, είναι για τα χρόνια που ακολουθούν θετικό ως επί το πλείστον για την Κίνα. Οι τιμές των παραπάνω δεικτών αποτελούν ενδείξεις ενός ευοίωνου μέλλοντος για την κινεζική οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ο ρόλος του γουάν στην κινεζική οικονομία

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό μελετάται η θέση του γουάν στην οικονομία της Κίνας. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στη συναλλαγματική ισοτιμία ως παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Κίνας, στην προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων, στην εισαγωγή σε ιδιωτική οικονομία, στην επιβράδυνση της οικονομίας καθώς και στην ανατίμηση και την προοπτική αναβάθμισης της κινεζικής οικονομίας για το 2015, αλλά και τις θέσεις της κυβέρνησης για τις οικονομικές εξελίξεις κατά το 2015 και 2016.

4.2 Παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της Κίνας

Σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κίνας έπαιξε η συναλλαγματική της ισοτιμία. Όπως διαπιστώνουν πολλοί ερευνητές, ο πολύ μεγάλος πληθυσμός της Κίνας είναι καταλυτικός παράγοντας για τη διατήρηση χαμηλών μισθών σε όλους τους τομείς. Την περίοδο 1978-1990 η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε σε εμπορικά αγαθά σε ετήσια βάση κατά 1,9%, ενώ την περίοδο 1990-2004 φτάνει το αντίστοιχο ποσό στο 13,1%. Η παραγωγικότητα της εργασίας στον τομέα των υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 4,3% ετησίως για όλη την περίοδο από το 1978 έως το 2004 και παρατηρείται ότι μετά το 1994 έχουμε μεγάλη αύξηση της παραγωγής. Πρέπει να τονισθεί ότι η παραγωγικότητα στην Κίνα ευνοήθηκε από την αστικοποίηση και τις υποδομές τα τελευταία χρόνια (Tyers, Golley, Yongxiang, Bain, 2008). Όπως αναφέρεται στο περιοδικό *The Economist* (*The Economist*, 2007) η παραγωγικότητα της εργασίας στην Κίνα το 2000 ήταν 26% χαμηλότερη από αυτή των άλλων ασιατικών χωρών, αλλά το 2005 ο Κινέζος εργαζόμενος πέτυχε να είναι 5% περισσότερο παραγωγικός από τον εργάτη σε άλλες χώρες της Ασίας. Άρα, οι Κινέζοι εργάτες έχουν δείξει ότι μπορούν να είναι πιο παραγωγικοί (Cowen, 2010). Όλες οι επενδύσεις κεφαλαίου στην Κίνα αποφέρουν μερίσματα σε όρους μεγαλύτερης απόδοσης ανά εργαζόμενο και αυτό είναι καλό για όλους. Έτσι, οι μισθοί αναμένεται να είναι υψηλότεροι και αυτό σημαίνει ότι η χώρα θα δαπανά περισσότερα χρήματα. Αυτό θα αυξήσει τις αμερικάνικες και ευρωπαϊκές εξαγωγές προς τη χώρα και θα συμβάλλει στην εξισορρόπηση της παγκόσμιας οικονομίας.

4.3 Επενδύσεις γουάν-δολαρίου

Η κινεζική οικονομία παρουσίαζε ανάπτυξη κυρίως λόγω των μεταρρυθμίσεων που εφαρμόστηκαν στη χώρα. Οι μεταρρυθμίσεις είχαν ως σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων αλλά και την αύξηση των εξαγωγών. Η κινεζική ηγεσία, υπό τον Τενγκ Ζιάο Πινγκ, έδειξε την εμπιστοσύνη της στους ξένους επενδυτές και προσπάθησε για τη σύσφιξη των σχέσεών της με τις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες. Μέχρι την έναρξη των μεταρρυθμίσεων η οικονομία της Κίνας είχε ως χαρακτηριστικό το κεντρικό σχεδιασμό από την Κυβέρνηση. Η κεντρική Κυβέρνηση αποφάσιζε πόσα χρήματα θα διατεθούν σε ποιους τομείς με σκοπό παραγωγής συγκεκριμένων προϊόντων και πως αυτά θα μοιραστούν. Μια ομάδα από προϊόντα όπως λαχανικά, κρέας και βαμβακερά υφάσματα διανεμόνταν με δελτίο. Ο μισθός των εργαζομένων καθοριζόταν από την κεντρική κυβέρνηση για κάθε αντικείμενο εργασίας και συνήθως δεν απολύονταν, ούτε άλλαζαν θέση εργασίας.

Οι επενδύσεις, χάρις στα μέτρα, από 1 δισ. δολάρια το 1978 έφθασαν το 1998 τα 30 δισ. δολάρια. Η σταδιακή εισαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας και του ανταγωνισμού βοήθησαν στην επένδυση μεγάλων κεφαλαίων αλλά και αύξηση της παραγωγικότητας. Έτσι, η Κίνα πέτυχε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, περίπου 9,6% ετησίως, και έγινε λόγος για οικονομικό θαύμα. Η ιδιωτική οικονομία επιβλήθηκε ως σημαντικό στοιχείο της σοσιαλιστικής οικονομίας της αγοράς. Τον Ιούλιο του 2005 έγινε ανατίμηση της ισοτιμίας του γουάν, ικανοποιώντας ένα πάγιο αίτημα των Η.Π.Α. (καθώς υπήρξαν απειλές του Αμερικάνικου Κογκρέσου για εμπορικές κυρώσεις) σε ποσοστό 2,1% έναντι του δολαρίου, με αποτέλεσμα η κεντρική ισοδυναμία να διαμορφώνεται στα 8,11 γουάν ανά δολάριο. Παράλληλα το γουάν συνδέθηκε με ένα καλάθι νομισμάτων εκείνων των σημαντικότερων εταίρων της χώρας.

Το 1997, το Χονγκ Κονγκ επαναπροσαρτήθηκε στην Κίνα, και ξεκίνησε ένας αριθμός ιδιωτικοποιήσεων κρατικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν μικτές επιχειρήσεις και ελήφθησαν μέτρα για την αντιμετώπιση του διεθνούς ανταγωνισμού. Για την ενίσχυση των επενδυτών δημιουργήθηκαν οι 4 πρώτες οικονομικές ζώνες στις πόλεις Shantou, Shenzhen, Xiamen, Zhuhai στα Ν.Α παράλια, το 1979, στις οποίες οι επενδυτές είχαν καλύτερες υποδοχές, φορολογικές ελαφρύνσεις και γενικά φιλική νομοθεσία. Στόχος ήταν να λειτουργούν ως πυρήνες οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης κατά τα πρότυπα των αντίστοιχων ζωνών που ήδη λειτουργούσαν σε άλλες χώρες της Ν.Α Ασίας. Η επιτυχία υπήρξε

εντυπωσιακή και γι' αυτό τα επόμενα χρόνια δημιουργήθηκαν πάνω από 100 ζώνες σε όλη τη χώρα, συγκεντρώνοντας κυρίως εξαγωγικές βιομηχανικές επιχειρήσεις. Η πόλη Shenzhen αποτελεί σύμβολο αυτής της επιτυχίας των κινεζικών ειδικών ζωνών. Το 1979 είχε 30.000 κατοίκους που ασχολούνταν κυρίως με τον πρωτογενή τομέα μετατράπηκε σε μια πόλη 12 εκ. κατοίκων με πολλές κινεζικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας.

4.4 Επιβράδυνση για τους ρυθμούς ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας

Αύξηση αλλά με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με τα δύο τελευταία χρόνια παρουσίασε η κινεζική οικονομία το 2011, λόγω της μείωσης των κινεζικών εξαγωγών και των επενδύσεων στον τομέα της κτηματαγοράς, σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Κίνας. Το κινεζικό Α.Ε.Π. αυξήθηκε κατά 9,2%, αλλά το τελευταίο τρίμηνο του 2011 η αύξηση του Α.Ε.Π. ήταν 8,9%, σε σύγκριση με τα δεδομένα του 2010. Η επιβράδυνση συνεχίστηκε τους επόμενους μήνες καθώς υπήρχε ύφεση στην Ευρώπη και η αμερικάνικη ανάκαμψη δεν είχε συντελεστεί.

Οι αναλυτές περίμεναν ότι η Κυβέρνηση πιθανώς θα χαλαρώσει τη νομισματική πολιτική και θα αυξήσει τις δημοσιονομικές δαπάνες με σκοπό την αύξηση της κατανάλωσης. Οι πληθωριστικές πιέσεις έμειναν μακροπρόθεσμα λόγω της αύξησης του εργατικού κόστους και της διακύμανσης των τιμών των πρώτων υλών. Οι αναλυτές εκτιμούσαν ότι θα προκύψει πρόβλημα από τον τομέα της κατοικίας, όπου οι επενδύσεις το 2011 αυξήθηκαν με ρυθμό 5,3% -μικρότερο απ' ότι το 2010- έπειτα από τα μέτρα που πήρε η κινεζική κυβέρνηση για να αποτρέψει τη δημιουργία φούσκας στην κτηματαγορά. Οι οικονομολόγοι προέβλεψαν πτώση των τιμών της κατοικίας κατά 5 έως 10% κατά μέσο όρο. Επίσης, πρόβλημα δημιούργησε η αυξανόμενη χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, λόγω της πολιτικής της κυβέρνησης για μείωση των ρύπων και βελτίωσης της ενεργειακής κατανάλωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κεντρική Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας, η οποία μείωσε τον Νοέμβριο του 2011 τα τραπεζικά διαθέσιμα για τη στήριξη των μικρότερων επιχειρήσεων (Γραφείο Ο.Ε.Υ. Σαγκάης, 2012).

4.5 Η ανατίμηση και η προοπτική αναβάθμισης του γουάν το 2015

Το γραφείο Πεκίνου του Δ.Ν.Τ. ανακοίνωσε τον Ιούλιο του 2015 ότι το γουάν (RMB) δεν είναι πλέον υποτιμημένο, μετά την εκτίμηση ότι το νόμισμα της Κίνας

ήταν συγκροτημένα υποτιμημένο, γεγονός που σηματοδότησε εξελίξεις (Γραφείο Ο.Ε.Υ. Πεκίνου, 2015). Η ανακοίνωση αυτή του Δ.Ν.Τ. έγινε μετά από διαβουλεύσεις με Κινέζους αξιωματούχους, οι οποίοι τόνισαν ότι η υποτίμηση του γουάν ήταν σημαντικός παράγοντας, ο οποίος δημιουργούσε ανισοροπίες στο παρελθόν, ενώ η ανατίμησή του τα τελευταία χρόνια έχει φέρει τη συναλλαγματική ισοτιμία σε ένα μη υποτιμημένο επίπεδο. Το γουάν είχε κερδίσει σημαντικά έναντι των περισσότερων νομισμάτων τους τελευταίους μήνες του 2015, ενώ ως προς το δολάριο, αυξήθηκε 0,6% τους τελευταίους 12 μήνες της ίδιας χρονιάς. Η αξιολόγηση αυτή διατυπώθηκε από τον David Lipton, πρώτο αναπληρωτή γενικό διευθυντή του Δ.Ν.Τ., και βασίστηκε στη τότε κατάσταση που βέβαια στο μέλλον μπορούσε να επανεκτιμηθεί. Η παραγωγικότητα της Κίνας αυξανόταν ταχύτερα απ' ότι στον υπόλοιπο κόσμο. Κάθε νόμισμα οφείλει να προσαρμόζεται βάσει των διακυμάνσεων της παραγωγικότητας ώστε να αντανakλώνται οι μακροοικονομικές ισοροπίες.

Ανέφερε επίσης ότι παρά την ανατίμηση του γουάν και το μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα της χώρας, η εξωτερική θέση της Κίνας ήταν ελαφρώς ισχυροποιημένη και αυτό τονίστηκε και από άλλους διεθνείς οικονομικούς παράγοντες, εκτός του Δ.Ν.Τ., προκειμένου να συνεχιστούν και άλλες πολιτικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό να μειωθούν οι πλεονάζουσες αποταμιεύσεις και να επιτευχθεί βιώσιμη ανάπτυξη του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών. Τα σχόλια αυτά έγιναν κατά το χρονικό διάστημα που η Κίνα πίεζε ώστε το γουάν να περιληφθεί στο καλάθι των αποθεματικών νομισμάτων και το Δ.Ν.Τ. δήλωσε ότι θα συνεργαστεί στενά με τις αρχές προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της Κίνας.

Ο Lipton προσδιόρισε ως ενδεχόμενους κινδύνους για την οικονομία της Κίνας στη μακροοικονομική συγκυρία, την υπέρβαση των πιστώσεων και των επενδύσεων μέσω δημοσίων δαπανών, την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την έλλειψη εταιρικής διακυβέρνησης στον κρατικό τομέα επιχειρήσεων, η οποία οδήγησε σε μη οργανωμένο δανεισμό, που οδηγεί σε ανισοροπίες.

Το Δ.Ν.Τ. προέτρεψε την κυβέρνηση να σπάσει το πλέγμα των σιωπηρών εγγυήσεων που είναι διαδεδομένη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και να εξασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των κρατικών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η πρόοδος στις μεταρρυθμίσεις των κρατικών επιχειρήσεων ήταν πολύ αργή κατ' εκτίμηση του Δ.Ν.Τ. και η Κίνα έπρεπε να επιταχύνει τη δημοσιονομική στήριξη της οικονομίας της, αν η ανάπτυξη οδηγούταν σε ρυθμούς κάτω του 6,5% εντός του έτους 2015. Το Δ.Ν.Τ. εκτίμησε ότι η ανάπτυξη της Κίνας θα είναι 6,8%

το 2015 ενώ το 2016 θα επιβραδυνθεί στο 6,25%. Σε περίπτωση που η ανάπτυξη υπερέβαινε το 7%, η άποψη του Δ.Ν.Τ. ήταν ότι οι αρχές θα πρέπει να παρέμβουν αποφασιστικά, ώστε να μειώσουν τους παράγοντες αβεβαιότητας στην πορεία της οικονομίας. Σε περίπτωση ανάπτυξης χαμηλότερης του 6,5%, η υιοθέτηση χαλαρότερης δημοσιονομικής πολιτικής θα ήταν μονόδρομος. Όμως, το 2015 παρά τις προβλέψεις του Δ.Ν.Τ. η οικονομία της Κίνας αναπτύχθηκε με ρυθμούς 6,9%. Το 2016, η ανάπτυξη ήταν 6,7% (The World Bank Data, 2016).

4.6 Οι θέσεις της κινεζικής κυβέρνησης σχετικά με τις εξελίξεις στην κινεζική οικονομία, το 2015

Το 9^ο ετήσιο φόρουμ υπό την επωνυμία «The Annual Meeting of the new Champions 2015», που είναι γνωστό και ως «Summer Davos Forum» έλαβε χώρα στην πόλη Dalian της Β.Δ. Κίνας από 9 έως 15 Σεπτεμβρίου του 2015. Συμμετείχαν 1.700 επικεφαλής επιχειρηματικών ομίλων και ειδικοί από 90 χώρες. Θέμα ήταν η κινεζική οικονομία, το διαδίκτυο, η επιστήμη και η τεχνολογία. Στο φόρουμ παραβρέθηκε ο πρωθυπουργός της Κίνας, Li Keqiang. Τα βασικά σημεία της παρέμβασής του ήταν τα εξής:

Μετά από 7 χρόνια παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η κινεζική οικονομία βρέθηκε με πτωτική τάση παρόλο το 7% ρυθμό ανάπτυξης, εκ των μεγαλύτερων των ανεπτυγμένων χωρών. Ο ρυθμός αυτός επέτρεπε αύξηση στο εισόδημα των νοικοκυριών, επαρκή απασχόληση, βελτίωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Επιπλέον, η ανεργία στα αστικά κέντρα ήταν 5,1% το α' εξάμηνο του έτους 2015 και δημιουργήθηκαν πάνω από 7 εκ. θέσεις εργασίας. Δόθηκε επίσης ενθάρρυνση στην επιχειρηματικότητα και στην καινοτομία, ενώ υπήρξε αυξημένη κατανάλωση για τη δημιουργία του Α.Ε.Π. (έφτασε το 60%), αυξημένη συμβολή του τομέα των υπηρεσιών και ανάπτυξη άνω του 10% των βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας. Η κυβέρνηση ήταν προετοιμασμένη για τις απαραίτητες προσαρμογές της οικονομικής πολιτικής για την επίτευξη των στόχων μιας μέσης ταχύτητας ανάπτυξης. Η κρίση στα κινέζικα χρηματιστήρια ήταν αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Το δημόσιο χρέος ήταν σε χαμηλά επίπεδα (20% του Α.Ε.Π.), ενώ το 70% του χρέους των τοπικών κυβερνήσεων έχουν επενδυθεί σε δραστηριότητες που αναμένεται να αποδώσουν. Παράλληλα, έχουν ληφθεί μέτρα για την έκδοση ομολόγων από τις τοπικές κυβερνήσεις. Η μεταρρύθμιση του χρηματοοικονομικού τομέα θα συνεχιστεί με στόχο τη σταθερότητα και το άνοιγμα αυτού. Η Κεντρική Τράπεζα μείωσε τα

επιτόκια, το ποσοστό υποχρεωτικών αποθεμάτων των τραπεζών, αλλά και το μέτρο της άρσης του ορίου επιτοκίου για προθεσμιακές καταθέσεις άνω του ενός χρόνου. Θα διευκολυνθεί η επέκταση λειτουργίας ξένων τραπεζών και η πρόσβαση ξένων επενδυτών σε Κοινοπραξία με Κινέζους συνεργάτες.

Σε ότι αφορά το κινεζικό νόμισμα η πρόσφατη υποτίμησή του ήταν μια μικρή προσαρμογή που επέφερε σταθερότητα δεδομένου ότι το γουάν ήταν υπερτιμημένο από το 2013 κατά 15%. Η οικονομία δεν απαιτεί περαιτέρω υποτίμηση. Υπάρχουν μεγάλα συναλλαγματικά αποθέματα και το πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο αυξάνεται. Η συναλλαγματική ισορροπία έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό. Δεν επιδιώκεται αύξηση των εξαγωγών μέσω της υποτίμησης του νομίσματος, γιατί αυτό είναι αντίθετο με την πολιτική των δομικών μεταρρυθμίσεων της οικονομίας. Αν η παγκόσμια αγορά αναμένει εκ νέου υποτίμηση του γουάν, οι παραγγελίες κινεζικών προϊόντων θα παγώσουν εξαιτίας της προσδοκίας για φθηνότερη αγορά αυτών στο μέλλον και οι εξαγωγές θα μειωθούν αντί να αυξηθούν. Η παρατηρούμενη πτώση των εισαγωγών αφορά την αξία και όχι την ποσότητα των προϊόντων. Το εμπόριο βασικών ειδών αποτελεί μεγάλο μέρος των εξαγωγών της χώρας. Το διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2015, οι εισαγωγές αργού πετρελαίου (220 εκ. τόνοι) ήταν αυξημένες κατά 10%, οι εισαγωγές καρπών σόγιας κατά 7% και οι εισαγωγές σιδηρομεταλλευμάτων παρέμειναν σταθερές. Λόγω όμως των μειωμένων τιμών αυτών -έως και 50%-, γεγονός που δεν οφείλεται στην Κίνα, η αξία των εισαγωγών είναι μειωμένη επομένως και τα έσοδα του κράτους από τους δασμούς.

Η ανάκαμψη των τιμών θα επιφέρει αύξηση των δασμών και επομένως περισσότερες δημόσιες δαπάνες για τη βελτίωση της ζωής των πολιτών. Η διεθνοποίηση του κινεζικού νομίσματος πρέπει να είναι διαδικασία καθορισμένη από την αγορά και θα πάρει αρκετό χρόνο. Ως εκ τούτου, δεν χωρά άλλη υποτίμηση του γουάν και για τον επιπλέον λόγο ότι η Κίνα εύχεται το κινεζικό νόμισμα να ενταχθεί στο καλάθι των ειδικών τραβηχτικών δικαιωμάτων του Δ.Ν.Τ., όχι μόνο για τη διεθνοποίησή του, αλλά και για την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας ως μεγάλη οικονομική δύναμη.

Ο Κινέζος πρωθυπουργός έκλεισε την εισήγησή του αναφέροντας πως η Κίνα δεν αποτελεί πηγή κινδύνων για την παγκόσμια οικονομία, αλλά οδηγό της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης (Γραφείο Ο.Ε.Υ. Πεκίνου, 2015).

4.7 Οι θέσεις της κινέζικης κυβέρνησης σχετικά με την εξέλιξη της κινέζικης οικονομίας το 2016

Σύμφωνα με τον Υπουργό Επιστήμης και Τεχνολογίας της Κίνας, Γουάν Γκανγκ, οι δαπάνες της χώρας για την έρευνα και την ανάπτυξη το 2016 ήταν 1,54 τρισ. γουάν. Αυτό το ποσό αντιστοιχεί στο 2,1% του Α.Ε.Π. της χώρας (Επικονομία, 2017). Οι δαπάνες για την έρευνα και ανάπτυξη το 2016 αυξήθηκαν κατά 9% σε σχέση με το 2015 και σε ποσοστό πάνω από 78% έγιναν από επιχειρήσεις. Η αξία των τεχνολογικών συναλλαγών στην Κίνα ξεπέρασε το 1,14 τρισ. γουάν και η συμβολή της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας αυξήθηκε στο 56,2% το 2016. Η Κίνα σε αιτήσεις για πατέντες ευρεσιτεχνίας βρίσκεται παγκόσμια στη τρίτη θέση με περισσότερες από 1 εκ. πατέντες. Ενημέρωσε ακόμη ότι η Κίνα άρχισε να εργάζεται στην υλοποίηση σχεδίων που έχουν σχέση με την κβαντική επικοινωνία και τους υπολογιστές, την επιστήμη των εγκεφάλων, τους σταθμούς στα βάθη της θάλασσας καθώς και την ολοκληρωμένη τεχνολογία διαστήματος εδάφους.

Σε ότι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, η Κίνα έχει υιοθετήσει μια πολύ ενεργητική διπλωματία τα τελευταία χρόνια, η οποία την έφερε σε στενή συνεργασία με την Ε.Ε. Κατά το 2016, οι κινέζικες εταιρείες ολοκλήρωσαν 11 συμφωνίες ξένων επενδύσεων σε έργα ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αξίας 32 δισ. δολαρίων (Πουρτζιτάκης, 2017). Παράλληλα, η Κίνα πραγματοποίησε μια πρωτοφανή στροφή στην ενεργειακή και περιβαλλοντική πολιτική, η οποία βασίζεται στην αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την προώθηση εξοικονόμησης ενέργειας. Το 2016, η Κίνα επένδυσε 88 δισ. δολάρια σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και σύμφωνα με τον διοικητή της τράπεζας της Κίνας, στην επόμενη πενταετία οι κινέζικες πράσινες επενδύσεις θα ξεπεράσουν τα 3 τρισ. δολάρια. Οι παραπάνω πρωτοβουλίες έχουν ως στόχο τους την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η οποία οφείλεται στην πολύ γρήγορη ανάπτυξη και απειλεί την κοινωνική συνοχή και το μέλλον του σημερινού τρόπου διακυβέρνησης της χώρας. Παράλληλα, η περιβαλλοντική διπλωματία θα φέρει κέρδη στην εξωτερική πολιτική της χώρας. Οι προσπάθειες της Κίνας για την προώθηση της συμφωνίας του Παρισιού και η στήριξη των επενδύσεων αειφόρου ανάπτυξης εξασφαλίζουν τη δυνατή υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας και τη συσπείρωση μεγάλου αριθμού κρατών γύρω από την Κίνα που θέλουν να ωφεληθούν από πρωτοβουλίες, όπως ο Δρόμος του Μεταξιού και η Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων και Υποδομών.

Στην εξωτερική πολιτική η Κίνα, το 2016 πέτυχε, παρά την καταδίκη της από το Διεθνές Δικαστήριο για της απαιτήσεις της στη Νότια κινεζική θάλασσα, να πείσει τις Φιλιππίνες να αποκηρύξουν εμμέσως την απόφαση, αν και οι ίδιες την προκάλεσαν, και να υπογράψουν με την Κίνα μια συμφωνία για την αποδοχή πολύ μεγάλων κινεζικών επενδύσεων. Τις Φιλιππίνες ακολούθησε και η Μαλαισία, με μια παρόμοια συμφωνία. Ακόμα, η Κίνα πέτυχε επενδύσεις σε υποδομές κατά μήκος του παλιού Δρόμου του Μεταξιού, μεταξύ Κίνας και Ευρώπης. Η αξία των συμβάσεων που υπεγράφησαν έφτασαν περίπου το 1 τρισ. δολάρια το 2016. Όλες αυτές οι επιτυχίες έδωσαν τη δυνατότητα στο Υπουργείο Εξωτερικών της Κίνας μετά την ομιλία του Προέδρου της χώρας στο Νταβός να καθορίζει τη θέση της Κίνας στον κόσμο λέγοντας «Θα έλεγα ότι δεν είναι η Κίνα που ορμά μπροστά, αλλά μάλλον οι δρομείς που ήταν μπροστά υποχωρούν, αφήνοντας χώρο στην Κίνα» (TVXS, 2017).

Σε ό,τι αφορά τις σινοαμερικάνικες σχέσεις, ο πρωθυπουργός Λι Κετσιανγκ μιλώντας στο Annual Meeting of the Champions (Euro2day, 2017) ανέφερε ότι το εμπόριο ανάμεσα στις δύο χώρες το 2016 διαμορφώθηκε στα 520 δισ. δολάρια, από 1 δισ. δολάρια που ήταν πριν την αποκατάσταση των σχέσεων των χωρών το 1979. Εξέφρασε επίσης την άποψη ότι οι καλές σχέσεις των δύο χωρών εκτός από το ότι ωφελούν του κινέζικο και τον αμερικάνικο λαό αποτελούν ευλογία για την ειρηνική παγκόσμια ανάπτυξη και συνεργασία.

4.8 Πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης της Κίνας και σχέδια για το μέλλον

Στην Κίνα από την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας δημοσιεύεται ένα πενταετές πρόγραμμα, το οποίο περιέχει τις κατευθυντήριες γραμμές για την οικονομική και κοινωνική εξέλιξη στη χώρα. Το δέκατο τρίτο στη σειρά αναφέρεται στη πενταετία 2016-2022. Στο σχέδιο αυτό η Κίνα βάζει ως στόχο ένα ρυθμό ανάπτυξης που κυμαίνεται κατά μέσο όρο στο 6,5%, έτσι ώστε να διπλασιαστεί το Α.Ε.Π. της και το κατά κεφαλήν εισόδημα το 2020. Για να επιτευχθεί αυτό, η Κίνα θα επικεντρωθεί τα επόμενα χρόνια σε πέντε βασικούς άξονες: την καινοτομία, την πράσινη ανάπτυξη, την ανοιχτή ανάπτυξη, τη συντονισμένη ανάπτυξη και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Η ηγεσία σχεδιάζει την ανάπτυξη της Κίνας πάνω στην έννοια της καινοτομίας, προσπαθώντας να εξελίξει τη δική της τεχνογνωσία και να γίνει ανταγωνιστική στην παραγωγή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Με την πράσινη ανάπτυξη σκοπεύει να αυξήσει τις κινέζικες επενδύσεις σε φιλικά

προς το περιβάλλον έργα, ιδιαίτερα στις πολυάνθρωπες και ρυπασμένες μεγαλουπόλεις της. Με την ανοιχτή ανάπτυξη θα κάνει κι άλλες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θα ενσωματώσουν περισσότερο την Κίνα στις διεθνείς αγορές, προσαρμόζοντας την οικονομία της στους κανόνες του ελεύθερου εμπορίου. Με τη συντονισμένη ανάπτυξη θα γίνει προσπάθεια αύξησης της εσωτερικής κατανάλωσης και εξισορρόπησης των διαφορετικών ρυθμών ανάπτυξης που επικρατούν στο εσωτερικό της χώρας. Τέλος, με την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς θα προσπαθήσει να εντάξει εκατομμύρια αγροτών που ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας στη συνολική ανάπτυξη της χώρας. Όλα αυτά δίνουν μεγάλες ευκαιρίες και στους ξένους επενδυτές για επενδύσεις στη Κίνα (Καραπάνου, 2016).

4.8.1 Σχέδιο συνεργασίας Κίνας-Ευρώπης για την κατασκευή βάσης στη Σελήνη

Η Κίνα σχεδιάζει μια συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος (E.S.A.), για να δημιουργήσουν μια βάση στη Σελήνη. Τις πληροφορίες αυτές έδωσε στη δημοσιότητα ο διευθυντής της κινέζικης διαστημικής υπηρεσίας. Λίγες μέρες αργότερα, τις πληροφορίες αυτές επιβεβαίωσε και ο διευθυντής του γραφείου τύπου της E.S.A. λέγοντας: «Οι Κινέζοι έχουν ήδη δρομολογήσει ένα πολύ φιλόδοξο πρόγραμμα για τη Σελήνη. Τα δεδομένα έχουν αλλάξει από την εποχή της κούρσας του διαστήματος τη δεκαετία του 1960. Αναγνωρίζουμε πως για να διερευνήσουμε το διάστημα για ειρηνικούς λόγους, θα χρειαστούμε τη διεθνή συνεργασία» (Γραφείο Ο.Ε.Υ Σαγκάης, 2012). Η σεληνιακή βάση θα μπορούσε να είναι έτοιμη στο τέλος της δεκαετίας του 2030, από ειδικούς τρισδιάστατους εκτυπωτές, οι οποίοι θα κατασκευάσουν όλους τους απαραίτητους χώρους προτού φτάσουν οι πρώτες επανδρωμένες αποστολές. Η Κίνα εκτόξευσε ένα μη επανδρωμένο διαστημόπλοιο με προορισμό τον διαστημικό της σταθμό, που βρίσκεται σε τροχιά γύρω από τη Γη. Τα σχέδιά της περιλαμβάνουν για το 2017 την αποστολή ρομπότ, το οποίο θα συλλέξει δείγματα. Μέσα στο 2018, προγραμματίζει την πρώτη μη επανδρωμένη αποστολή στη «σκοτεινή πλευρά» του φεγγαριού, όπου θα προσεδαφιστεί ένα ρομποτικό όχημα. Πιστεύεται ότι η E.S.A. θα λάβει μέρος στην ανάλυση των δειγμάτων που θα φέρει το ρομπότ.

4.8.2 Η Κίνα και οι ενεργειακές τις προοπτικές

Οι εμπειρογνώμονες της Κίνας συνέλεξαν δείγματα «εύφλεκτων πάγων» (έτσι αποκαλείται το ένυδρο μεθάνιο με μόρια αερίου μεθανίου παγιδευμένα σε πλέγμα κρυστάλλων πάγου) στη θάλασσα της νότιας Κίνας μετά από δύο δεκαετίες περίπου έρευνας και εξερεύνησης στη θαλάσσια περιοχή Shenhu. Ο εύφλεκτος πάγος μπορεί να αναφλεγεί όπως η στερεά αιθανόλη και ένα κυβικό μέτρο ένυδρου φυσικού αερίου είναι ίσο με 164 κυβικά μέτρα κανονικού φυσικού αερίου. Η δοκιμαστική εξόρυξη ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2017. Το ένυδρο φυσικό αέριο είναι μια αποδοτική, άφθονη και καθαρή ενέργεια και στρατηγικά σημαντική για τη μελλοντική παγκόσμια ενεργειακή ανάπτυξη, ανέφερε η κεντρική επιτροπή του κόμματος. Ακόμη, από το γραφείο γεωλογικής έρευνας αναφέρθηκε ότι υπάρχουν πολύ μεγάλα αποθέματα «εύφλεκτου πάγου».

4.8.3 Κατασκευή αεροσκαφών

Το Μάιο του 2017, ο πρώτος εγχώριος κατασκευαστής αεροσκαφών της Κίνας πραγματοποίησε την παρθενική του πτήση από τη Σαγκάη. Το C-919 έχει 168 θέσεις και αυτονομία 5.000 χλμ. Η εταιρεία έχει λάβει 570 παραγγελίες για το αεροπλάνο από 23 ξένους και εγχώριους πελάτες. Ανακοινώθηκε επίσης για τα προσεχή έτη η σύμπραξη Κίνας και Ρωσίας για τη δημιουργία αεροσκάφους ευρείας ατράκτου που θα ανταγωνίζεται τις εταιρείες Boeing και Airbus. Η νέα εταιρεία έχει την ονομασία CRAIC και εδρεύει στη Σαγκάη. Ο Κινέζος εκπρόσωπός της δήλωσε πως η εταιρεία έχει λάβει άδεια λειτουργίας και αποσκοπεί στην παραγωγή αεροσκαφών που θα αλλάξουν την παγκόσμια αγορά αερομεταφορών. Η διαδικασία σχεδιασμού των αεροσκαφών θα ξεκινήσει σύντομα και θα δοθεί προτεραιότητα σε αεροσκάφη 280 θέσεων και αυτονομίας 12.000 χλμ.

4.8.4 Εναλλακτική Wikipedia από την Κίνα το 2018

Η Κίνα θα λανσάρει μια online εκδοχή της εθνικής της εγκυκλοπαίδειας το 2018, ανταγωνιστική της Wikipedia. Αξιωματούχοι της Κίνας δήλωσαν ότι έχουν ήδη προσληφθεί πάνω από 20.000 άτομα για να εργαστούν στο συγκεκριμένο εγχείρημα που περιλαμβάνει 300.000 εγγραφές χιλίων λέξεων περίπου η κάθε μία. Η κινέζικη online εγκυκλοπαίδεια θα δημιουργηθεί από ακαδημαϊκούς κρατικών πανεπιστημίων. Η εγκυκλοπαίδεια «δεν θα είναι ένα βιβλίο, αλλά ένα Μεγάλο Τείχος», δήλωσε ο

επικεφαλής του project και της Ένωσης και Διανομής Βιβλίων και Περιοδικών της Κίνας.

4.8.5 Τουρισμός- Κινέζικη κρουαζιέρα

Οι σημαντικότερες πόλεις της Κίνας το 2016 είδαν τον αριθμό των εισερχόμενων και εξερχόμενων κρουαζιερόπλοιων να φτάνουν τα 1.040. Το 2016, ο αριθμός των εξερχόμενων Κινέζων επιβατών κρουαζιερόπλοιων ξεπέρασε τα 2 εκ. Το 2017, αναμένεται να φτάσει τα 2,6 εκ., σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Κρουαζιέρας και Ναυπηγείων της Κίνας. Οι ειδικοί προβλέπουν ότι οι Κινέζοι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων θα φτάσουν τα 3,5 εκ. ετησίως μέχρι το 2020 καθιστώντας την Κίνα την πιο μεγάλη αγορά κρουαζιέρας στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Το διεθνές κρουαζιερόπλοιο Tianjin, το μεγαλύτερο στην Ασία, πραγματοποίησε 138 ταξίδια το 2016 και αναμένεται να φτάσει τα 150 ταξίδια το 2017.

4.9 Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό παρατηρούμε τη συνεχή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων μετά το 1978, τόσο στα αγαθά όσο και στις υπηρεσίες. Σε αυτό συνέβαλλαν η αστικοποίηση μεγάλου μέρους του πληθυσμού, οι υποδομές τις οποίες δημιούργησε το κράτος, οι μεταρρυθμίσεις που προσέλκυσαν ξένες επενδύσεις και η αύξηση των εξαγωγών. Το 2005, η κινεζική κυβέρνηση ικανοποίησε ένα πάγιο και χρόνιο αίτημα των Η.Π.Α. με την ανατίμηση του γουάν έναντι του δολαρίου. Έτσι απέφυγε τις εμπορικές κυρώσεις με τις οποίες απειλείτο από τις Η.Π.Α., ενώ συνεχίστηκαν οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Η κινέζικη ηγεσία επαναπροσάρτισε το Χονγκ Κόνγκ στην Κίνα και δημιούργησε οικονομικές ζώνες για να προσελκύσει επενδυτές. Μικρή επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης υπήρξε το 2011, κυρίως λόγω της μείωσης των εξαγωγών και των επενδύσεων στον τομέα της κτηματαγοράς, καθώς και της οικονομικής ύφεσης στην Ευρώπη και την Αμερική. Η Κίνα πίεσε να συμπεριληφθεί το γουάν στο καλάθι των νομισματικών αποθεμάτων του Δ.Ν.Τ. και δήλωσε ότι θα συνεργαστεί με το Δ.Ν.Τ. για να επιτευχθεί ο στόχος της. Για τον σκοπό αυτό και ο Κινέζος πρωθυπουργός δήλωσε πως η Κίνα δεν αποτελεί πηγή κινδύνων για την παγκόσμια οικονομία (στο ένατο ετήσιο φόρουμ «The annual meeting of the new champions 2015» (Γραφείο Ο.Ε.Υ. Πεκίνου, 2015).

Η Κίνα δαπάνησε αρκετά ποσά για την έρευνα σχετικά με την κβαντική επικοινωνία, τους υπολογιστές, για σταθμούς στα βάθη των θαλασσών, για την τεχνολογία διαστήματος εδάφους και την προστασία του περιβάλλοντος. Στην εξωτερική πολιτική πέτυχε πολύ καλές συμφωνίες για κινέζικες επενδύσεις με τις Φιλιππίνες και τη Μαλαισία και αύξηση των εμπορικών συναλλαγών με τις Η.Π.Α. Όλα τα παραπάνω επιτεύγματα αποτελούν ισχυρές ενδείξεις ότι θα επιτευχθούν και οι στόχοι του πενταετούς προγράμματος 2016-2022. Η επίτευξη του προγράμματος θα φέρει στην Κίνα μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης σε όλους τους τομείς και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου όλων των πολιτών, τόσο των αστικών κέντρων όσο και των αγροτικών περιφερειών της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Νομισματικός ανταγωνισμός γουάν-δολαρίου

5.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο μελετάται η πρόσδεση του γουάν στο δολάριο και ο νομισματικός «πόλεμος» μεταξύ τους, γίνεται λόγος για την προσπάθεια πλήρους διεθνοποίησης του κινεζικού νομίσματος, την υποτίμησή του και τις επιπτώσεις στις αγορές το 2015, την είσοδό του στο καλάθι νομισμάτων του Δ.Ν.Τ., την προσπάθεια αντικατάστασης του δολαρίου από το γουάν, καθώς και το παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα.

5.2 Πρόσδεση του γουάν στο δολάριο

Ο μετασχηματισμός της Κίνας από το 1978 μέχρι σήμερα από μια αγροτική οικονομία σε μια μεγάλη βιομηχανική και εξαγωγική χώρα του κόσμου αποτελεί μοναδικό στα χρονικά φαινόμενο ανάπτυξης. Σημειώνοντας υψηλό ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης την περίοδο αυτή η Κίνα έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου μετά την αμερικάνικη. Αυτή η πρωτοφανής ανάπτυξη αντανακλάται και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του λαού. Εκατοντάδες εκατομμύρια Κινέζοι μετακινήθηκαν σε πιο υψηλά εισοδηματικά επίπεδα και δημιουργήθηκε μια νέα τάξη με υψηλές δυνατότητες κατανάλωσης. Σύμφωνα με το Δ.Ν.Τ. το κατά κεφαλήν εισόδημα της Κίνας από 14.107 δολάρια το 2015 θα ανέλθει σε 20.000 δολάρια το 2020. Η πολύ μεγάλη επιτυχία της αναπτυξιακής πολιτικής της Κίνας μετά το 1978 επιτεύχθηκε χάρη στη σταδιακή στροφή με αργά και σταθερά βήματα στην οικονομία της αγοράς από μια κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία. Οι κινέζικες κυβερνήσεις εφάρμοσαν παράλληλα αποτελεσματικές μακροοικονομικές πολιτικές, συνδυάζοντας με επιτυχία τη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική με πολιτικές απασχόλησης, αντιμετωπίζοντας έτσι τον κίνδυνο υψηλού πληθωρισμού και της ανεργίας (Καρφάκης, 2008), (Μπιτζένης, 2009), (Πουρναράκης, 2010). Το κινεζικό θαύμα ανάπτυξης στηρίχθηκε στις φθηνές εξαγωγές στον υπόλοιπο κόσμο, οι οποίες έγιναν δυνατές όχι μόνο λόγω του χαμηλού κόστους εργασίας τους, αλλά και λόγω της διοικητικά καθοριζόμενης συναλλαγματικής ισοδυναμίας του γουάν.

Λίγο πριν τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η Κίνα άρχισε να υλοποιεί βασικές αλλαγές και στο νομισματικό της σύστημα. Η κεντρική τράπεζα της χώρας είχε, από το 1948, την αποκλειστικότητα έκδοσης του κινεζικού νομίσματος (Central Banks,

2015). Από το 1984 και μετά η κεντρική τράπεζα ανέλαβε αποκλειστικά τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος και τη διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεμάτων. Επιπλέον, η κεντρική τράπεζα έγινε το κύριο μέσο χρηματοδότησης των δημόσιων εταιρειών. Το 1995 εκτός από το καθήκον της μακροοικονομικής διαχείρισης ενισχύθηκε ο ρόλος της στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής και στη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Το 2003 ορίστηκαν εκ νέου οι αρμοδιότητές της με κύρια σημεία τα παρακάτω: 1) διαμόρφωση νομισματική πολιτικής, σύμφωνα με το νόμο· 2) έκδοση του γουάν και διαχείριση της κυκλοφορίας του· 3) ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς διατραπεζικών δανείων, διατραπεζικών ομολόγων, συναλλάγματος και χρυσού· 4) μέριμνα για την πρόληψη και τον μετριασμό των συστημικών χρηματοοικονομικών κινδύνων και τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας· 5) μέριμνα για τη διαχείριση των κρατικών συναλλαγματικών αποθεμάτων, των αποθεμάτων χρυσού και τη διατήρηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του γουάν.

Από το 1997 έως το 2005, το γουάν ήταν συνδεδεμένο με το δολάριο προκειμένου να προστατευθεί η αγορά της από μεγάλες διακυμάνσεις της συναλλαγματικής της ισοτιμίας. Στην προσπάθειά της για σταθερότητα και επέκταση των εξαγωγών της, η Κίνα συνέδεσε από το 1994 το νόμισμά της με το δολάριο συνήθως με χαμηλή αξία έναντι του αμερικανικού νομίσματος (Φαλτάιτς, 2015). Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000, η σύνδεση αυτή βοήθησε την Κίνα να διατηρήσει ανταγωνιστικές τις εξαγωγές της προς τον ανεπτυγμένο κόσμο ο οποίος καταναλώνει την παραγωγή της.

Η οικονομική κατάρρευση της Δύσης το 2008 σήμαινε ότι αυτό το μοντέλο θα μπορούσε να λειτουργήσει και γι' αυτό η Κίνα άρχισε μια προσπάθεια αύξησης των επιπέδων κατανάλωσης ώστε η κινεζική αγορά να καλύψει το κενό που άφηνε η μείωση της ζήτησης στη διεθνή αγορά. Η κινεζική κυβέρνηση και η Κεντρική Τράπεζα της Κίνας αποφάσισαν να χαλαρώσουν την πολιτική τους σχετικά με το γουάν και αναθεώρησαν την ισοτιμία του με το δολάριο (έτσι ακρίβυναν οι κινεζικές εξαγωγές) (Newsbeast, 2010). Η Κίνα κρατούσε τα τελευταία χρόνια σε πολύ χαμηλά επίπεδα το νόμισμά της και αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα προϊόντα της να έχουν πολύ συμφέρουσες για τον καταναλωτή τιμές, οπότε υπήρξε αύξηση των κινεζικών εξαγωγών και το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας διατηρούνταν σε υψηλά επίπεδα.

Η Κίνα άφησε το γουάν να υποτιμηθεί έναντι του δολαρίου, προκειμένου να υποστηριχθεί η αύξηση των εξαγωγών. Η Κεντρική Τράπεζα θα έπρεπε να είχε

αλλάξει πολιτική πολύ νωρίτερα. *«Αν είχε αυξήσει την αξία του γουάν τον Μάρτιο και τα επιτόκια τον Απρίλιο οι χρηματοπιστωτικές αγορές θα ήταν πιο σταθερές»* (Newsbeast, 2010), δήλωσε σύμβουλος της Τράπεζας People's Bank of China. Για να διατηρηθεί σταθερή η ισοτιμία ανάμεσα στο γουάν και το δολάριο η Κεντρική Τράπεζα αναγκάστηκε σε μια παρέμβαση πώλησης του γουάν στις ξένες νομισματικές αγορές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δώσει στην εγχώρια αγορά υπερβολική ποσότητα χρήματος.

Η αμερικάνικη Βουλή των Αντιπροσώπων στο τέλος του 2010 επενέβη με νομοσχέδιο (Newsbeast, 2010) που προέβλεπε την άσκηση πιέσεων στην Κίνα για να επανεκτιμήσει την ισοτιμία του γουάν ως προς το δολάριο. Με αυτό το νομοσχέδιο επιτρεπόταν η επιβολή υψηλότερων δασμών στα προϊόντα που είναι εισαγόμενα από την Κίνα, με το σκεπτικό ότι η πολιτική της Κίνας επιτρέπει την υποτίμηση του γουάν. Οι Η.Π.Α. κατηγόρησαν τη Κίνα ότι κρατούσε υποτιμημένο το γουάν και έτσι έκανε πιο ανταγωνιστικές τις εξαγωγές της στη διεθνή αγορά. Αυτή η πρακτική έδινε προβάδισμα στα προϊόντα της Κίνας έναντι των άλλων, ενώ με την ανατίμηση του γουάν πιστεύεται ότι περισσότεροι Αμερικανοί θα ξαναδουλέψουν.

Το Πεκίνο προϋδέασε στο τέλος του 2011 την Ουάσιγκτον να αναμένει έναν εμπορικό πόλεμο αν το Κογκρέσο ψηφίσει νόμο και επιβάλει κυρώσεις στις κινέζικες εξαγωγές εφόσον η Κίνα δεν ανατιμά το γουάν. Το επίσημο κινέζικο πρακτορείο «Νέα Κίνα» (Newsbeast, 2011) ανέφερε: *Το φυσιολογικό είναι οι Η.Π.Α. και η Κίνα να έχουν εμπορικές διαφορές, όπως οποιαδήποτε άλλα κράτη στον πλανήτη. Προέχει όμως να παραμένει κάποιος υπεύθυνα και να διαβουλεύεται όταν προκύπτουν προστριβές, για να αποφεύγονται οι μονομερείς πρωτοβουλίες, όπως η ψήφιση νόμου που να επιτάσσει το γουάν να ανατιμηθεί, που δε συμφέρει κανέναν απολύτως».*

Στο τέλος του 2011, η επικεφαλής του Δ.Ν.Τ. ανέφερε (Newsbeast, 2011) ότι *«Η Κίνα χρειάζεται ένα ισχυρότερο νόμισμα»*, καθώς οι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι της Κίνας εξακολουθούσαν να θεωρούν πολύ χαμηλή την ισοτιμία του γουάν, παρότι το κινέζικο νόμισμα αυξήθηκε κατά 7% ως προς το δολάριο τη περίοδο Ιούνιος 2010 -Αύγουστος 2011. Το Πεκίνο κατέστη ο πρώτος κάτοχος παγκοσμίως συναλλαγματικών αποθεμάτων, το ύψος τους το 2011 ήταν 3.200 δισ. δολάρια. Μπροστά στις διαμαρτυρίες των εμπορικών της εταίρων η Κίνα αύξησε την ευελιξία του γουάν και τις εισαγωγές της για να εξισορροπήσει τις εμπορικές της συναλλαγές.

Το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας, το οποίο αποτελεί αντικείμενο συνεχών εντάσεων με τους εταίρους της μετά τη λήψη μέτρων μειώθηκε το 2011 στα 155,14

δισ. δολάρια. Το 2010, το εμπορικό πλεόνασμα της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας, η οποία εξαρτάται από τις εξαγωγές της κατά κύριο λόγο για την ανάπτυξή της ήταν 183,1 δισ. δολάρια. Τον Δεκέμβρη του 2011 η αύξηση των εξαγωγών επιβραδύνθηκε κατά 13,4%, ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 11,8% (Newsbeast, 2012). Οι Η.Π.Α., οι οποίες καταγράφουν πολύ μεγάλο έλλειμμα στις εμπορικές τους συναλλαγές με την Κίνα υποστηρίζουν ότι η διαφορά αυτή οφείλεται στη τεχνητά υποτιμημένη αξία του γουάν. Ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου στα μέσα του 2012 τόνισε (Newsbeast, 2012) πως πρέπει το γουάν να ανατιμηθεί περισσότερο, υπενθυμίζοντας ότι η Ουάσιγκτον κατέθεσε προσφυγή στον Π.Ο.Ε. εναντίον των κινέζικων δασμών που αφορούν τις αμερικάνικες εξαγωγές οχημάτων στην αγορά της Κίνας.

Τα συναλλαγματικά αποθέματα της Κίνας ανήλθαν σε 3,240 τρισ. δολάρια τον Ιούνιο του 2012, δηλαδή μειώθηκαν σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο στα τέλη Μαρτίου, που ήταν 3,305 τρισ. δολάρια. Σε σύγκριση με το 2005 τα αποθέματα συναλλάγματος της Κίνας έχουν τετραπλασιαστεί και αυτό αποδίδεται στα μεγάλα έσοδα από τις κινέζικες εξαγωγές που όπως ισχυρίζονται οι Η.Π.Α. εξασφαλίζεται από την τεχνητά χαμηλή ισοτιμία του γουάν με το δολάριο.

Εν τω μεταξύ, η σύνδεση με το δολάριο βοήθησε στη στρατηγική της Κίνας, καθώς η ενίσχυση του δολαρίου τα τελευταία δύο χρόνια (2014 και 2015) έδωσε τη δυνατότητα στο γουάν να ενισχυθεί έναντι άλλων νομισμάτων, δίνοντας έτσι μεγαλύτερη δύναμη στους Κινέζους καταναλωτές και βοηθώντας την προσπάθεια μετάβασης από μια εξαγωγική σε μια καταναλωτική οικονομία. Η μετάβαση όμως αυτή κρύβει κινδύνους και οι εξαγωγές πρέπει να κρατήσουν τόσο ώστε να δοθεί περιθώριο να αναπτυχθεί ο Κινέζος καταναλωτής αλλά και το αποθεματικό νόμισμα.

Η Παγκόσμια Τράπεζα σε μια έκθεσή της με τίτλο «*Κίνα 2030: Δημιουργώντας μια σύγχρονη, αρμονική και δημιουργική κοινωνία υψηλού εισοδήματος*» αναφέρει ότι οι χώρες που προχωρούν από την κατηγορία των χαμηλών σε εκείνη των μεσαίων εισοδημάτων, όπως η Κίνα, υπάρχει κίνδυνος να έρθουν αντιμέτωπες με κρίσεις και να μη μεταβούν στο επίπεδο υψηλού εισοδήματος. Ωστόσο δέχεται ότι η χώρα μπορεί να ξεφύγει από το μεσαίο εισόδημα αρκεί να περάσει από τις πολιτικές των τελευταίων δεκαετιών σε μια νέα στρατηγική που θα λαμβάνει υπόψη της διαφορετικές προκλήσεις που θα έχει να αντιμετωπίσει η οικονομία της στο μέλλον. Το πλεονέκτημα της Κίνας είναι ότι σε αντίθεση με άλλες μεγάλες οικονομίες έχει σημαντικά περιθώρια δημοσιονομικής ενίσχυσης της ανάπτυξης της οικονομίας της,

καθώς το δημόσιο χρέος και το δημοσιονομικό έλλειμμα είναι σε χαμηλά επίπεδα. Η έκθεση αναφέρει επίσης ότι η δημοσιονομική στήριξη δεν θα είναι αρκετή, αλλά θα πρέπει να γίνουν διαρθρωτικές αλλαγές και αλλαγές του θεσμικού πλαισίου της οικονομίας που θα στηρίζουν τη νέα αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας. Η χώρα μπορεί να βασιστεί στις μεγάλες αποταμιεύσεις, στο μεγάλο πλήθος του εργατικού δυναμικού της που με την πάροδο του χρόνου γίνεται όλο και πιο εξειδικευμένο και τη μετακίνηση αγροτικού πληθυσμού στις βιομηχανικές περιοχές. Θα πρέπει όμως να αντιμετωπίσει και τον κίνδυνο που προέρχεται από τη γήρανση του πληθυσμού, την αυξανόμενη ανισότητα στη κατανομή του εισοδήματος και τη προστασία του περιβάλλοντος (Επικονομία, 2016).

5.3 Νομισματικός «πόλεμος» γουάν-δολαρίου

Τα διεθνή νομίσματα δολάριο, ευρώ, στερλίνα, γιέν και γουάν βρέθηκαν από τη δεκαετία του 1990 σε σχέση ανηλεούς ανταγωνισμού (Κουρματζής, 2016). Εξέφραζαν τις εθνικές τους οικονομίες και προσπαθούσαν συγχρόνως να προωθήσουν τα ζωτικά συμφέροντα των χωρών τους. Ένας κλασικός πόλεμος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων δεν είναι αποτελεσματικά δυνατός για καμία λόγω της αποτρεπτικής ισχύος της άλλης. Η κυριαρχία επιχειρείται μέσω της νέας μορφής, του νομισματικού πολέμου.

Στο πλαίσιο αυτού του νομισματικού πολέμου τον Σεπτέμβριο του 2008, η Κίνα έκανε μια επίσημη ανακοίνωση δηλώνοντας ότι «το τραπεζικό μας σύστημα είναι έτοιμο, όλα τα συστήματα επικοινωνίας είναι έτοιμα, όλα τα συστήματα μεταφοράς είναι έτοιμα και από σήμερα κάθε έθνος στον κόσμο που επιθυμεί από εδώ και πέρα να αγοράζει, να πουλάει ή να εμπορεύεται αργό πετρέλαιο μπορεί να κάνει χρήση του κινεζικού νομίσματος και όχι του αμερικανικού δολαρίου». Αυτή η ανακοίνωση από την Κίνα σηματοδοτεί μια από τις πιο σημαντικές αλλαγές στα παγκόσμια οικονομικά και νομισματικά συστήματα. Οι επιπτώσεις αυτής της νέας δράσης είναι πολύ μεγάλες και θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελέσουν τον καταλύτη που θα μειώσει το δολάριο ως παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα. Αυτό συνέβη για πρώτη φορά όταν, από τη δεκαετία του 1970, ο Henry Kissinger υπέγραψε μια εμπορική συμφωνία με τον οίκο Σαούντ της Σαουδικής Αραβίας, προκειμένου να πωλούν το πετρέλαιο μόνο με τη χρήση δολαρίου Η.Π.Α. (Λάος, 2014, σελ. 47).

Η κυριαρχία του δολαρίου αμφισβητήθηκε και η ισχύς του γουάν επεκτάθηκε. Σε αυτές τις καθημερινές μάχες των νομισμάτων δεν υπάρχει μόνιμη ισορροπία νικημένου και ηττημένου. Οι σημερινές ισορροπίες μπορεί να αλλάξουν αύριο και αυτό αποδεικνύει τη μεγάλη αβεβαιότητα, αστάθεια και μεταβλητότητα που υπάρχουν στο διεθνές οικονομικό σύστημα αλλά και στα εθνικά οικονομικά συστήματα. Τα νομίσματα εκφράζουν πια τη δυναμική των οικονομικοκοινωνικών συστημάτων αλλά ταυτόχρονα έχουν τη δύναμη και να επιδρούν πάνω σ' αυτά. Η παραδοσιακή ισχύς της οικονομικής σφαίρας συρρικνώνεται, τα μεγάλα πολιτικά αναστήματα ηγετών εξαφανίζονται σταδιακά και τη θέση τους καταλαμβάνουν απρόσωπες οικονομικές ενώσεις συμφερόντων. Η αστάθεια και η μεταβλητότητα είναι πλέον μόνιμο χαρακτηριστικό του διεθνούς οικονομικού συστήματος και όχι εξαίρεση.

Και η Κίνα παρά το καθεστώς της κομμουνιστικής ολιγαρχίας που καλλιεργεί, προσέφερε με τις μεταρρυθμιστικές της πολιτικές απελευθέρωσης της οικονομίας όλα τα προαπαιτούμενα για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων. Το αντιμαοϊκό δόγμα του Ντενγκ Σιάο Πινγκ «Ο πλούτος είναι δόξα» τίθεται σε εφαρμογή και φουσκώνει τα εμπορικά πλεονάσματα της Κίνας και με την τεχνητή υποτίμηση του γουάν μεγαλώνει τα συναλλαγματικά αποθέματα. Τα υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα και οι ευέλικτες εργασιακές σχέσεις βοηθούν ώστε να κρατείται σε χαμηλά επίπεδα η ισοτιμία του γουάν.

5.4 Το γουάν στις τράπεζες του CITY

Η Κίνα από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ξεκίνησε μια προσπάθεια για πλήρη διεθνοποίηση του γουάν. Το 2005 υποτίμησε το εθνικό νόμισμα έναντι του δολαρίου, για να ενισχύσει την αύξηση των εξαγωγών της. Από το 2006 το γουάν βρέθηκε σε ελεγχόμενη διακύμανση σε σχέση με άλλα νομίσματα. Το γουάν άρχισε να γίνεται αποδεκτό στο διεθνοποιημένο Χονγκ Κονγκ (ανήκει στην Κίνα αλλά έχει πολιτική και νομισματική αυτονομία) και έγινε το όγδοο πιο εμπορεύσιμο νόμισμα στις διεθνείς συναλλαγές. Στη συνέχεια, η Κίνα υπέγραψε συμφωνίες με τη Μ. Βρετανία αξίας 12 δισ. σε αγγλικές λίρες για μεταφορά υδροποιημένου φυσικού αερίου από την πετρελαϊκή εταιρεία BP στην Κίνα και υπεγράφη επίσης συμφωνία με τη Rolls-Royce για συνεργασία με κινεζικές εταιρείες πυρηνικής ενέργειας. Υπεγράφη επίσης συμφωνία που δίνει την άδεια στην τράπεζα HSBS να επενδύει απευθείας στην αγορά

της Κίνας και συμφωνήθηκε η έγκριση δανειακών εγγυήσεων σε γουάν από τη Βρετανική υπηρεσία εξαγωγικών πιστώσεων.

Σημαντικές και μεγάλες συνεργασίες υπεγράφησαν μεταξύ της Gazprom (εταιρεία ελεγχόμενη από το Ρωσικό κράτος) και της πετρελαϊκής κινεζικής εταιρείας China Petroleum για μεταφορά φυσικού αερίου στην Κίνα. Η αξία της συμφωνίας εκτιμάται περίπου σε 400 δισ. δολάρια και θα δώσει στην Κίνα ένα τρισ. m³ αερίου (Λίτσης, 2014). Πιθανολογείται ότι η διαρκώς αυξανόμενη συνεργασία Κίνας-Ρωσίας θα οδηγήσει σε απευθείας συναλλαγή μεταξύ τους σε γουάν και ρούβλι, δηλαδή θα μπορούσε να ανοίξει ο δρόμος για την παράκαμψη του αμερικανικού δολαρίου το οποίο είναι το κυρίαρχο νόμισμα στις αγορές και πωλήσεις πετρελαίου (ως βασικό διεθνές αποθεματικό νόμισμα). Την ίδια στιγμή με την υπογραφή της παραπάνω συμφωνίας, η Ρωσική Τράπεζα VTB και η Τράπεζα της Κίνας υπέγραψαν συμφωνία για τις μεταξύ τους πληρωμές σε ρούβλι και γουάν. Η Ρωσία και η Κίνα τάχθηκαν ανοιχτά μετά το 2008 υπέρ της δημιουργίας ενός νέου αποθεματικού νομίσματος, το οποίο θα στηρίζεται στο καλάθι νομισμάτων αποτελούμενο από δολάριο, ευρώ, γιεν, λίρα Αγγλίας, ρούβλι και γουάν.

5.5 Προσπάθειες αντικατάστασης του δολαρίου απ' το γουάν

Το 2008 στη σύνοδο των G20, ο Κινέζος πρόεδρος Χου Ζιντάο έκανε έκκληση «για μια νέα διεθνή οικονομική τάξη, δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς. Στο πρώτο εξάμηνο του 2011, οι εμπορικές συναλλαγές σε γουάν ανήλθαν σε 146 δισ. δολάρια, δηλαδή δεκατριπλάσια αύξηση σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2010. Μέχρι τα μέσα του 2011, οι καταθέσεις σε γουάν στο Χονγκ Κονγκ έφθασαν το ισοδύναμο ποσό των 85 δισ. δολαρίων και δεκαπλασιάστηκαν από τις καταθέσεις που υπήρχαν το 2008 πριν τη δήλωση του Χου Ζιντάο. Το γουάν έγινε αποδεκτό ως μέσο πληρωμής στη Μογγολία, στο Πακιστάν και στην Ταϊλάνδη. Το Πεκίνο δήλωσε ότι θέλει το γουάν να συμπεριληφθεί στο καλάθι των νομισμάτων που καθορίζει την αξία των S.D.R. και συγχρόνως ανακοίνωνε την πρόθεσή του να μετατρέψει τη Σαγκάη σε διεθνές χρηματοοικονομικό κέντρο το 2020.

Το δολάριο πια είναι ευάλωτο. Οι κεντρικές τράπεζες διατηρούν πάντα συναλλαγματικά αποθέματα για να έχουν τη δυνατότητα χρηματοδότησης των εισαγωγών, αλλά τώρα πια τα περισσότερα εισαγόμενα εμπορεύματα του κόσμου προέρχονται από την Κίνα και όχι από τις Η.Π.Α. Επίσης οι κεντρικές τράπεζες των

χωρών έχουν αποθέματα για να εξυπηρετούν πληρωμές χρέους σε ξένους. Τώρα, τέτοιες πληρωμές κατευθύνονται όλο και περισσότερο προς την Κίνα και παρόλο που ο δανεισμός της Κίνας είναι σε δολάρια οι κυρίαρχοι πιστωτές επιμένουν να δανείζουν τη χώρα σε δικό τους νόμισμα.

Κατά τις τέσσερες τελευταίες δεκαετίες και μετά το 1973, το δολάριο έχει χάσει τα 4/5 της αγοραστικής του δύναμης όπως μετρείται έναντι του καλάθιού των καταναλωτικών αγαθών (Mallaby, Wethington, 2012). Αυτή η μείωση κάνει τους κεντρικούς τραπεζίτες στις αναδυόμενες οικονομίες ανήσυχους στο να διατηρούν μεγάλα αποθεματικά σε δολάρια. Είναι πιθανό η άνοδος του γουάν παγκοσμίως να μην είναι πολύ γρήγορη και το γουάν να πάρει μια θέση ανάμεσα στα δευτερεύοντα αποθεματικά νομίσματα (ευρώ, λίρες, γεν, ελβετικό φράγκο) και να μην εκτοπίσει το δολάριο από την πρώτη θέση ως αποθεματικό νόμισμα.

Οι απόψεις που κυριαρχούν στην πολιτική ηγεσία της Κίνας αντιστέκονται στις γρήγορες εγχώριες οικονομικές μεταρρυθμίσεις και τη συναλλαγματική ευελιξία, οπότε οι μεταρρυθμιστές προσπαθούν να πιέσουν προς τα εμπρός με τη διεθνοποίηση του γουάν. Μετά την ομιλία του Χου Ζιντάου το 2008 έχουν υπογραφεί συμφωνίες Swap με κεντρικές τράπεζες πολλών χωρών, όπως Αργεντινή, Λευκορωσία, Μαλαισία, Ινδονησία και Ν. Κορέα. Επιπλέον, τον Σεπτέμβριο του 2011 η Κεντρική Τράπεζα της Νιγηρίας ανακοίνωσε την πρόθεσή της να μετατρέψει περίπου το 10% των συναλλαγματικών διαθεσίμων σε γουάν.

Πολύ σημαντικές ήταν οι μεταρρυθμίσεις που άρχισαν στην Κίνα τον Απρίλιο του 2009, όπου και επετράπη από την κινεζική κυβέρνηση σε πέντε περιοχές (Dongguan, Guangzhou, Σαγκάη, Shpurben και Zhuhai) να έχουν εμπορικές συναλλαγές με το Χονγκ Κονγκ δοκιμαστικά σε γουάν. Τον Ιούνιο του 2010, η προσπάθεια επετράπη σε 20 επαρχίες, πόλεις και αυτόνομες περιοχές. Το 2011 επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα. Η Κίνα επιτρέπει να μεγαλώνει η ελεύθερη αγορά κεφαλαίων σε γουάν στο Χονγκ Κονγκ, παράλληλα με την ελλιπή σε μεταρρυθμίσεις και περιορισμένη αγορά κεφαλαίων στην ηπειρωτική χώρα. Η παραπάνω τακτική επιτρέπει στην Κίνα να πειραματισθεί σε αλλαγές, ενώ διατηρεί και τη δυνατότητα να υποχωρήσει αν υπάρξουν ανεπιθύμητες συνέπειες. Επίσης, θα μπορούσε να επιτρέψει την προώθηση της αγοράς του Χονγκ Κονγκ, ώστε τα απαραίτητα θεσμικά όργανα να χρειάζονται σε μια αγορά συναλλάγματος να γίνουν εκεί σταδιακά. Αν η σταδιακή πολιτική της Κίνας για το νόμισμα της στεφθεί με επιτυχία, το γουάν δεν θα μπορέσει σε σύντομο διάστημα να εκτοπίσει το δολάριο, γιατί το δολάριο έχει ένα πλεονέκτημα, (που δεν

είχε η βρετανική λίρα την οποία εκτόπισε) έχει δηλαδή φοβερά βαθιές κεφαλαιαγορές εντός αλλά και εκτός των Η.Π.Α. οι οποίες λειτουργούν συνήθως σε δολάρια.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε πως με δεδομένη την οικονομική ισχύ της Κίνας και μιας πιθανής ανατίμησης του γουάν στο μέλλον το νόμισμά της θα μπορούσε να γίνει ένα δεύτερο αποθεματικό νόμισμα. Θα μπορούσε να αναπτυχθεί μια αξιόπιστη αγορά ομολόγων στο Χονγκ Κονγκ και αργότερα ίσως στην ηπειρωτική χώρα οι ξένοι θα περιλάμβαναν στα χαρτοφυλάκιά τους περισσότερα γουάν μαζί με ευρώ, ελβετικό φράγκο, γιέν και βρετανικές λίρες. Συντομότερα, αυτό θα μπορούσαν να το εφάρμοζαν ασιατικά κράτη, τα οποία έχουν παλιούς οικονομικούς δεσμούς με την Κίνα. Άλλωστε, το κινεζικό νόμισμα χρησιμοποιείται ήδη ως ανεπίσημο σημείο αναφοράς για αρκετές συναλλαγματικές ισοτιμίες τους. Αυτό όμως απέχει πολύ από το αντικατασταθεί εξ ολοκλήρου το δολάριο. Η Κίνα πλησιάζει γρήγορα τις Η.Π.Α. όσον αφορά το συνολικό μέγεθος της οικονομίας. Όμως, η νομισματική επικράτηση της Κίνας δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη και αν τελικά πραγματοποιηθεί θα απαιτήσει πολύ χρόνο.

5.6 Παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τον ρόλο του παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος ανέλαβε το δολάριο. Η κυριαρχία των Η.Π.Α. μεταφράστηκε ουσιαστικά σε νομισματικό επίπεδο, με την εξίσωση χρυσού-δολαρίου. (Τότε ίσχυε ακόμη ο κανόνας του χρυσού. Τα κράτη μπορούσαν να κόψουν νόμισμα ανάλογα με τα αποθέματα χρυσού που είχαν). Με την κατάρρευση του Breton Woods όπως ονομάστηκε αυτό το νομισματικό σύστημα το 1973, το δολάριο αποσυνδέθηκε από το χρυσό, όπως και τα άλλα νομίσματα. Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 είχε καταρχάς σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία της Κίνας. Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές μειώθηκαν, η οικονομική ανάπτυξη επιβραδύνθηκε και εκατομμύρια Κινέζοι έμειναν άνεργοι. Όμως, η κινέζικη κυβέρνηση διέθεσε ένα πολύ μεγάλο ποσό, 586 δισ. δολάρια, για την τόνωση της οικονομίας, ενθάρρυνε τον τραπεζικό δανεισμό και έδωσε και άλλα κίνητρα για την ενίσχυση της εγχώριας αγοράς. Όλα αυτά βοήθησαν την Κίνα να ξεπεράσει αποτελεσματικά τις επιπτώσεις της γρήγορης πτώσης της ζήτησης κινεζικών προϊόντων, κάτι που δεν κατάφεραν αρκετές από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου και έτσι από το 2008 έως το 2011 ο μέσος όρος της κινέζικης οικονομικής ανάπτυξης παρέμεινε στο 9,6%, ένα καλό επίπεδο σε αυτά

τα χρόνια της παγκόσμιας κρίσης (Γιαννακόπουλος, 2012). Η κρίση έφερε στην επιφάνεια την πτώση των Η.Π.Α. με το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων που ξεκίνησε το 2006, με αποτέλεσμα κύμα συγχωνεύσεων, καταρρεύσεων και κρατικοποιήσεων τον Σεπτέμβρη του 2008 και την αντοχή και άνοδο της κινεζικής οικονομίας.

Αυτό αντικατοπτρίζεται σε πιέσεις για άνοδο του γουάν και πτώση του δολαρίου. Λόγω αυτής της πτώσης, ο Ο.Η.Ε. κατέληξε με έκθεσή του το 2010 (υπάρχουν και παλαιότερες εκθέσεις του) στο συμπέρασμα ότι το δολάριο δεν μπορεί να είναι παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα και πρότεινε την αντικατάσταση με τα S.D.R. (Special Drawing Rights) (Βαθύ Κόκκινο, 2010). Το S.D.R. είναι δημιούργημα του Δ.Ν.Τ. και είναι μονάδα μέτρησης χρήματος, δεν κυκλοφορεί σε μορφή κερμάτων ή χαρτονομισμάτων και υπάρχει μόνο ως καταχωρήσεις στους υπολογιστές του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Όταν το 1969 το Δ.Ν.Τ. δημιούργησε το S.D.R. το 1 S.D.R. ισοδυναμούσε με 0,888671 γραμμάρια χρυσού (που ήταν τότε η ισοδυναμία του 1 δολαρίου). Όταν το δολάριο αποσυνδέθηκε από το χρυσό, η ισοτιμία του S.D.R. καθορίστηκε με βάση την αξία 4 νομισμάτων του δολαρίου, του ευρώ, της λίρας και του γιεν.

Αφού τα S.D.R. δεν κυκλοφορούν ως νόμισμα είναι δύσκολο να γίνουν αποθεματικά νομίσματα. Γιατί όμως τα προωθεί ο Ο.Η.Ε.; Είναι εύκολα κατανοητό, ότι από τη στιγμή που αμφισβητείται η ηγεμονία των Η.Π.Α. από Κίνα και Ρωσία η αμφισβήτηση αυτή θα έχει και νομισματική διάσταση ιδιαίτερα τώρα που οι Η.Π.Α. τυπώνουν δολάρια από το πουθενά για να καλύψουν τα χρέη τους. Με την εκτύπωση δολαρίων με τον παραπάνω τρόπο, το δολάριο χάνει συνεχώς την αξία του (υποτίμηση), πράγμα που θα μπορούσε να οδηγήσει ακόμα και σε υπερπληθωρισμό.

Αυτό όμως ανησύχησε την Κίνα, η οποία εξάγει προϊόντα στις Η.Π.Α. με αντάλλαγμα δολάρια. Η Κίνα έβλεπε ότι οι Η.Π.Α. υποτιμούν την αξία του δολαρίου με αποτέλεσμα αυτή να μένει με χρήματα που έχουν χάσει την αξία τους. Γι' αυτό η πρόταση του Ο.Η.Ε. για S.D.R. είχε κινεζική χροιά. Η Κίνα όπως και η Ρωσία είχαν ζητήσει την προώθηση του S.D.R. από το 2009. Είναι φανερό ότι στόχος κάθε παίκτη σε αυτόν τον αγώνα ήταν ότι ήθελε να επιβάλλει το δικό του νόμισμα ως παγκόσμιο αποθεματικό. Το γουάν όμως δεν μπορούσε να κινηθεί ελεύθερα στην παγκόσμια αγορά γιατί η Κίνα το κρατούσε χαμηλά ώστε να είναι φθηνή η εργασία εκεί και επομένως φθηνές άρα πιο ανταγωνιστικές οι εξαγωγές της. Γι' αυτό η Κίνα ζήτησε

την ενδιάμεση λύση των S.D.R. με πρόταση να συμπεριληφθεί και το γουάν στη σύνθεση των S.D.R.

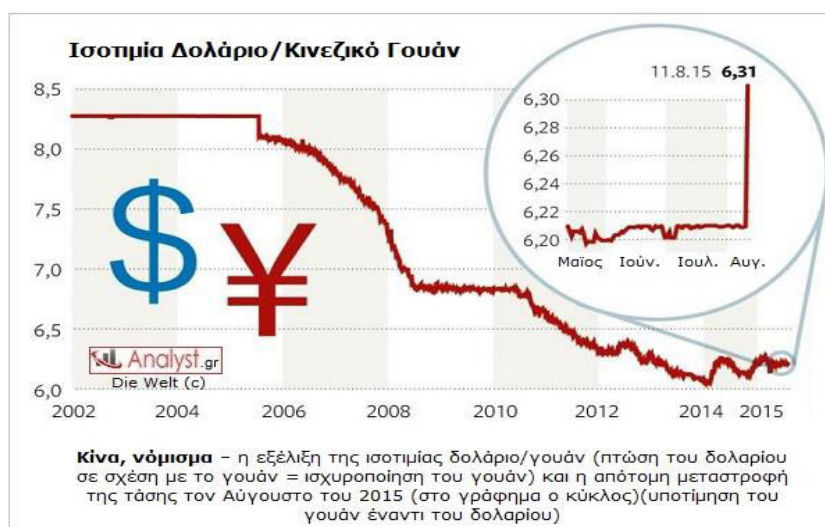
Εν μέσω αυτών των εξελίξεων, παρατηρούμε ότι Κίνα και Ρωσία διαρκώς αγοράζουν χρυσό που ήταν, είναι και θα είναι ο πιο σταθερός τρόπος αποθήκευσης πλούτου σε οποιοδήποτε χρηματικό σύστημα.

Τα τελευταία χρόνια υπήρξε μεγάλη εισροή κεφαλαίων στην Κίνα, η οποία πίεζε ώστε το γουάν να ανατιμηθεί. Η κεντρική κυβέρνηση για να διατηρήσει υποτιμημένο το νόμισμά της άρχισε να αγοράζει συνάλλαγμα, κυρίως δολάρια, και να πουλά το γουάν μέσα στην Κίνα. Η αγορά δολαρίων γινόταν με ομόλογα. Η κίνηση αυτή αύξησε τα συναλλαγματικά αποθέματα σε δολάρια. Η αγορά των αμερικάνικων ομολόγων από την κεντρική τράπεζα της Κίνας σκόπευε στην αύξηση της προσφοράς των γουάν και τη ζήτηση των δολαρίων. Η αύξηση της ζήτησης των δολαρίων οδηγούσε στην υποτίμηση των γουάν. Η υποτίμηση έγινε την περίοδο 1985-1995 αρχίζοντας το 1986 με μια υποτίμηση 6,8% και το 1988 με 16,7%. Η επόμενη υποτίμηση έγινε το 1993 και έφτασε σε 18,6%.

5.7 Η υποτίμηση του γουάν και οι επιπτώσεις στις αγορές το 2015

Τον Αύγουστο του 2015, η Κεντρική τράπεζα της Κίνας υποτίμησε το γουάν, οδηγώντας το στο πιο χαμηλό επίπεδο των τελευταίων τριών ετών έναντι του δολαρίου, όπως φαίνεται στο Σχήμα 1.

Σχήμα 1: Η ισοτιμία δολαρίου και κινεζικού γουάν

(Πηγή: Analyst Team, 2015)

Οι λόγοι ήταν η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης στο 7% σε ετήσια βάση στο πιο χαμηλό επίπεδο των έξι προηγούμενων ετών, καθώς και η μείωση των εξαγωγών της βιομηχανικής παραγωγής και των λιανικών πωλήσεων. Η υποτίμηση του γουάν δημιούργησε πολλές επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία. Πιο συγκεκριμένα έπληξε τις εξαγωγές των ευρωπαϊκών, ιαπωνικών και αμερικανικών πολυεθνικών όπως τις τιμές της αυτοκινητοβιομηχανίας, των ειδών πολυτελείας, πρώτων υλών και της τεχνολογίας. Οι κινεζικές εταιρείες που κάνουν εξαγωγές αλλά και πωλήσεις στο εσωτερικό της Κίνας απέκτησαν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Στον αντίποδα, η άνοδος του δολαρίου έναντι του γουάν μειώνει τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων της Κίνας π.χ. αεροπορικών εταιρειών, καθώς και των εταιρειών που εισάγουν πρώτες ύλες για την παραγωγή των προϊόντων τους (οι πρώτες ύλες τιμολογούνται με βάση το δολάριο). Η μείωση στις τιμές των εισαγόμενων από την Κίνα προϊόντων αποκλιμάκωσε τον ήδη χαμηλό πληθωρισμό των χωρών με ανεπτυγμένες οικονομίες. Η πτώση αυτή αυξήθηκε και από την πτώση της τιμής του πετρελαίου και άλλων πρώτων υλών καθώς και την υποχώρηση της αξίας και άλλων ασιατικών νομισμάτων.

Οι μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες του πλανήτη εξέφρασαν ανησυχία για τις επιπτώσεις που θα έχει στις οικονομίες των χωρών η υποτίμηση του γουάν. Οι ξένες πολυεθνικές προχώρησαν σε μείωση επενδύσεων στην Κίνα. Επίσης φοβήθηκαν την αύξηση του κόστους παραγωγής (εισαγόμενες πρώτες ύλες), λόγω της υποτίμησης του γουάν, την μείωση της εγχώριας κατανάλωσης λόγω της οικονομικής επιβράδυνσης και τη μείωση της ζήτησης προϊόντων που παράγονται από αυτές στην Κίνα, λόγω αδύναμης παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Παράλληλα, πείστηκε το κόστος εργασίας και επομένως μειώθηκε το διαθέσιμο προσωπικό εισόδημα στην Κίνα, λόγω αύξησης στις τιμές εισαγόμενων, μείωση των θέσεων εργασίας σε έργα υποδομής, επιβράδυνση στην αύξηση του Α.Ε.Π. Η υποτίμηση του γουάν έδειξε την αποφασιστικότητα της Κίνας να διατηρήσει τον εξαγωγικό της τομέα ως πυλώνα της οικονομίας της ανάπτυξης της.

Για τις μετοχές στις αγορές της Ασίας και το κινεζικό χρηματιστήριο οι επενδυτές θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους για τις μετοχικές αποτιμήσεις τις νέες τάσεις στα μακροοικονομικά στοιχεία της περιοχής, την αυξημένη μεταβλητότητα της αγοράς (volatility) αλλά και την πιθανότητα να υπάρξουν νέες υποτιμήσεις του γουάν, οι οποίες θα μειώσουν τις αποδόσεις από ανατίμηση και μερίσματα όταν αυτά

μετατραπούν σε ξένο νόμισμα. Στο εμπόριο οι συνέπειες ήταν μάλλον αρνητικές διότι: 1) η επιβράδυνση της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας του πλανήτη μείωσε τη ζήτηση σε εμπορεύματα· 2) τα εμπορεύματα που τιμολογούνται σε δολάρια όπως (πετρέλαιο, μεταλλεύματα, κ.λπ) έγιναν ακριβότερα για τους Κινέζους εισαγωγείς και επομένως μείωσαν περισσότερο τη ζήτησή τους από την Κίνα (Στεριώτης, 2015).

Επίσης, με την υποτίμηση του γουάν δέχθηκαν σημαντικές πιέσεις νομίσματα ασιατικών χωρών που έχουν πολλές εμπορικές σχέσεις με την Κίνα όπως η Μαλαισία, η Ταϊλάνδη, η Ινδονησία και η Νότιος Κορέα. Καθώς αυτό διατηρήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα, αυτή η πτωτική τάση δημιούργησε ένα νομισματικό πόλεμο με επίκεντρο την Ασία. Οι απώλειες των νομισμάτων των παραπάνω χωρών έφτασαν σε ανεπιθύμητα επίπεδα οι κεντρικές τράπεζές τους αναγκάστηκαν να προβούν σε παρεμβάσεις για να στηρίξουν τα νομίσματά τους όπως αύξηση επιτοκίων κ.λπ οι οποίες έπληξαν τους ρυθμούς της οικονομικής τους ανάπτυξης. Όλα αυτά αύξησαν την πίεση προς τις εθνικές κυβερνήσεις για να κάνουν κινήσεις στήριξης των επιχειρήσεων που θα έχουν αυξημένη απώλεια ανταγωνιστικότητας εξαιτίας της νομισματικής πολιτικής που ακολουθεί η Κίνα.

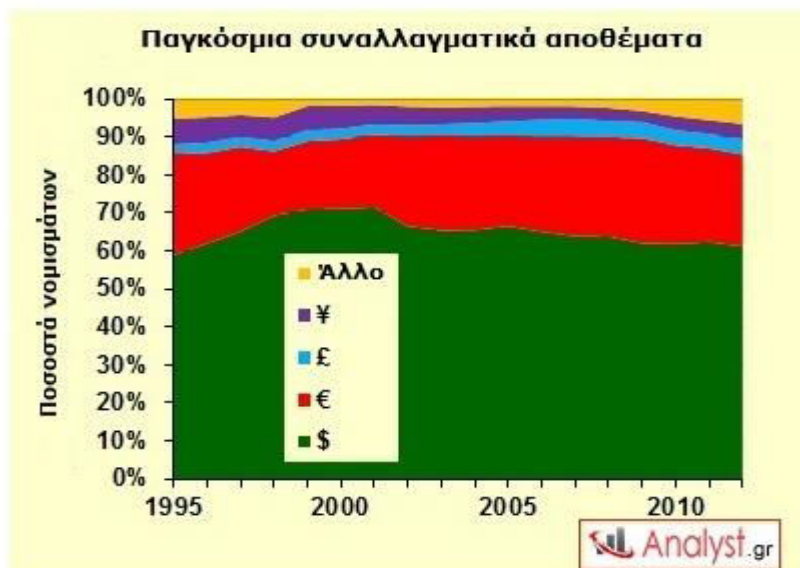
5.8 Η μάχη του δολαρίου εναντίον του γουάν (S.D.R.)

Τυχόν απόφαση του Δ.Ν.Τ. για προσθήκη του γουάν στο καλάθι των νομισμάτων των S.D.R. θεωρήθηκε ανταγωνιστική για τις Η.Π.Α., όμως το θέμα συζητήθηκε το 2015. Ο λόγος είναι ότι η προσθήκη ενός πέμπτου νομίσματος θα μπορούσε να υπονομεύσει την αξιοπιστία του δολαρίου λόγω του περιορισμού της σπουδαιότητάς του στο καλάθι του Δ.Ν.Τ. Τότε θεωρείται βέβαια η μείωση της ποσότητας δολαρίων που διατηρούν στα αποθέματά τους όλες οι κεντρικές τράπεζες του πλανήτη, αφού μέρος τους θα αντικατασταθεί από τα γουάν. Αυτό θα προκαλούσε τεράστιες εισροές πληθωριστικών δολαρίων στις Η.Π.Α. σε βάρος της αγοραστικής δύναμης των Αμερικανών καθώς και τέλος εποχής φθηνού δανεισμού στη χώρα γιατί η καταπολέμηση του πληθωρισμού θα απαιτούσε υψηλά επιτόκια.

Περαιτέρω για εκείνο το χρονικό διάστημα που ένα μεγάλο μέρος του συνολικού ποσού δολαρίων που έχει εκδώσει η κεντρική τράπεζα των Η.Π.Α., δεν βρίσκεται στην κυκλοφορία επειδή είναι αποθηκευμένο στις κεντρικές τράπεζες των κρατών το κόστος δανεισμού της υπερδύναμης διατηρείται χαμηλό, ακριβώς επειδή

κυκλοφορούν τόσα πολλά δολάρια δεδομένου ότι πρόκειται για το ισχυρότερο παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα, όπως δείχνει το Σχήμα 2 (πράσινο χρώμα).

Σχήμα 2: Παγκόσμια συναλλαγματικά αποθέματα

(Πηγή: Analyst Team, 2015)

Αν όμως η ποσότητα δολαρίων στα παγκόσμια συναλλαγματικά αποθέματα των κεντρικών τραπεζών μειωθεί, τότε το κόστος δανεισμού των Η.Π.Α. θα αυξηθεί πολύ, κάτι που σημαίνει πως μια χώρα με δημόσιο χρέος 18τρις. δολάρια ή άνω του 100% του Α.Ε.Π. της θα ήταν πολύ δύσκολο να εξυπηρετείται ομαλά και θα επιδείνωνε πολύ τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού.

Ο Rogoff θεωρεί πως το προνόμιο των δολαρίων ως αποθεματικού νομίσματος εξοικονομεί για τις Η.Π.Α. δημόσιο και ιδιωτικό τομέα περίπου 100 δισ. δολάρια το χρόνο. Εάν οι κεντρικές τράπεζες του πλανήτη οι οποίες διατηρούν το 60% των αποθεματικών τους σε δολάρια τα μειώσουν στο 50%, τότε οι Η.Π.Α. επιβαρύνονται με 20 δισ. δολάρια το χρόνο. Εάν πάλι η μείωση γίνει στο 40% τότε η επιβάρυνση θα φτάσει στα 55 έως 60 δισ. δολάρια το χρόνο. Αυτό σημαίνει πολύ μεγάλες ζημιές για τις Η.Π.Α. Παρ' όλα αυτά, ο πρωθυπουργός της Κίνας έκανε επίσημα αίτημα στο Δ.Ν.Τ. για να συμπεριληφθεί το γουάν ως πέμπτο νόμισμα στο καλάθι που αποδεικνύει ότι θα λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να το εξασφαλίσει ενώ η διευθύντρια τον διαβεβαίωσε ότι θα συμπεριληφθεί κάποια στιγμή στο μέλλον (Analyst Team, 2015).

5.9 Η είσοδος του γουάν στο καλάθι νομισμάτων του Δ.Ν.Τ. (S.D.R.)

Το γουάν μπήκε στο καλάθι του Δ.Ν.Τ., ύστερα από έναν πολύχρονο αγώνα και αυτό αποτελεί μια επιτυχία που έχει συμβολικό και πρακτικό αποτέλεσμα για την Κίνα. Πρακτικά αυτό θα συμβάλει στην προσέλκυση ξένων κεφαλαίων στην Κίνα. «Η προσθήκη του γουάν στο καλάθι των νομισμάτων των S.D.R. (Special Drawing Rights) αποτελεί αναγνώριση των σημαντικών μεταρρυθμίσεων που έχουν πραγματοποιηθεί, της σημαντικής απελευθέρωσης της κινεζικής οικονομίας και της υιοθέτησης των αρχών που στηρίζουν την ελεύθερη αγορά από τις κινεζικές αρχές» δήλωσε η επικεφαλής του Δ.Ν.Τ. Κριστίν Λαγκάρντ. Τα ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα (S.D.R.) αποτελούν διεθνές αποθεματικό περιουσιακό στοιχείο που χρησιμοποιεί το Δ.Ν.Τ. από το 1969, για να συμπληρώσει τα επίσημα αποθεματικά των κρατών μελών του. Αντιπροσωπεύουν μια πιθανή απαίτηση για τα συναλλαγματικά αποθέματα των μελών του Δ.Ν.Τ. Από τον Σεπτέμβριο του 2017, δημιουργήθηκαν 204,2 δισ. S.D.R. (περίπου 291 δισ. δολάρια) και χορηγήθηκαν στα μέλη. Στην αρχή, το ύψος τους καθοριζόταν από το δολάριο, το ευρώ, τη στερλίνα και το γιέν. Από τον Οκτώβριο του 2016 συμπεριλήφθηκε και το γουάν (I.M.F., 2017).

5.10 Συμπεράσματα

Μετά το 1978, οι αναπτυξιακές πολιτικές που εφάρμοσε η κινεζική ηγεσία στέφθηκαν με επιτυχία, σημειώθηκε υψηλός ρυθμός ανάπτυξης και η οικονομία της χώρας έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη μετά την αμερικάνικη. Αυτή η θετική μεταβολή έγινε αισθητή από τη σημαντική βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος. Το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε και συγχρόνως αυξήθηκαν οι δυνατότητες κατανάλωσης σε αγαθά και υπηρεσίες από τους πολίτες. Το κινεζικό θαύμα ανάπτυξης επιτεύχθηκε λόγω των μεγάλων εξαγωγών στον υπόλοιπο κόσμο, με τη βοήθεια του χαμηλού κόστους εργασίας, αλλά και της συναλλαγματικής ισοτιμίας του γουάν, η οποία καθοριζόταν διοικητικά. Η κεντρική τράπεζα από το 1984 και μετά είχε τον αποκλειστικό έλεγχο της προσφοράς χρήματος και της διαχείρισης των συναλλαγματικών αποθεμάτων. Το 1995, ενισχύθηκε ξανά ο ρόλος της με τη δυνατότητα παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Το 2003, ορίστηκαν ξανά τα κύρια σημεία της αρμοδιότητάς της. Η Κίνα συνέδεσε το γουάν με το δολάριο από το 1997 ως το 2005 για να προστατευθεί η αγορά της από τις μεγάλες διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Επίσης, η Κίνα συνέδεσε το νόμισμά της με το δολάριο,

συνήθως με χαμηλή αξία, και με αυτόν τον τρόπο τη δεκαετία του 2000 διατήρησε ανταγωνιστικές τιμές στις χώρες που καταναλώναν τα προϊόντα της. Κατά την κρίση της Δύσης το 2008, η κινεζική ηγεσία έκανε μια προσπάθεια αύξησης της κατανάλωσης στη χώρα, ώστε η εγχώρια αγορά να καλύψει το κενό που άφηνε η μείωση ζήτησης από τη διεθνή αγορά. Αργότερα, η Κίνα υποτίμησε το γουάν έναντι του δολαρίου, ώστε να αυξήσει τις εξαγωγές της. Το 2010 υπήρξε άσκηση πίεσης από τις ΗΠΑ προς την Κίνα, η οποία την κατηγόρησε ότι κρατάει υποτιμημένο το γουάν για να κάνει ανταγωνιστικές τις εξαγωγές της, δημιουργώντας έτσι πρόβλημα (π.χ. ανεργία). Αν και η Κίνα απείλησε με εμπορικό πόλεμο τις Η.Π.Α., σε περίπτωση κυρώσεων εναντίον της η Κίνα τελικά αύξησε την ευελιξία του γουάν και τις εισαγωγές της για να εξισορροπήσει τις εμπορικές της συναλλαγές, επειδή υπήρξαν διαμαρτυρίες από τους εμπορικούς της εταίρους. Τα συναλλαγματικά αποθέματα της Κίνας, χάρη στις πολιτικές σύνδεσης του γουάν με το δολάριο, τις περισσότερες περιόδους κινήθηκαν αυξητικά και έφτασαν σε μεγάλο ύψος (π.χ. 3,5 τρις. δολάρια το πρώτο τρίμηνο του 2012). Ακόμα, η σύνδεση με το δολάριο (το οποίο ενισχύθηκε το 2014 και το 2015) έδωσε τη δυνατότητα στο γουάν να ενισχυθεί έναντι άλλων νομισμάτων, καθώς τα διεθνή νομίσματα βρέθηκαν σε μεγάλο ανταγωνισμό από το 1990 και έπειτα. Η Κίνα το 2008 ανακοίνωσε ότι το τραπεζικό της σύστημα είναι έτοιμο και κάθε έθνος που επιθυμεί να αγοράσει ή να πουλήσει πετρέλαιο μπορεί να κάνει χρήση του κινέζικου γουάν και όχι του αμερικάνικου δολαρίου. Αυτή η ανακοίνωση είναι η πιο σημαντική στα παγκόσμια οικονομικά και νομισματικά συστήματα μετά τη συμφωνία της δεκαετίας του 1970 μεταξύ των Η.Π.Α. και της Σ. Αραβίας για πώληση πετρελαίου μόνο με δολάρια Η.Π.Α. Στη συνέχεια, η Κίνα πέτυχε να γίνει αποδεκτό το γουάν στο διεθνοποιημένο Χονγκ Κονγκ. Σε συμφωνία μεταξύ τραπεζών και εταιρειών της Μ. Βρετανίας και της Κίνας δόθηκε άδεια στην τράπεζα HSBS από τη βρετανική υπηρεσία εξαγωγικών πιστώσεων να δέχεται την έγκριση δανειακών εγγυήσεων σε γουάν. Μεγάλες συμφωνίες που υπεγράφησαν μεταξύ μεγάλων ρωσικών και κινέζικων εταιρειών άφηναν ανοιχτό το ενδεχόμενο οι μεταξύ τους συναλλαγές να γίνονται απευθείας στα εθνικά τους νομίσματα. Το γουάν έγινε αποδεκτό ως μέσο πληρωμής στη Μογγολία, στο Πακιστάν και στην Ταϊλάνδη. Μετά από τις παραπάνω σταδιακές επιτυχίες η κινέζικη ηγεσία δήλωσε ότι θέλει το γουάν να συμπεριληφθεί στο καλάθι νομισμάτων που καθορίζει την αξία των S.D.R. Η επίμονη και οργανωμένη προσπάθεια της κινεζικής ηγεσίας, παρά τις υπαρκτές ή προσχηματικές δικαιολογίες (για υποστήριξη των εθνικών τους συμφερόντων π.χ.

Η.Π.Α.), έφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα ύστερα από έναν πολύχρονο αγώνα. Αυτό είχε ένα μεγάλο πρακτικό αποτέλεσμα, δηλαδή τη θετική συμβολή στην προσέλκυση ξένων κεφαλαίων, απαραίτητων για τη διατήρηση της ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στον σκοπό της διπλωματικής εργασίας, στη μεθοδολογία και στη δομή της. Στο δεύτερο κεφάλαιο, έγινε αναφορά στο κεντρικό ζήτημα της Δ.Π.Ο., μελετήθηκε η αλληλεπίδραση του κράτους και της αγοράς. Το κράτος αποτελεί μια ανεξάρτητη εδαφική περιοχή και η αγορά είναι ένας ανεξάρτητος μηχανισμός από πωλητές και αγοραστές, οι οποίοι ανταλλάσσουν αγαθά και υπηρεσίες σε ποσότητα και τιμές που κυρίως καθορίζονται από την προσφορά και τη ζήτηση. Στο πρώτο μέρος αυτού του κεφαλαίου έγινε αναφορά στις τρεις βασικές προσεγγίσεις της Δ.Π.Ο., δηλαδή τον προστατευτισμό, τον οικονομικό φιλελευθερισμό και τον ιστορικό δομισμό. Στο δεύτερο μέρος αυτού του κεφαλαίου έγινε αναφορά στα κύρια δεδομένα που χρησιμοποιούνται για τη μελέτη της οικονομίας μιας χώρας, δηλαδή στο Α.Ε.Π., στην ανεργία, στον πληθωρισμό και το ισοζύγιο διεθνών πληρωμών. Όλες οι παραπάνω έννοιες αποτελούν ένα απαραίτητο υπόβαθρο για τη μελέτη της οικονομίας της Κίνας. Στο τρίτο κεφάλαιο μελετήθηκε η εντυπωσιακή εξέλιξη της οικονομίας της Κίνας, χάρη στις μεταρρυθμίσεις του Ντενγκ Σιάο Πινγκ. Οι σχέσεις με τη Δύση αποκαταστάθηκαν, απελευθερώθηκαν άνθρωποι από τα στρατόπεδα εργασίας, επανήλθε το σύστημα της αμοιβής εργασίας με χρήμα, δημιουργήθηκαν συνθήκες για εισροή ξένου συναλλάγματος, αυξήθηκε το εξωτερικό εμπόριο, δημιουργήθηκαν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, στάλθηκαν Κινέζοι για μεταπτυχιακές σπουδές σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και επιτεύχθηκε η επιστροφή των εδαφών του Χονγκ Κονγκ. Με τις προσπάθειες αυτές επετεύχθη η άνοδος του βιοτικού επιπέδου του κινεζικού λαού και δημιουργήθηκε το «κινέζικο θαύμα». Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύθηκε η θετική επίδραση που είχε στην παραγωγικότητα και στην ανταγωνιστικότητα η ανατίμηση της ισοτιμίας του γουάν. Με αυτόν τον τρόπο η Κίνα απέφυγε τις εμπορικές κυρώσεις, με τις οποίες απειλείτο από τις Η.Π.Α. Η Κίνα κατέβαλε επίμονες προσπάθειες και εργάστηκε σκληρά για να δημιουργήσει κατάλληλες συνθήκες και να ανοίξει ο δρόμος για την εισαγωγή του γουάν στο καλάθι των αποθεματικών νομισμάτων του Δ.Ν.Τ. Στο πέμπτο κεφάλαιο έγινε αναφορά στον ανταγωνισμό που δημιουργείται μεταξύ της Κίνας ως ανερχόμενης δύναμης και των Η.Π.Α. για επικράτηση στο παγκόσμιο οικονομικό και πολιτικό γίγνεσθαι. Ο ανταγωνισμός αυτός είναι και η απόδειξη της ισχύος, του κύρους και της

θέσης που κατάφερε να κερδίσει η Κίνα και δεν μένει παρά μόνο να παρακολουθήσει κανείς την πορεία της χώρας προκειμένου να διαπιστώσει αν θα καταφέρει να υλοποιήσει τους μελλοντικούς της στόχους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

➤ Βιβλία:

Branson, H., W., Litvack, M., J., (1992), *Μακροοικονομική Θεωρία*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

Cohn, T., (2009) *Διεθνής Πολιτική Οικονομία Θεωρία και Πράξη*, Εκδόσεις Gutenberg

Economides, S. και Wilson, P., (2001), *Ο οικονομικός παράγοντας στις διεθνείς σχέσεις*, Λονδίνο - Ν. Υόρκη, Εκδόσεις ΘΕΜΕΛΙΟ

Guillochon, B., Kawecki, A. και Venet, B. (2015), *Διεθνής Οικονομική: Διεθνές Εμπόριο και Μακροοικονομία*, Αθήνα, Εκδόσεις Προπομπός

Mankin., N.G., Taylor., M.R., (2011), *Αρχές οικονομικής θεωρίας. Μικροοικονομική-Μακροοικονομική*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

Nordhaus, W., Samuelson, P., (2000), *Οικονομική Β' Τόμος*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση

Αργείτης, Γ., (2012), *Διεθνής Πολιτική Οικονομία*, Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Δούκας, Π., (2007) *Οικονομικές θεωρίες, αρχές διοίκησης και αρχαία ελληνική σκέψη*, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, Τόμος 33

Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή Τόμος 17

Καρφάκης, Κ., (2008), *Διεθνείς νομισματικές σχέσεις Θεωρία και πρακτική*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

Κατσέλη, Λ., Μαγουλά, Θ., (2001), *Οικονομική ανάλυση και πολιτική Τόμος Γ' Μακροοικονομική θεωρία και πολιτική μέρος Β'*, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Κλέιν, Ν., (2010), *Το δόγμα του σοκ*, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη

Μακρής, Ν., (1991), *Τα κοινωνικά συστήματα Οι προσπάθειες των ανθρώπων να οργανώσουν τον κοινωνικό τους βίο*, Αθήνα, Εκδόσεις ΙΡΙΣ

Μανώλη, Π. και Μαρής, Γ. (2015), *Εισαγωγή στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία*, Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Μουρδουκούτας, Π. και ΑΡΑΥΑΜΑ, Γ. (2006), *Η Στρατηγική της Κίνας*, Ελλάδα, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

Μπιτζένης, Α. (2009), *Παγκοσμιοποίηση, πολυεθνικές, επενδύσεις και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στο νέο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα*, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

Παπασωτηρίου, Χ., (2013), *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ

Πουρναράκης, Ε., (2010), *Διεθνής Οικονομική μια εισαγωγική προσέγγιση*, Εκδόσεις ΙΔΙΩΤΙΚΗ

➤ **Ιστοσελίδες:**

Analyst Team, (2015), *Ο γρίφος της Κίνας*, 14/10/2016,

<http://www.analyst.gr/2015/08/12/o-grifos-tis-kinas/>

Analyst Team, (2015), *Οι μάχες του δολαρίου*, 14/10/2016,

<http://www.analyst.gr/2015/05/07/oi-maxes-tou-dolariou/>

Auhters, J., (2009), *Ο ορισμός του προστατευτισμού*, 18/07/2016,

www.euro2day.gr/fathom-gr/article-ft-gr/448965/o-orismos-toy-prostateftismoy.html

Central Banks, (2015), *People's Bank of China*, 25/08/2017,

<http://www.centralbanksguide.com/peoples+bank+of+china/>

Cowen, T., (2010), *The important thing is Chinese productivity is rising*, 22/07/2016,

<http://indefenceofliberty.org/story/3362/3330/The-important-thing-is-Chinese-productivity-is-rising>

Enikonomia, (2016), *Κίνα, το οικονομικό θαύμα των τελευταίων 35 ετών*, 20/06/2017,

<http://www.enikonomia.gr/international/107296.kina-to-oikonomiko-thavma-ton-teleftaion-35-eton.html>

Enikonomia, (2017), *Κίνα: στο 2, 1% του ΑΕΠ οι δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία για το 2016*, 20/06/2017, <http://www.enikonomia.gr/international/134309,kina-sto-21-tou-aep-oi-dapanes-gia-erevna-kai-technologia-to-2016.html>

Euro2day, (2017), «*Κοινά συμφέροντα στις sinoαμερικανικές σχέσεις*», 15/08/2017, <http://www.euro2day.gr/news/highlights/article-news/1550164/koina-symferonta-stis-sinoamerikanikes-sheseis.html>

I.M.F., (2017), *Special Drawing Right (SDR)*, 19/02/2018, <http://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>

Irwin, D. A., (1998), *The Smoot-Hawley Tariff: A Quantitative Assessment*, JSTORE, 15/02/2018, <https://www.dartmouth.edu/~dirwin/docs/smoot-restat.pdf>

Kissinger H., A, (2012), *Το μέλλον των σχέσεων ΗΠΑ- Κίνας*, 17/07/2016, <http://foreignaffairs.gr/articles/68781/henry-a-kissinger/to-mellon-ton-sxeseon-ipa-%E2%80%93-kinas>

Kitson, M., Solomou, S., (1989), *The macroeconomics of protectionism: the case of Britain in the 1930s*, Cambridge Journal of Economics, 21/3/2018, https://www.jstor.org/stable/23598154?seq=1#page_scan_tab_contents

Mallaby, S. και Wethington, O., (2012), *Το μέλλον του γουάν*, 22/07/2017, www.foreignaffairs.gr/articles/68728/sabastian-mallaby-kai-olin-wethington/to-mellon-toy-goyan?pagr=show

Newsbeast, (2010), *Αμερικανικοί δασμοί στις κινεζικές εξαγωγές*, 15/09/2017, <http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/52998/amerikanikoi-dasmoi-stis-kinezikes-exagoges>

Newsbeast, (2010), *Ανακούφιση από την Ευρώπη για το γουάν*, 15/09/2017, <http://www.newsbeast.gr/world/arthro/2187/anakoufisi-ano-tin-euroni-gia-to-gouan>

Newsbeast, (2011), *Λαγκάρντ: Η Κίνα χρειάζεται ισχυρότερο νόμισμα*, 15/09/2017,
<http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/256966/lagard-i-kina-hreiazetai-ishurotero-nomisma>

Newsbeast, (2012), *Μειώθηκε το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας*, 15/09/2017,
<http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/285536/meiothike-to-eboriko-pleonasma-tis-kinas>

Newsbeast, (2012), *Περεταίρω διάτμηση του γουάν θέλουν οι ΗΠΑ*, 15/09/2017,
<http://www.newsbeast.gr/financial/arthro/379689/peraitero-diatimisi-tou-gouan-theloun-oi-ipa>

Newsbeast, (2010), *Προς νέα υποτίμηση του γουάν*, 15/09/2017,
<http://www.newsbeast.gr/world/arthro/19271/pros-nea-upotimisi-tou-gouan>

Newsbeast, (2011), *Το Πεκίνο αφήνει αιχμές για «εμπορικό πόλεμο»*, 15/09/2017,
<http://www.newsbeast.gr/world/arthro/238832/to-pekino-afinei-aihmes-gia-eboriko-polemo>

The economist, (2007), *Even tigers get tired*, 22/07/2016,
<http://www.economist.com/node/9215401>

The World Bank Data, (2016), *GDP (currentUS\$)*, 20/08/2017,
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN>

The World Bank Data, (2016), *GDP Growth (annual %)*, 20/08/2017,
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN>

The World Bank Data, (2016), *Inflation, consumer prices (annual %)*, 20/08/2017,
<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>

The World Bank Data, (2016), *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)*, 20/08/2017,

<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=CN>

Times news, (2017), timesnews.gr, 06/08/2017,

<https://www.timesnews.gr/%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BC-%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B8%CF%83%CE%BA%CF%89%CF%84%CF%83%CE%AD%CE%B6%CE%BF%CF%82%CF%86%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CF%83%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%82%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9/>

Trading Economics, (2017), *China Balance of Trade*, 20/08/2017,

<https://tradingeconomics.com/china/balance-of-trade>

TVXS, (2017), *Μπορεί η Κίνα να αμφισβητήσει την παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ;*, 16/08/2017, <http://tvxs.gr/news/kosmos/amfisbitei-i-kina-tin-pagkosmia-igemonia-ton-ipa>

TVXS, (2017), *Πολιτιστική Επανάσταση: Το φαινόμενο που σάρωσε την Κίνα*, 15/08/2017, <http://tvxs.gr/news/κόσμος/πολιτιστική-επανάσταση-το-φαινόμενο-που-σάρωσε-την-Κίνα>

Tyers, R., Golley J., Yongxiang, B., Bain, I., (2008), The Australian National University, *China's Economic Growth and its Real Exchange Rate*, 23/10/2016, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.513.6400&rep=rep1&type=pdf>

United States Census Bureau, (2017), *Trade in Goods with China*, 20/08/2017,

<https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>

World Trade Organisation, *World Trade Statistical Review*, (2016), 16/02/2018,

https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf

Βαθύ Κόκκινο, (2010), *Νεότερα από το νομισματικό μέτωπο του ανταγωνισμού ΗΠΑ-Κίνας: Το δολάριο, το γουάν και τα SDRs*, 10/10/2016, <http://tsakgiorgis.blogspot.gr/2010/06/sdrs.html>

Γιαννακόπουλος, Β., (2012), *Κίνα: «Πατώντας» στην κορυφή της παγκόσμιας οικονομίας*, 06/07/2017, <http://www.onalert.gr/stories/kina-oikonomia-anaptyxi/21038>

Η Καθημερινή, (2017), «Ψαλίδι» από ΔΝΤ στις εκτιμήσεις για την ανάπτυξη του 2017, 23/07/2017, <http://www.kathimerini.gr/905635/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/yalidi-apo-dnt-stisektimhseis-gia-thn-anapty3h-toy-2017>

Καραπάνου, Σ., (2016), *Τα επόμενα 5 χρόνια της Κίνας: ευκαιρίες για την Ευρώπη*, 11/08/2017, <http://neapolitiki.gr/%CF%84%CE%B1%CE%B5%CF%80%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B15%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CF%82%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82/>

Κεφαλής, Χ., (2016), *Κίνα: από τη λαϊκή επανάσταση στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς*, 17/10/2016, <http://www.politicaldoubts.com/asia/item/1020-kina-apo-ti-laiki-epanastasi-stis-metarrythmiseis-tisagoras>

Κουρματζής, Θ., (2011), *Εργαστήριο Μελετών των Διεθνών Κρίσεων, Ο νομισματικός πόλεμος και η γερμανική προοπτική*, 03/09/2016, <http://humanact.gr/joomla/index.php/2011-06-12-18-36-32>

Λάος, Ν., (2014), *Γεωπολιτική, Γεωοικονομία και Χρηματοοικονομική Ένας σύγχρονος πολιτικός, οικονομικός και επιχειρηματικός οδηγός από το Research Institute for Noopolitical and Geopolitical Studies (www.snorder.org) και την R-Techno Private Intelligence Company (www.r-techno.org)*, 18/02/1018, <https://www.scribd.com/document/248787702/%CE%93%CE%95%CE%A9%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97->

[%CE%93%CE%95%CE%A9%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91-%CE%9A%CE%91%CE%99-%CE%A7%CE%A1%CE%97%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97](#)

Λίτσης, Μ., (2014), *Το κινεζικό γουάν μπαίνει στις τράπεζες του CITY*, 08/09/2017, <http://aemos.blogspot.gr/2014/07/city-london.html>

Χάρβει, Ν., (2012), *Κίνα: όταν ενώνεται ο Νεοφιλελευθερισμός με τον Κομμουνισμό*, 19/10/2016, <http://akritas-neoliberalism.blogspot.gr/2012/04/blog-post.html>

Πουρζιτάκης, Σ., (2017), *Αποψη: Η κινεζική ενεργειακή επανάσταση αντίβαρο στις επιλογές Τραμπ*, 23/06/2017, <http://www.kathimerini.gr/897057/article/epikairothta/perivallon/apoyh-h-kinezikh-energeiakh-epanastash-antivaro-stis-epiloges-tramp>

Σπαθή, Ρ., (2016), *«Κατασκευάστηκε από την Κίνα σε ΗΠΑ ή Ευρώπη»*, 22/07/2016, <http://www.kathimerini.gr/879379/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/kataskeyasthke-apo-thnkina-se-hpa-h-eyrwph>

Στεριώτης, Π., (2015), *Η υποτίμηση του γουάν*, 22/07/2017, www.euro2day.gr/spesials/article/1355298/h-ypotimhsh-toy-goyan

Τουχτίδου, Σ., (2015), *Το γουάν μπήκε στο «καλάθι» του ΔΝΤ*, 14/10/2016, <http://gr.euronews.com/2015/11/30/imf-allows-chinese-yuan-to-enter-the-jet-set-currency-club>

Το Βήμα, (2010), *45 εκατ. Νεκροί για το «Μεγάλο Άλμα προς τα εμπρός»*, 17/10/2016, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=355168>

Το Βήμα,(2012), *Κίνα: ένας ιδιότυπα «ιδιαίτερος» καπιταλισμός*, 15/07/2016, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=477684>

ΥΠ.ΕΞ, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, (2015), Γραφείο Ο.Ε.Υ. Πεκίνου, *Οι θέσεις της κινεζικής Κυβέρνησης επί των τελευταίων εξελίξεων στην κινεζική οικονομία και επί των μελλοντικών προκλήσεων*, 23/07/2016, <https://mfa.gr/en/infofiles-menu/infofile/53727>

ΥΠ.ΕΞ, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, (2015), Γραφείο Ο.Ε.Υ. Πεκίνου, *Προοπτικές αναβάθμισης του κινεζικού νομίσματος*, 23/07/2016, <https://mfa.gr/en/infofiles-menu/infofile/53274>

ΥΠ.ΕΞ, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, (2012), Γραφείο Ο.Ε.Υ. Σαγκάης, *Μικρή επιβράδυνση ρυθμών ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας*, 23/07/2016, <https://mfa.gr/en/infofiles-menu/infofile/41075>

Φαλτάιτς, Α., (2015), Ίδρυμα μελετών Stratfor, *Πώς η νομισματική πολιτική της Κίνας θα αλλάξει τον κόσμο*, 29/07/2016, http://www.toperiodiko.gr/stratfor-%CF%80%CF%8E%CF%82%CE%B7%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1/#.WU_evuvyi1s